

VILNIAUS GEDIMINO TECHNIKOS UNIVERSITETAS

VERSLO VADYBOS FAKULTETAS

FINANSŲ INŽINERIJOS KATEDRA

Daiva Skučaitė

ĮMONIŲ VEIKLOS FINANSINIS ĮVERTINIMAS
THE FINANCIAL VALUATION OF COMPANIES PERFORMANCE

Baigiamasis magistro darbas

Verslo vadybos studijų programa, valstybinis kodas 621N10004

Verslo vertės valdymo specializacija

Verslo studijų kryptis

Vilnius, 2012

VILNIAUS GEDIMINO TECHNIKOS UNIVERSITETAS

VERSLO VADYBOS FAKULTETAS

FINANSŲ INŽINERIJOS KATEDRA

TVIRTINU
Katedros vedėjas

(Parašas)

Aleksandras Vytautas Rutkauskas
(Vardas, pavardė)

(Data)

Daiva Skučaitė

ĮMONIŲ VEIKLOS FINANSINIS ĮVERTINIMAS
THE FINANCIAL VALUATION OF COMPANIES PERFORMANCE

Baigiamasis magistro darbas

Verslo vadybos studijų programa, valstybinis kodas 621N10004

Verslo vertės valdymo specializacija

Verslo studijų kryptis

Vadovas doc. dr. Daiva Burkšaitienė
(Moksl. laipsnis, vardas, pavardė) (Parašas) (Data)

Lietuvių kalbos konsultantas doc. dr. Angelė Kaulakienė
(Moksl. laipsnis, vardas, pavardė) (Parašas) (Data)

Vilnius, 2012

VILNIAUS GEDIMINO TECHNIKOS UNIVERSITETAS
VERSLO VADYBOS FAKULTETAS
FINANSŲ INŽINERIJOS KATEDRA

Verslo studijų kryptis

Verslo vadybos studijų programa, valstybinis kodas 621N10004

Verslo vertės valdymo specializacija

TVIRTINU

Katedros vedėjas

(Parašas)

Aleksandras Vytautas Rutkauskas

(Vardas, pavardė)

(Data)

**BAIGIAMOJO BAKALAURO DARBO (PROJEKTO)
UŽDUOTIS**

..... Nr.

Vilnius

Studentei **Daivai Skučaitė**

Baigiamojo darbo (projekto) tema: **Įmonių veiklos finansinis įvertinimas**

patvirtinta 2010 m. lapkričio 3 d. dekanų potvarkiu Nr. 478 vv.

Baigiamojo darbo (projekto) užbaigimo terminas 2011 m. gegužės 25 d.

BAIGIAMOJO DARBO (PROJEKTO) UŽDUOTIS:

1) Išnagrinėti įmonių finansų analizės esmę ir reikšmę, pateikti bankroto įvertinimo metodus bei išanalizuoti įmonių veiklos perspektyvų prognozavimą. 2) Išnagrinėti įmonių veiklos vertinimo metodų įvairovę ir raidą. 3) Atlikti nagrinėjamos įmonės horizontaliąją ir vertikaliąją finansinių ataskaitų analizę, įvertinti nagrinėjamą įmonę tradiciniais ir netradiciniais vertinimo metodais, atlikti bankroto diagnostiką, parengti prognostines ataskaitas.

Baigiamojo darbo rengimo lietuvių kalbos konsultantas

doc. dr. Angelė Kaulakienė

(Moksl. laipsnis/pedag. vardas, vardas, pavardė)

Vadovas

.....

(Parašas)

doc. dr. Daiva Burkšaitienė

(Moksl. laipsnis, vardas, pavardė)

Užduotį gavau

.....

(Parašas)

Daiva Skučaitė

(Vardas, pavardė)

2011 m. lapkričio 7 d.

(Data)

Vilniaus Gedimino technikos universiteto egzaminų
sesijų ir baigiamųjų darbų rengimo bei gynimo
organizavimo tvarkos aprašo 2011–2012 m.
1 priedas

VILNIAUS GEDIMINO TECHNIKOS UNIVERSITETAS

Daiva Skučaitė, 20063889

(Studento vardas ir pavardė, studento pažymėjimo Nr.)

Verslo vadybos fakultetas

(Fakultetas)

Verslo vadyba, VVVimt-10

(Studijų programa, akademinė grupė)

**BAIGIAMOJO DARBO (PROJEKTO)
SĄŽININGUMO DEKLARACIJA**

2012 m. _____ d.
(Data)

Patvirtinu, kad mano baigiamasis darbas (projektas) tema „Įmonių veiklos finansinis įvertinimas“ patvirtintas 2010 m. lapkričio 3 d. dekanų potvarkiu Nr. 478 vv, yra savarankiškai parašytas. Šiame darbe (projekte) pateikta medžiaga nėra plagijuota. Tiesiogiai ar netiesiogiai panaudotos kitų šaltinių citatos pažymėtos literatūros nuorodose.

Prenkant ir įvertinant medžiagą bei rengiant baigiamąjį darbą (projektą), mane konsultavo doc. dr. Daiva Burkšaitienė. Mano darbo (projekto) vadovas – doc. dr. Daiva Burkšaitienė.

Kitų asmenų indėlio į parengtą baigiamąjį darbą (projektą) nėra. Jokių įstatymų nenumatytų piniginių sumų už šį darbą niekam nesu mokėjęs(-usi).

(Parašas)

(Vardas ir pavardė)

Vilniaus Gedimino technikos universitetas

Verslo vadybos fakultetas

Finansų inžinerijos katedra

ISBN ISSN

Egz. sk.

Data-....-....

Verslo vadybos studijų programos baigiamasis magistro darbas

Pavadinimas **Įmonių veiklos finansinis įvertinimas**

Autorius **Daiva Skučaitė**

Vadovas doc. dr. **Daiva Burkšaitienė**

Kalba

☒ X

lietuvių

☐

užsienio

Anotacija

Baigiamasis magistro darbas skirtas tradiciniams ir netradiciniams įmonių veiklos finansinio vertinimo principams ir metodams išnagrinėti bei praktiškai pritaikyti AB „Statybos įmonė“ pavyzdžiu. Teorinėje darbo dalyje atskleidžiama įmonių finansų analizės esmė ir reikšmė, finansų analizės objektas, uždaviniai ir informacijos šaltiniai, pateikiamos įmonių finansų analizės rūšys. Taip pat nagrinėjami bankroto įvertinimo metodai bei įmonių veiklos perspektyvų prognozavimas. Analizuojamos naujosios įmonių veiklos vertinimo sistemos ir palyginamos su tradiciniais vertinimo metodais. Tyrime atliekama AB „Statybos įmonė“ finansinių ataskaitų horizontalioji ir vertikalioji analizė, įmonė vertinama tradiciniais ir netradiciniais metodais, atliekama bankroto diagnostika, parengiamos prognostinės ataskaitos. Išnagrinėjus teorinius ir praktinius įmonių veiklos finansinio įvertinimo aspektus, pateikiamos darbo išvados ir pasiūlymai.

Darbą sudaro 6 dalys: įvadas, įmonių veiklos finansų analizė, įmonių veiklos vertinimo metodai, AB „Statybos įmonė“ veiklos finansinis įvertinimas, išvados ir siūlymai, literatūros sąrašas.

Darbo apimtis – 82 p. teksto be priedų, 22 pav., 23 lent., 39 bibliografiniai šaltiniai.

Atskirai pridedami darbo priedai.

Prasminiai žodžiai: bankrotas, finansinio vertinimo metodai, finansinis vertinimas, finansų analizė, prognozavimas, vertė.

Vilnius Gediminas Technical University

Business Management faculty

..... department

ISBN ISSN

Copies No.

Date-....-....

Business Management study programme master thesis.

Title: **The financial valuation of companies performance**

Author **Daiva Skučaitė** Academic supervisor doc. dr. **Daiva Burkšaitienė**

Thesis language

☒ X

Lithuanian

☐

Foreign (English)

Annotation

Master thesis intended to analyze traditional and non-traditional financial valuation principles and methods of companies performance and the practical application to AB „Statybos įmonė“. In the theoretical part of thesis there are described and presented the essence and meaning, the object, tasks, information source and types of financial analysis. The methods for evaluation of bankruptcy and companies outlook prediction are also discussed. Moreover new companies performance valuation systems are analysed and compared with traditional valuation methods. In the research on AB „Statybos įmonė“ the horizontal and vertical analysis of financial statements are carried out. Furthermore the company is valued by traditional and non-traditional methods, the diagnosis of bankruptcy and predictive reports are carried out. After examination of theoretical and practical aspects of companies performance financial valuation the conclusions and recommendations are made.

Structure: introduction, financial analysis of companies performance, methods of financial valuation, the financial valuation of AB „Statybos įmonė“, conclusions and suggestions, references.

Thesis consist of: 82 p. text without appendixes, 22 pictures, 23 tables, 39 bibliographical entries.

Appendixes included.

Keywords: bankruptcy, financial analysis, financial valuation, financial valuation methods, prediction, value.

TURINYS

IVADAS	10
1. ĮMONIŲ VEIKLOS FINANSŲ ANALIZĖ	12
1.1. Finansų analizės esmė ir reikšmė	12
1.1.1. Finansų analizės tikslai ir uždaviniai	14
1.1.2. Finansų analizės informacijos šaltiniai	16
1.1.3. Finansų analizės rūšys	18
1.1.4. Finansiniai santykiniai rodikliai ir jų skaičiavimas	22
1.1.5. Du Pont analizė	27
1.2. Bankroto įvertinimo metodai	28
1.3. Įmonių veiklos perspektyvų prognozavimas	33
2. ĮMONIŲ VEIKLOS VERTINIMO METODAI	37
2.1. Įmonių veiklos vertinimo metodų raida ir įvairovė	37
2.2. Naujausios įmonių veiklos vertinimo sistemos	39
2.2.1. Veikla pagrįstų sąnaudų apskaitos metodas	40
2.2.2. Ekonominės pridėtinės vertės metodas	45
2.2.3. Subalansuotieji rodikliai	47
2.2.4. Srauto metodas	48
2.2.5. Įmonės veiklos finansinio vertinimo naujausių sistemų tarpusavio ryšys	49
3. AB „STATYBOS ĮMONĖ“ VEIKLOS FINANSINIS VERTINIMAS	51
3.1. Bendra informacija apie AB „Statybos įmonė“	51
3.2. Integruotas AB „Statybos įmonė“ finansinio vertinimo modelis	52
3.3. AB „Statybos įmonė“ finansinių ataskaitų analizė	53
3.3.1. Horizontalioji balanso analizė	53
3.3.2. Horizontalioji pelno (nuostolių) ataskaitos analizė	56
3.3.3. Vertikaliąji balanso analizė	58
3.3.4. Vertikaliąji pelno (nuostolių) ataskaitos analizė	59
3.4. AB „Statybos įmonė“ vertinimas tradiciniais metodais	60
3.4.1. AB „Statybos įmonė“ ir AB „Panevėžio statybos trestas“ santykinų finansinių rodiklių lyginamoji analizė	60
3.4.2. AB „Statybos įmonė“ Du Pont analizė	66
3.5. AB „Statybos įmonė“ vertinimas netradiciniais metodais	69
3.5.1. AB „Statybos įmonė“ vertinimas ekonominės pridėtinės vertės metodu	69
3.5.2. AB „Statybos įmonė“ vertinimas veikla pagrįstos sąnaudų apskaitos metodu	70
3.6. AB „Statybos įmonė“ bankroto diagnostika	71
3.7. AB „Statybos įmonė“ prognostinės ataskaitos	73
IŠVADOS	77
PASIŪLYMAI	79
LITERATŪRA IR KITI ŠALTINIAI	80
PRIEDAI	83

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

- 1 pav. Finansų analizės vieta ekonominės analizės sistemoje
- 2 pav. Finansinės analizės informacijos šaltinių klasifikacija
- 3 pav. Du Pont modelis
- 4 pav. Finansinio vertinimo metodai
- 5 pav. Veikla pagrįstos sąnaudų apskaitos metodo taikymo esmė
- 6 pav. AB „Statybos įmonė“ finansinio vertinimo schema
- 7 pav. AB „Statybos įmonė“ turto dinamika 2007-2011 m.
- 8 pav. AB „Statybos įmonė“ ilgalaikis ir trumpalaikis turtas 2007-2011 m.
- 9 pav. AB „Statybos įmonė“ nuosavas kapitalas 2007-2011 m.
- 10 pav. AB „Statybos įmonė“ mokėtinos sumos ir įsipareigojimai 2007-2011 m.
- 11 pav. AB „Statybos įmonė“ pardavimo pajamos ir savikaina 2007-2011 m.
- 12 pav. AB „Statybos įmonė“ grynasis pelnas 2007-2011 m.
- 13 pav. AB „Statybos įmonė“ turto struktūra 2007-2011 m.
- 14 pav. AB „Statybos įmonė“ nuosavo kapitalo ir įsipareigojimų struktūra 2007-2011 m.
- 15 pav. Bendrojo pelningumo dinamika 2007-2011 m.
- 16 pav. Veiklos pelningumo dinamika 2007-2011 m.
- 17 pav. Grynojo pelningumo dinamika 2007-2011 m.
- 18 pav. Įsiskolinimo koeficiento dinamika 2007-2011 m.
- 19 pav. Įsipareigojimų ir nuosavo kapitalo santykio dinamika 2007-2011 m.
- 20 pav. Atsargų apyvartumo dinamika 2007-2011 m.
- 21 pav. Pirkėjų įsiskolinimo apyvartumo dinamika 2007-2011 m.
- 22 pav. Skolų tiekėjams apyvartumo dinamika 2007-2011 m.

LENTELIŲ SĄRAŠAS

- 1 lentelė. Finansų analizės tikslai
- 2 lentelė. Likvidumo rodikliai ir jų skaičiavimo formulės
- 3 lentelė. Pelningumo rodikliai ir jų skaičiavimo formulės
- 4 lentelė. Finansinio sverto rodikliai ir jų skaičiavimo formulės
- 5 lentelė. Turto panaudojimo efektyvumo rodikliai ir jų skaičiavimo formulės
- 6 lentelė. Rinkos vertės rodikliai ir jų skaičiavimo formulės
- 7 lentelė. Finansinio vertinimo metodų ir rodiklių plitimas vertinant įmonių veiklos efektyvumą
- 8 lentelė. Tradicinės pelno (nuostolių) ir pridėtinės ekonominės vertės ataskaitų palyginimas
- 9 lentelė. Tradicinio ir srauto apskaitos metodų palyginimas
- 10 lentelė. Santykinų likvidumo rodiklių dinamika 2007-2011 m.
- 11 lentelė. AB „Statybos įmonė“ Du Pont analizės rodiklių skaičiavimas 2007-2011 m.
- 12 lentelė. AB „Statybos įmonė“ finansinių Du Pont analizės rodiklių pokyčiai 2007-2011 m.
- 13 lentelė. Grynojo pelningumo rodiklio pokyčių analizė 2007-2011 m.
- 14 lentelė. Grynojo pelno pokyčių analizė 2007-2011 m.
- 15 lentelė. EVA apskaičiavimas ir dinamika 2007-2011 m.
- 16 lentelė. AB „Statybos įmonė“ 2011 m. rezultatai pagal atskiras veiklas.
- 17 lentelė. AB „Statybos įmonė“ bankroto tikimybės pagal E. I. Altmano modelį dinamika 2007-2011 m.
- 18 lentelė. AB „Statybos įmonė“ bankroto tikimybės pagal R. Lisso modelį dinamika 2007-2011 m.
- 19 lentelė. AB „Statybos įmonė“ bankroto tikimybės pagal R. Taflerio ir H. Tisshawo modelį dinamika 2007-2011 m.
- 20 lentelė. AB „Statybos įmonė“ bankroto tikimybės pagal G. Springate modelį dinamika 2007-2011 m.
- 21 lentelė. Pelno (nuostolių) ataskaitos prognozavimas 2012-2014 m. slankiojo vidurkio metodu
- 22 lentelė. Balanso prognozavimas 2012-2014 m. slankiojo vidurkio metodu
- 23 lentelė. Balanso prognozavimas 2012-2014 m. slankiojo vidurkio metodu

IVADAS

Temos aktualumas. Šiuolaikinėmis dinamiškos ir konkurencingos rinkos sąlygomis svarbią reikšmę turi įmonių veiklos analizės bei vertinimo sistemos, padedančios įmonių vadovybei priimti racionalius ir tinkamus valdymo sprendimus. Įmonėms, siekiančioms išsilaikyti dabartinėje rinkoje ir įgyvendinti savo veiklos strategijas, būtina realiai įvertinti ne tik savo, bet ir konkurentų finansinę būklę. Tam būtina žinoti įmonės finansinės būklės vertinimo metodikas, kurių taikymas gali padėti objektyviai įvertinti konkrečią finansinę padėtį, įmonės veiklos sąlygas ir galimybes, nustatyti rizikingiausias veiklos sritis, spręsti esamas ir būsimas problemas bei atskleisti nepanaudotus rezervus.

Tyrimo naujumas. Finansų analizė ir vertinimas yra plačiai nagrinėjami ir aprašomi tiek lietuvių, tiek užsienio autorių darbuose. Tačiau šiame darbe nagrinėjamas ir atliekamas integruotas pasirinktos įmonės vertinimas sujungiant įvairius vertinimo būdus, t.y. finansinių ataskaitų, Du Pont, santykinių rodiklių analizę, finansinį vertinimą ekonominės pridėtinės vertės ir veikla pagrįstos sąnaudų apskaitos metodais, bankroto diagnozavimu bei finansinės veiklos prognozavimu. Taip pat sudarytas integruotas įmonės veiklos finansinio vertinimo modelis.

Problema. Finansinės būklės vertinimas vis dar nepakankamai naudojamas realioje įmonės veikloje, nors jis yra labai naudingas ekonominės ir finansinės informacijos šaltinis. Lietuvoje, ypač smulkaus ir vidutinio verslo įmonėse, vis dar nepakankamai vertinama finansinės būklės analizės praktinė reikšmė ir tik nedaugelis periodiškai atlieka išsamų finansinį vertinimą.

Baigiamojo magistro darbo objektas – AB „Statybos įmonė“ 2007-2011 m. veiklos finansiniai rezultatai.

Darbo tikslas – naudojantis teorinėje darbo dalyje aptartais būdais bei metodais, atlikti AB „Statybos įmonė“ veiklos finansinį įvertinimą.

Šiam tikslui pasiekti išsikelti tokie **uždaviniai**:

- 1) Atskleisti įmonių finansų analizės esmę ir reikšmę.
- 2) Pateikti svarbiausius bankroto įvertinimo metodus.
- 3) Apibūdinti įmonių veiklos perspektyvų prognozavimą.
- 4) Išnagrinėti įmonių veiklos vertinimo metodų įvairovę ir raidą.
- 5) Atlikti AB „Statybos įmonė“ finansinių ataskaitų horizontaliąją ir vertikaliąją analizę.
- 6) Atlikti AB „Statybos įmonė“ vertinimą tradiciniais ir netradiciniais metodais.
- 7) Atlikti AB „Statybos įmonė“ bankroto diagnostiką.
- 8) Prognozuoti AB „Statybos įmonė“ balansą ir pelno (nuostolių) ataskaitas ir jas įvertinti.
- 9) Pateikti išvadas ir pasiūlymus.

Darbe taikomi **tyrimo metodai:**

- literatūros analizė;
- grafinis duomenų ir jų ryšio atvaizdavimas;
- finansinių duomenų horizontalioji, vertikalioji bei lyginamoji analizė;
- E. I. Altmano, R. Lisso, R. Tafflerio ir H. Tisshawo, G. Springate bankroto prognozavimo metodai;
- Slankiojo vidurkio prognozavimo metodas.

Praktinė reikšmė. Darbe atlikta AB „Statybos įmonė“ finansų analizė ir vertinimas padeda nustatyti neefektyvias veiklos sritis, atskleisti įmonės stiprybes. Turint šią informaciją įmonės vadovybė gali priimti atitinkamus sprendimus, siekiant didesnio veiklos efektyvumo ir pelningumo. Taip pat toks vertinimas gali būti naudingas potencialiems investuotojams ar kreditoriams.

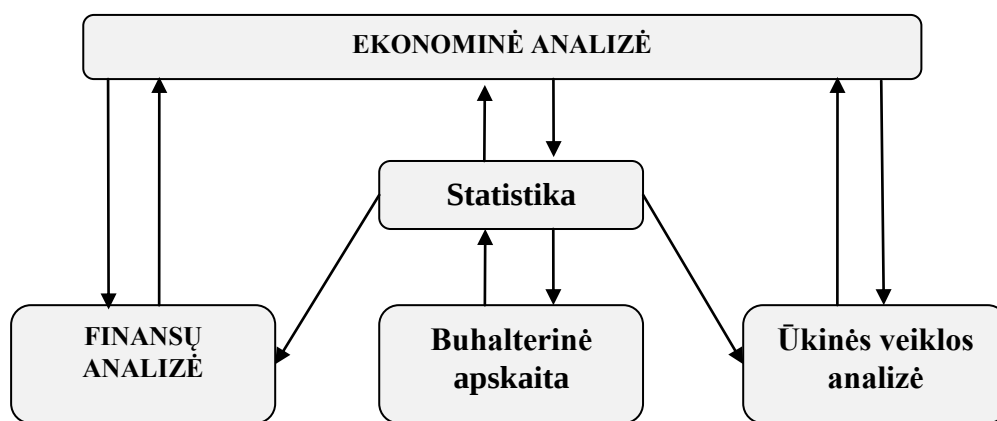
Darbo struktūra. Baigiamąjį darbą sudaro trys pagrindinės dalys. Pirmoje dalyje aptariama finansų analizės esmė ir reikšmė, pateikiami bankroto ir veiklos prognozavimo metodai. Antroje dalyje nagrinėjami svarbiausi įmonių veiklos vertinimo metodai, jų raida. Trečioje dalyje atliktas AB „Statybos įmonė“ finansinis įvertinimas.

1. ĮMONIŲ VEIKLOS FINANSŲ ANALIZĖ

1.1. Finansų analizės esmė ir reikšmė

Įmonės, siekdamos išsilaikyti konkurencingoje rinkoje ir užtikrinti savo veiklos tęstinumą, turi nuolat analizuoti savo veiklos rezultatus, taikyti kuo tobulesnes analizės metodikas. Tinkamas esamos būklės įvertinimas padeda gerokai objektyviau numatyti veiklos plėtros būdus ir galimybes – tai yra viena iš būtinų kiekvienos įmonės išlikimo ir plėtros sąlygų (Mackevičius 2007).

Tokiam įmonės vertinimui naudojama ekonominė veiklos analizė, kurią E. Buškevičiūtė ir I. Mačerinskienė (2004) apibūdina kaip ekonominių procesų ir jų tarpusavio ryšių nagrinėjimą. Įmonėje ji apima visus veiklos parengimo etapus, patį veiklos procesą ir jos produkto pardavimą praeityje, dabartyje ir ateityje (darbo, materialiujų, finansinių išteklių formavimą ir naudojimą, ekonominius bei finansinius veiklos rezultatus).

1 pav. Finansų analizės vieta ekonominės analizės sistemoje (Buškevičiūtė et al. 1999)

Kaip matyti iš 1 paveikslo, sudėtinė įmonės ekonominės analizės dalis yra finansų analizė, kuri susijusi su tam tikros veiklos prognozavimu, planavimu, apskaita ir kontrole. Gavus ekonominę informaciją iš tyrimo subjekto funkcinų padalinių (atsakingų asmenų) ir pasitelkus finansų analizės metodus ir būdus, siekiama objektyviai įvertinti finansinę tyrimo subjekto veiklą ir būklę, kad būtų galima įvertinti anksčiau priimtus sprendimus bei priimti perspektyvinius valdymo sprendimus (Buškevičiūtė et al. 2004).

D. Šlekienė ir I. Klimavičienė (2000) finansų analizę apibūdina kaip verslo praeities, esamos situacijos ir perspektyvos įvertinimą, remiantis finansinėmis ataskaitomis, specialiais tyrimais, duomenų bazėmis ir kitais informacijos šaltiniais.

Pasak J. Mackevičiaus finansų analizė tai visapusiškas, objektyvus ir nuoseklus įmonės finansinės ir kitų su ja susijusių veiklų tyrimas, siekiant padėti įmonės vadovybei priimti teisingus valdymo sprendimus ir įgyvendinti numatytus tikslus (Mackevičius et al. 2011).

E. Buškevičiūtė ir I. Mačerinskienė (2004) finansų analizę apibūdina kaip kompleksinę finansinės bei ūkinės įmonių veiklos ir jos rezultatų tyrimą, siekiant tobulinti tiriamojo subjekto valdymą ir didinti jo veiklos efektyvumą bei pelningumą. Toks tyrimas gali būti atliekamas naudojant informaciją apie buvusią veiklą, atliekamą dabar ir perspektyvoje.

D. Šlekienė ir I. Klimavičienė (2000) dar išskiria vidinę ir išorinę finansų analizes. Skirtumą tarp vidinės ir išorinės finansų analizės, pasak autorių, sąlygoja analitinės informacijos prieinamumas. Jeigu finansų analizėje remiamasi tik oficialiomis finansinėmis ataskaitomis, tai tokia analizė vadinama išorine, tačiau jeigu yra galimybė pasinaudoti informacija, kuri nėra publikuojama dėl esamos konkurencijos, pereinama prie vidinės finansų analizės.

Išorinės finansų analizės ypatumai (Šlekienė et al. 2000):

- analizės subjektų gausa, t.y. išorinę finansų analizę pagal oficialius finansinius įmonės duomenis gali atlikti kiekvienas suinteresuotas asmuo;
- analizės tikslų aibė, t.y. skirtingi analizės subjektai, vertindami įmonės finansinę būklę, gali turėti skirtingus interesus;
- galimybė panaudoti standartines finansinių ataskaitų analizės metodikas;
- maksimalus analizės rezultatų atvirumas visiems vartotojams.

Svarbiausias vidinės finansų analizės ypatumas – orientacija į valdymo uždavinių sprendimą, t.y. atliktos analizės išvados turi padėti įmonės vadovams priimti tinkamus sprendimus. Kiti skirtumai, palyginti su išorine analize, yra tokie (Šlekienė et al. 2000):

- galimybė panaudoti papildomus informacijos šaltinius;
- analizės metodų panaudojimo įvairovė;
- analizės kompleksiškumas ir įvairiapusiškumas;
- apskaitos, analizės, planavimo ir sprendimų priėmimo sujungimas;
- analizės rezultatų konfidencialumas.

Kiekvienas mokslas turi savo tyrimų objektą. Finansų analizė ne išimtis. Tačiau skiriasi įvairių autorių nuomonės, kas turi būti finansų analizės objektu. Vieni autoriai (Šlekienė et al. 2000) finansų analizės objektu vadina finansinius išteklius ir jų srautus. Finansiniai ištekliai – tai piniginės lėšos, gaunamos iš nuosavo ir skolinto kapitalo, kurios naudojamos įmonės turtui didinti ir investicijoms už įmonės ribų (Cyril 1999).

Kiti autoriai (Buškevičiūtė et al. 2004; Juozaitienė 2007) teigia, kad finansų analizės tyrimo objektas yra finansinė įmonių veikla bei jos rezultatai, parodomi alternatyviuose projektuose, apskaitos, atskaitomybės medžiagoje ir kituose informacijos šaltiniuose.

J. Mackevičius finansų analizės objektu vadina finansinę įmonių veiklą, susijusią piniginiiais santykiais, atsirandančiais vykdant numatytus tikslus ir įmonei užmezgant verslo ryšius su pirkėjais, tiekėjais, valstybės institucijomis, darbuotojais ir kitais rinkos dalyviais. Piniginiai santykiai pasireiškia piniginių išteklių kaupimu, paskirstymu, panaudojimu įmonėje ir yra glaudžiai susiję su konkrečia gamybine, komercine, investicine ir ūkine įmonės veikla (Mackevičius et al. 2011).

Pažymėtina, kad rinkos ekonomikos sąlygomis finansinė ūkio subjektų veikla yra labai dinamiška, rizikinga, todėl analizę reikia atlikti laiku. Taip pat svarbu gerai ištirti finansinius įmonių padalinių rodiklius. Tokios analizės išvados reikalingos operatyviam padalinio veiklos planavimui, kai tenka priimti valdymo sprendimus. (Buškevičiūtė et al. 2004).

Taigi finansų analizė yra reikšminga įmonės finansinės būklės aiškinimo ir gerinimo bei jos valdymo racionalizavimo priemonė. Remiantis finansų analizės duomenų baze, galima daryti įmonės veiklos efektyvumą, pelningumą ir jos perspektyvumą apibūdinančias išvadas. Tik laiku atlikta ir objektyvi finansų analizė sudaro galimybę įvairių lygių vadovams parengti alternatyvius savo veiklos modelius ir priimti racialesnius valdymo sprendimus tam tikram laikotarpiui.

1.1.1. Finansų analizės tikslai ir uždaviniai

Finansų analizės esmę geriausiai apibūdina jos tikslai. Plačiąja prasme finansų analizės tikslas – kvalifikuotai įvertinti finansinę būklę ir pateikti pagrįstas, objektyvias išvadas, padedant įmonių vadovams didinti veiklos efektyvumą (Finansinės....2011; Šlekienė et al. 2000).

L. Juozaitienė (2007) kaip finansų analizės tikslą įvardija finansinės įmonės padėties įvertinimą ir ieškojimą būdų, kaip, naudojant finansinę politiką, galima padidinti jos ūkinės veiklos efektyvumą.

Tačiau kiekvienos įmonės finansų analizės tikslas gali būti skirtingas. Konkrečios įmonės analizės tikslai gali priklausyti nuo finansų analizės apimtys, tikslumo bei terminų. Visgi galima išskirti svarbiausius finansų analizės tikslus (Finansinės...2011):

- įvertinti finansinę įmonės stabilumą, išteklių naudojimo efektyvumą, išsiaiškinti neigiamų pokyčių pagrindines priežastis;
- tirti vidaus ir aplinkos veiksnių įtaką veiklos rezultatams, taip pat įmonės veiklos gerinimo galimybes;
- įvertinti įmonės veiklos efektyvumą, tirti pinigų srautus ir prognozuoti jų kitimo tendencijas;

- suformuoti normatyvinę finansinių rodiklių sistemą, kuri leistų prognozuoti įmonės veiklą,
- įvertinti priimamų vadybos sprendimų ekonominį efektyvumą ir pagrįstumą bei dabartinę jos padėtį.

D. Šlekienė ir I. Klimavičienė (2000) siūlo finansų analizės tikslus sugrupuoti į tris dideles grupes – finansų apskaitos, investicijų įvertinimo ir finansų valdymo (1 lentelė). Toks analizės tikslų sugrupavimas atspindi jos išvadų panaudojimo kryptis: auditoriai įvertina finansų apskaitos kokybę bei patikimumą, kredito institucijų ir finansinių rinkų ekspertai vertina finansinę įmonės būklę, jos finansavimo galimybes, o įmonės savininkams bei vadovams svarbu turėti šios analizės išvadas, kad galėtų priimti tinkamus finansų valdymo sprendimus.

1 lentelė. Finansų analizės tikslai (Šlekienė et al. 2000)

Finansų apskaita	Investicijų įvertinimas	Finansų valdymas
<i>Pelno apskaičiavimas</i> – pajamų apskaičiavimas – išlaidų apskaičiavimas – sąnaudų paskaičiavimas – pelno apskaičiavimas	<i>Finansinė informacija</i> – dinamikos įvertinimas – pelno prognozavimas – pinigų srauto prognozavimas	<i>Veiklos ekonomiškumas</i> – tikslų analizė – ekonominės padėties įvertinimas – alternatyvų įvertinimas
<i>Vertės nustatymas</i> – ankstesnių laikotarpių išlaidų įvertinimas – turto balansinės vertės apskaičiavimas – turto likutinės vertės apskaičiavimas – būsimų išlaidų numatymas	<i>Duomenų palyginimas</i> – šakinė analizė – konkurentų analizė – ekonominės aplinkos vertinimas – galimų pataisų sričių įvertinimas	<i>Išteklių panaudojimas</i> – investicinė bazė – kapitaliniai įdėjiniai – kapitalo išėmimas – žmogiškieji ištekliai
<i>Mokesčių apskaičiavimas</i> – duomenys mokesčiams apskaičiuoti – pajamų ir išlaidų laikotarpio nustatymas – mokesčių apskaičiavimas – atsakaitų koregavimas	<i>Rinkos įvertinimas</i> – akcijos kainos dinamikos įvertinimas – pinigų rinkos tendencijos – vertės pokyčių įvertinimas – rinkos modeliavimas	<i>Kapitalo vertės didinimas</i> – pinigų srautų schemos – kapitalo vertė – investuotojų lūkesčiai – rizikos ir pelno santykis

Finansų analizės tikslams pasiekti turi būti formuluojami ir analizės uždaviniai. E. Buškevičiūtė ir I. Mačerinskienė (2004) išskiria tokius svarbiausius finansų analizės uždavinius:

- objektyviai įvertinti ūkio subjektų finansinės veiklos rezultatus;
- įvertinti ūkio subjektų priimamų alternatyvių ir vykdomų sprendimų kokybę, jų realumą;
- išaiškinti įmonės užduočių įvykdymo rezultatus;
- išaiškinti ekonominių bei socialinių rodiklių pasikeitimo veiksnius ir apskaičiuoti finansinės būklės gerinimo galimybes;

- susisteminti analitinę medžiagą, pateikti išvadas ir alternatyvius pasiūlymus objekto finansinei veiklai gerinti bei jo gyvybingumui palaikyti perspektyvoje;
- teikti informaciją įmonės vadovams ir išorės interesantams;
- apibendrinti finansų analizės tyrimą bei metodikas ir skleisti jį komerciniais pagrindais.

Apibendrinant galima teigti, kad finansų analitikas ar įmonės vadovai, prieš nustatydami įmonės finansų analizės tikslą ir šiam tikslui pasiekti reikalingus uždavinius, privalo objektyviai ir kiek galima tiksliau įvertinti esamą įmonės padėtį, kad analizės rezultatai būtų naudingi ir padėtų siekti veiklos efektyvumo.

1.1.2. Finansų analizės informacijos šaltiniai

Finansų analizės uždaviniams spręsti reikia surinkti įvairios patikimos ekonominės bei socialinės informacijos, kuri priklauso nuo jos vartotojo analizės tikslų (Buškevičiūtė et al. 2004). Finansų analizės informacijos šaltiniai yra visa medžiaga, kuri buvo surinkta įmonės veiklai analizuoti. Atliekant finansų analizę yra naudojama daug šaltinių. Šie šaltiniai yra skirstomi į tam tikras grupes. J.Mackevičius (2007) analizei naudojamus šaltinius siūlo suskirstyti į šias grupes:

- planiniai normatyviniai šaltiniai;
- buhalterinės apskaitos (finansinės ir valdymo) dokumentai;
- ataskaitos (finansinės, mokestinės, statistinės);
- neapskaitiniai (išorės ir vidaus) šaltiniai.

Planiniams normatyviniams šaltiniams priskiriami verslo planai, biudžetai, sąmatos, projektai, programos, standartai ir kiti parametrai. Šių šaltinių rodikliai analizės metu lyginami su faktiniais veiklos rodikliais. Lyginant nustatomas planinių normatyvinių užduočių įvykdymas, išsiaiškinamos nuokrypių priežastys, patikrinamas planų bei biudžetų realumas.

Buhalterinės apskaitos dokumentų teikiama informacija sudaro nuo 60 iki 90 proc. visos ekonominės informacijos, kuri yra būtina įmonės veiklai planuoti, analizuoti bei valdyti. Buhalterinės apskaitos sistemą sudaro finansinė bei valdymo apskaita.

Pagrindinis įmonių veiklos finansų analizės šaltinis yra finansinės ataskaitos (balansas, pelno (nuostolių), pinigų srautų, nuosavo kapitalo pokyčių ataskaitos ir aiškinamasis raštas). Iš kiekvienos iš išvardytų finansinių ataskaitų galima gauti išsamią informaciją ne tik apie dabartinę finansinę įmonių būklę, bet taip pat, atlikus rodiklių analizę, galima prognozuoti įmonės veiklos perspektyvas.

Likusiai *neapskaitinių šaltinių* grupei, naudojamai atliekant finansų analizę, yra priskiriami visi kiti anksčiau nepaminėti šaltiniai, kurie skirstomi į vidaus ir išorinius. Vidaus neapskaitiniai analizės šaltiniai – įvairių susirinkimų, konferencijų, apklausų, archyvo bei kiti duomenis, gaunami

įmonėje ar iš jos padalinių. Išorės neapskaitiniai šaltiniai – tai įvairi informacija (statistiniai leidiniai, žinybai, žiniasklaidos priemonių pranešimai, straipsniai ir kt.), kurie gaunami už įmonės ribų.

Kiti autoriai (Šlekienė et al. 2000) finansų analizės šaltinius skirsto tiesiog į apskaitinius ir neapskaitinius. Pasak jų, apskaitiniai informacijos šaltiniai – tai pirmiausia buhalterinės apskaitos duomenys, kurie sudaro apie 70 proc. analizėje naudojamos informacijos, todėl, nagrinėjant analizės ryšius su kitais mokslais, buhalterinė apskaita neginčijamai pripažįstama informaciniu pagrindu. Remiantis apskaitos duomenimis, parengiamos finansinės įmonės ataskaitos. Kita apskaitinių analizės duomenų grupė – statistinės ataskaitos, kuriose pateikiama informacija apie gaminamą produkciją, teikiamas paslaugas, pagrindinių prekių kainas, finansinius įmonės ryšius su nerezidentais, darbuotojų skaičių, darbo užmokestį ir kt.

Neapskaitiniams informacijos šaltiniams autoriai priskiria:

- išorinio ir vidinio audito bei įvairių revizijų medžiagą;
- mokesčių tarnybos patikrinimų medžiagą;
- sanitarijos ir higienos tarnybų bei laboratorijų patikrinimus ir išvadas;
- įmonės akcininkų susirinkimų protokolus, nuolat veikiančių komisijų darbinę medžiagą;
- aiškinamuosius ir ataskaitinius raštus, susirašinėjimą su valstybinėmis bei finansų institucijomis;
- spaudos informaciją.

Taip pat kaip svarbią ekonominės informacijos rūšį autoriai įvardija normatyvus. Tai įvairūs įmonėje galiojantys ir vadovų patvirtinti normatyviniai dokumentai, medžiagų sunaudojimo normos, darbo sąnaudų normatyvai, vienetiniai bei laikiniai darbo įkainiai, kainoraščiai, nuolaidos ir pan.

E. Buškevičiūtė ir I. Mačerinskienė (2004) finansų analizės šaltinius grupuoja taip:

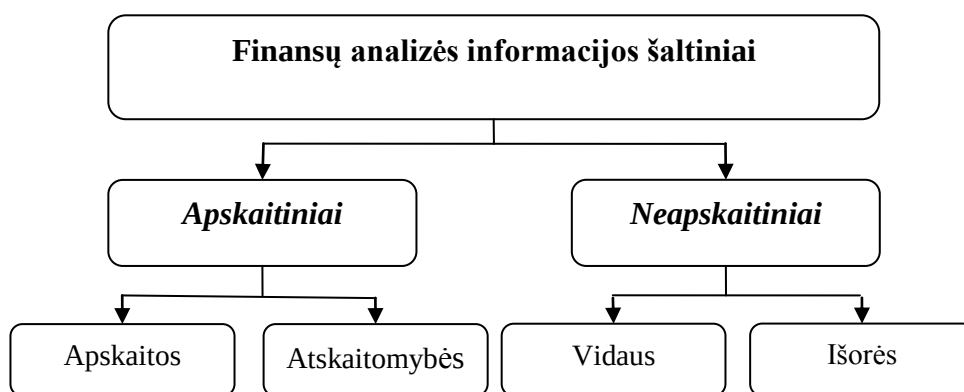
- buhalterinės įmonės apskaitos ir atskaitomybės dokumentai;
- šalies įstatymai, vyriausybės bei savivaldybių nutarimai, valstybės statistikos informacija;
- neapskaitiniai šaltiniai (atsiliepimai bei žinios iš masinės informacijos priemonių; informacija, surenkama tokiais pirminio tyrimo metodais, kaip apklausa, stebėjimas, protokolų, posėdžių, konferencijų medžiaga, ūkinės sutartys, darbo brėžiniai, įvairios įmonės vidinės normos bei normatyvai ir pan.).

Kaip matyti, bendra visoms klasifikacijoms yra tai, kad finansų analizės informacijos šaltiniai skirstomi į apskaitinių, neapskaitinių bei norminių informacijos šaltinių grupes. Kai kurie autoriai (Mackevičius 2007) apskaitos ir atskaitomybės dokumentus priskiria atskiroms informacijos šaltinių grupėms. Be to, priešingai nei kiti autoriai, J. Mackevičius (2007) neapskaitinius šaltinius dar skirsto į vidinius ir išorinius. Tai gana tikslinga, nes duomenys, gauti

įmonės viduje, ir išoriniai duomenys yra skirtingi, o vidaus neapskaitiniai duomenys dar ir nėra visiems prieinami. Planinius norminius šaltinius visi autoriai apibūdina gana panašiai – tai įvairūs įmonėje galiojantys ir vadovų patvirtinti normatyviniai dokumentai, standartai ir programos.

Gana skirtingą klasifikaciją pateikia E. Buškevičiūtė ir I. Mačerinskienė (2004). Pirma šios autorės neiškiria atskiros planinių norminių šaltinių grupės. Įvairius norminius dokumentus jos priskiria prie neapskaitinių šaltinių grupės. Antra, jos išskiria vieną papildomą grupę – šalies įstatymai, vyriausybės bei savivaldybių nutarimai, valstybės statistikos informacija.

Įmonių finansų analizės šaltinių klasifikavimas į grupes iš esmės priklauso nuo jų gausos, analizuojamo objekto ypatybių, analizei keliamų tikslų. Tačiau apibendrinus minėtų autorių finansų analizės informacijos šaltinių klasifikacijas, autorė siūlo analizės šaltinius sugrupuoti į apskaitinius ir neapskaitinius šaltinius (2 pav.).

2 pav. Finansų analizės informacijos šaltinių klasifikacija

Apskaitinių šaltinių grupei reikėtų priskirti buhalterinės apskaitos duomenis ir atskaitomybės dokumentus. Neapskaitinius finansų analizės informacijos šaltinius galima suskirstyti į vidaus ir išorės. Šalies įstatymai, vyriausybės ir savivaldybių nutarimai, valstybės statistikos informacija yra reikalinga finansų analizei, ypač atliekant išorinės įmonės aplinkos analizę, tačiau kaip atskira šaltinių grupė neišskiriama, nes ją galima priskirti prie neapskaitinių šaltinių grupės.

1.1.3. Finansų analizės rūšys

Įmonės veikla įvairiapusė ir sudėtinga, kiekvienos įmonės tikslas – siekti gerų finansinių rezultatų, t.y. pelningos veiklos. Todėl nagrinėjant finansinę įmonės veiklą labai svarbu įvertinti ne tik finansinį rezultatą, bet ir nustatyti įtakos turėjusius veiksnius, taip pat atskleisti priežastis, dėl kurių įvyko tam tikrų rodiklių ar veiklos sričių pokyčiai. Tai galima atlikti naudojant įvairias finansų analizės rūšis.

Finansinės veiklos ir jos rezultatų analizė yra sudėtingas procesas. Įvairūs autoriai (Mackevičius et al. 2011; Buškevičiūtė et al. 2004; Šlekienė et al. 2000; Finansinės...2011) finansų analizės rūšis klasifikuoja skirtingai. Apibedrinus jų klasifikacijas, galima išskirti tokias pagrindines finansų analizės rūšis pagal skirtingus požymius:

- 1) subjekto požymį – vidaus ir išorės;
- 2) pasikartojimo dažnį – vienkartinę ir periodinę;
- 3) laiką – operatyvinę, retrospektyvinę ir perspektyvinę;
- 4) palyginimo pobūdį – vidinę lyginamoji, įmonių lyginamoji;
- 5) analitinės programos turinį – kompleksinę ir teminę;
- 6) tyrimo kryptį – horizontalioji, vertikalioji, santykinė.

Vidinę finansų analizę, remdamiesi įmonės informacine baze, dažniausiai atlieka patys darbuotojai, todėl ji būna išsami, tiksli bei visapusiška. Vadovai, priimdami sprendimus, dažniausiai ir remiasi šios analizės duomenimis.

Išorinę finansų analizę dažniausiai atlieka įmonėje nedirbantys ekspertai, kurie negali iš esmės susipažinti su jos vidine informacine baze, todėl ši analizė būna daugiau formalizuota. Atliekant tiek vidaus, tiek išorės analizę, vertinama finansinė įmonės būklė ir veiklos rezultatai, skaičiuojami įvairūs finansiniai rodikliai.

Vienkartinė analizė atliekama ne nuolat, o tik konkrečiais atvejais, pavyzdžiui, įvykus stichinėms nelaimėms, įmonei bankrutuojant, įmonei jungiantis ar dalijantis ir pan. Ši analizė atliekama įmonės vadovo sprendimu.

Periodinė analizė atliekama periodiškai, pavyzdžiui, kas ketvirtį, pusmetį, metus. Ši analizė atliekama sistemingai pagal iš anksto sudarytą planą.

Operatyvinė analizė kartais dar vadinama išankstine, nes ji atliekama, nepasibaigus visai savaitei ar mėnesiui, naudojantis laukiamais duomenimis. Operatyvinė analizė atliekama iškart atlikus ūkinės operacijas. Ji pagrįsta pirminės apskaitos duomenimis ir tiesioginiu gamybos procesų stebėjimu. Gautais duomenimis remiamasi ne tik vertinant įmonės darbą, atskleidžiant rezervus, bet ir atliekant trumpalaikes prognozes. Pagrindinis operatyvinės analizės uždavinys – nuolat kontroliuoti įmonės veiklą, laiku atskleisti rezervus ir juos tikslingai naudoti. Šios analizės ypatumas tas, kad ji tiesiogiai susijusi su operatyviniu planavimu, t.y. analizuojant įmonės veiklą plačiai remiamasi ne tik visos įmonės, bet ir atskirų cechų, darbo barų ir brigadų planinėmis pamainomis ir dienos užduotimis. Tačiau svarbiausias šios analizės pranašumas yra tas, kad ji apima trumpus laikotarpius: pamainą, dieną, parą, tris dienas, savaitę, dekadą. Kartais operatyvinė analizė pasitelkiama nagrinėjant tokio laikotarpio kaip valanda veiklą, t.y. konkrečiai nustatoma, kiek pagaminama produkcijos per valandą, koks broko procentas ir kt.

Retrospektyvinė analizė – tai praeityje gautų finansinių rezultatų įvertinimas. Ši analizė literatūroje dažnai įvardijama periodine, nes tirama tam tikrų laikotarpių – mėnesio, ketvirčio, pusės metų, metų – įmonės veikla. Atliekant retrospektyvinę analizę svarbu nustatyti atskirų finansinių įmonės rodiklių dinamiką, atskleisti jų tarpusavio ryšį, įtakos jiems turinčius veiksnius. Retrospektyvinė analizė turi svarbų trūkumą – ji pavėluotai atskleidžia teigiamus arba neigiamus darbo rezultatus ir todėl yra ne itin veiksminga priemonė operatyviai vadovauti įmonei ir atskiroms jos grandims.

Perspektyvinė analizė – tai įmonės veiklos rezultatų tyrimas siekiant numatyti galimas jų reikšmes ateityje. Perspektyvinė analizė pateikia įmonės vadovybei informaciją, reikalingą sprendžiant įmonės valdymo strateginius uždavinius. Įmonės vadovybei būna daug lengviau įvertinti ir valdyti įmonės plėtrai įtakos turinčius veiksnius ir pasiekti ateityje numatomus rezultatus. Tačiau reikia pripažinti, kad numatyti visus veiksnius ir apskaičiuoti jų įtaką įmonės finansiniams rezultatams neretai būna labai sunku arba net neįmanoma. Tai susiję su verslo dinamiškumu ir konkurencija, technine pažanga, naujų produktų ir technologijų kūrimu, darbuotojų iniciatyvomis ir kūrybiškumu bei daugeliu kitų dalykų, lemiančių naujas veiklos sritis, rezervus ir galimybes. Daugelis specialistų perspektyvinę analizę nagrinėja kaip priemonę numatyti 2 – 3 metų ir ilgesnio laikotarpio įmonės veiklos perspektyvas. Perspektyvinė analizė dažnai vadinama prognozinė analize. Manoma, kad pirmiausia reikėtų numatyti pagrindinius, geriausiai įmonės veiklą apibūdinačius finansinius rodiklius: turtą, nuosavą kapitalą, pardavimo pajamas.

Vidinė lyginamoji analizė yra viena veiksmingiausių priemonių įmonės veiklos vidiniams rezervams atskleisti. Šios analizės objektas yra įmonės gamybiniai (cechai, darbo barai, darbo vietos) ir administraciniai padaliniai. Pagrindinis vidinės lyginamosios analizės tikslas – įvertinti kiekvieno padalinio rezultatus ir jo indėlį į bendrą įmonės finansinį rezultatą. Atliekant vidinę lyginamąją analizę svarbu nustatyti ir kiekvieno padalinio veiklos ypatybes, jo dydį, struktūrą, funkcijas, ryšius su kitais padaliniais, jų priklausomybę vienas nuo kito ir kitus veiksnius. Ypatingą dėmesį reikia atkreipti į vidinę rezervų paiešką, į padalinio vadovų naudojamą priemonių sistemą rezervams atskleisti ir geresniems veiklos rezultatams pasiekti.

Vidinė lyginamoji analizė nuo įmonių analizės pirmiausia skiriasi nagrinėjamais rodikliais. Žinoma, kad ne kiekvienas cechą gamina produkciją parduoti. Todėl pagrindinis cecho veiklos vertinimo rodiklis yra ne pelnas ar pelningumas, o gamybos išlaidos, atliekamų darbų mastas, veiklos organizavimo metodai ir kt. Atliekant vidinę padalinių veiklos analizę galima remtis daug didesniu natūrinių rodiklių skaičiumi.

Vidinės lyginamosios analizės uždavinys – ne tik siekti gerinti ekonominius rodiklius, bet svarbiausia panaudoti lyginimo duomenis ir pagerinti padalinių darbą. Svarbu nustatyti ne tik išteklių atskiruose padaliniuose naudojimo skirtumus, bet ir būdus šiems ištekliams geriau

panaudoti. Todėl ši įmonių veiklos analizės rūšis yra pranašesnė už kitus vidinių rezervų atskleidimo būdus. Jos taikymas apibendrina ne vieno, o kelių įmonės padalinių darbo patirtį, atskleidžia geriausius, racionaliausius techninius ir organizacinius modelius, jau įdiegtus į gamybą ir patikrintus praktikoje. Todėl vidinę lyginamąją analizę reikia vertinti kaip geriausią pasikeitimo patirtimi formą ir veiksmingą rezervų atskleidimo būdą.

Lyginant svarbu įvertinti ne tik pasiektus faktinius rezultatus, bet ir planines užduotis. Vidinė analizė gali būti ne tik išsami (kompleksinė), bet ir dalinė (vietinė), t.y. kai lyginami tik tam tikri rodikliai, pavyzdžiui, turto naudojimas, atsargų apyvartumas, brokas ir kt. Be to, vidinės lyginamosios analizės metu svarbu išaiškinti ne tik tam tikrų rodiklių skirtumus, bet ir veiksnius (priklausomus arba nepriklausomus nuo padalinio veiklos). Toks požiūris garantuoja didesnę lyginimo objektyvumą.

Lyginamosios įmonių analizės metu tiriama kelių įmonių veikla. Atliekant šią analizę, įmonės veiklos rezultatai lyginami su kitų šalių ir užsienio įmonių rezultatais. Tarp atskirų tos pačios ūkio šakos įmonių ir skirtingų ūkio šakų įmonių yra daug bendrų bruožų (technologija, pagrindinių ir pagalbinių cechų sudėtis, produkcijos savikainos struktūra ir kt.). Tai leidžia palyginti atskirų įmonių pagrindinių finansinių rodiklių lygį, spręsti, kiek sutelkta gamybos rezervų, kaip naudojami materialiniai ir darbo ištekliai. Kita vertus, praktikoje retai pasitaiko visiškai vienodų įmonių. Todėl būtina parengti metodus skirtingų įmonių darbo rezultatams palyginti, atmetant veiksnį, komplikuojančių rodiklių lyginimą, įtaką. Lyginamoji įmonių analizė leidžia nustatyti grupės įmonių skirtingo darbo efektyvumo veiksnius bei priimti optimaliausius techninius sprendimus. Tinkamai atlikus lyginamąją įmonių analizę galima rasti vidinių rezervų, kaip didinti ir tobulinti net ir pirmaujančių įmonių gamybą.

Taip pat literatūroje įvardijama ir tarpšakinė lyginamoji analizė. Šios analizės metu įmonės rodikliai lyginami su šakos vidurkiais ir kitomis ūkio šakomis.

Horizontalioji analizė – tai pasirinktų finansinių rodiklių dinamikos tyrimas. Dažniausiai išėties tašku pasirenkamas tam tikras ataskaitinis laikotarpis, vadinamas baziniu laikotarpiu, ir visi po jo einantys metai analizuojami apskaičiuojant augimo tempą arba prieaugio koeficientus. Atliekant horizontaliąją analizę, galima įvertinti ilgalaikio ir trumpalaikio turto, pajamų ir sąnaudų, apyvartinio kapitalo, grynųjų pinigų srautų pokyčius. Tačiau šios analizės trūkumas tas, kad nenustatomos rodiklių pokyčių priežastys.

Horizontaliosios analizės atmaina yra tendencijų (trendo) analizė. Tai ilgesnio laikotarpio (5-10 metų) finansinių ataskaitų rodiklių analizė. Jos tikslas – nustatyti tam tikrų rodiklių kitimo ir įmonės finansinės būklės bei veiklos rezultatų tendencijas, dėsningumus. Pažymėtina, kad tokią analizę įmanoma atlikti tik turint lyginamąsias ataskaitas. Tokiose ataskaitose rodikliai įvertinami lyginamosiomis kainomis, apskaičiuoti taikant vienodą metodiką, vienodus apskaitos principus.

Rodikliai per daugelį metų gali pasikeisti ne vien dėl pasikeitusio vadovų darbo organizavimo, bet ir dėl pasikeitusių apskaitos principų, dėl išorės priežasčių, susijusių su valstybės ekonomine ir socialine politika, infliacija ir kt. Tokiais atvejais, darant išvadas, reikia atsižvelgti į visus veiksnius.

Vertikaliąją analizę rodo analizuojamo objekto struktūrą. Ji atliekama kiekvieną finansinės ataskaitos rodiklį lyginant su bendroju baziniu tos ataskaitos rodikliu, o gautas dydis išreiškiamas procentais. Atliekant vertikaliąją analizę galima: įvertinti, ar optimaliai ir racionaliai naudojamas turtas, finansavimo struktūros pokyčius, nustatyti įmonės pajamų ir sąnaudų struktūrą ir jų kitimo priežastis, atskleisti įmonės finansinės būklės kitimo tendencijas ir kt. Ši analizės rūšis kartais vadinama struktūrine analize, nes sudaro galimybę susipažinti su finansinių ataskaitų rodiklių struktūra. Tačiau atliekant vertikaliąją analizę neužtenka apskaičiuoti tam tikrų rodiklių struktūrą. Ši analizė padeda nustatyti ir rodiklių struktūros per tam tikrą laikotarpį pokyčio priežastis. Ji padeda išskirti svarbiausius, prioritetinius rodiklius. Vertikaliąją analizę nustato konkrečių rodiklių tarpusavio ryšį ir įtaką ir tai leidžia daryti tam tikras išvadas dėl vieno ar kitų rodiklių pokyčio priežasčių, nes bet koks vieno finansinės ataskaitos rodiklio pokytis gali turėti įtakos kito ar kelių rodiklių pokyčiui.

Horizontaliosios ir vertikaliosios analizės rezultatai yra pagrindas santykinę analizę atlikti, t.y. apskaičiuoti įvairius santykinius rodiklius. Santykinę analizę kitaip dar vadinama koeficientų analize. Šie koeficientai išreiškia finansinių ataskaitų bei kitos informacijos duomenų tarpusavio ryšius ir praplečia absoliučiąjų dydžių analizės galimybes. Santykiniai rodikliai leidžia nesunkiai palyginti skirtingų įmonių veiklos rezultatus įvairiais aspektais, nepriklausomai nuo tokių veiksnių kaip priklausomybė tam tikrai ūkio šakai, įmonės juridinis statusas, dydis ir pan. Naudojant santykinius rodiklius, galima objektyviai ir tiksliai įvertinti įvairias įmonės veiklos sritis, atskleisti rezervus, prognozuoti ir priimti optimalius valdymo sprendimus. Galima teigti, kad santykinę analizę yra viena iš svarbiausių priemonių nustatant ir įvertinant bendrą įmonės finansinę ekonominę būklę.

Taigi finansų analizę gali būti skirstoma pagal įvairius kriterijus, tačiau atitinkamos finansų analizės rūšies pasirinkimas priklauso nuo atliekamo tyrimo tikslo ir uždavinių, informacijos šaltinių bei jų prieinamumo. Siekiant efektyvesnio įmonės veiklos įvertinimo, galima pasirinkti keletą finansų analizės būdų, juos apjungti.

1.1.4. Finansiniai santykiniai rodikliai ir jų skaičiavimas

Santykiniai rodikliai – tai vieno ar kelių absoliučiąjų rodiklių santykis su kitu ar kitais absoliučiaisiais rodikliais. Santykiniai rodikliai sudaromi pasirenkant absoliučiuosius dydžius iš

pagrindinių finansinių ataskaitų. Be absoliučiujų rodiklių, jie padeda objektyviau atspindėti ir įvertinti tiriamąjį reiškinį. Remiantis santykiniais rodikliais galima nesunkiai palyginti įvairių įmonių veiklos rezultatus, neatsižvelgiant į tokius veiksnius kaip priklausomybė tam tikrai ūkio šakai, įmonės juridinis statusas, dydis ir pan. Naudojant santykinius rodiklius galima gana objektyviai ir tiksliai įvertinti įvairias įmonės veiklos sritis, atskleisti rezervus ir nepanaudotas galimybes, prognozuoti ir priimti optimalius valdymo sprendimus (Mackevičius et al. 2011: 33-34).

Finansiniai santykiniai rodikliai ypač reikšmingi, kai lyginami su: tos pačios įmonės praėjusio laikotarpio rodikliais, numatytais tam tikrais parametriniais rodikliais, tos pačios ūkio šakos kitų įmonių rodikliais, pagrindinių konkurentų rinkoje rodikliais, agreguotais šalies ekonomikos rodikliais.

Analizuojant finansinius santykinius rodiklius, būtina žinoti, kad jie patikimi tiek, kiek patikima informacija, kuria remiantis jie buvo apskaičiuoti. Todėl prieš skaičiuojant ir analizuojant finansinius rodiklius reikia kruopščiai patikrinti visas finansines ataskaitas, įsitikinti, ar ataskaitų rodikliai suderinti. Tikrinant finansines ataskaitas atkreiptinas dėmesys į ypatingus straipsnius, jų pokyčius, netikėtus sąskaitų likučius. Skaičiuoti finansinius santykinius rodiklius galima tik tada, kai įsitikinama, kad visose finansinėse ataskaitose klaidų ir netikslumų nėra, jog visi duomenys yra teisingi ir patikimi. Kitaip finansinių santykinų rodiklių analizės rezultatai, išvados ir pasiūlymai bus neteisingi ir tokia analizė gali būti netiksli (Mackevičius 2006).

Finansinių įmonės rodiklių analizė investuotojams, finansų analitikams bei kitiems finansų rinkos dalyviams yra viena iš svarbiausių priemonių dabartinei įmonių finansinei situacijai įvertinti bei galimiems jos pokyčiams ateityje numatyti. Sparčiai keičiantis ekonomikos ir finansų rinkų sąlygoms, susiformavo poreikis kūrybiškai taikyti klasikinius finansų analizės rodiklius, ieškoti naujų būdų ir metodų, leidžiančių detaliau įvertinti įmonių finansinę būklę bei ją nulemiančius veiksnius. Tad šiuolaikinė įmonių finansų analizė pasižymi didele tiek pačių įmonių, tiek reitingavimo agentūrų, įmonių ir finansų rinkų didžiausių pasaulinių duomenų bazių, tiek nepriklausomų finansų analitikų taikomų rodiklių įvairove (Įmonių...2010).

Atliekant finansų analizę, apskaičiuojama labai daug santykinų rodiklių. Finansų analizėje nėra griežtai reglamentuota santykinų rodiklių skaičiavimo metodika, tačiau yra jau nusistovėjusios santykinų rodiklių klasifikacinės grupės ir jų nustatymo metodikos (Mackevičius et al. 2011: 33-34). Finansiniai santykiniai rodikliai skiriasi svarba ir panaudojimo tikslais. Įvairioms ūkio šakoms ir įmonėms, jeigu jos funkcionuoja skirtingai, reikia nevienodų santykinų rodiklių. Tam tikri rodikliai reikalingi įmonės operatyvioms problemoms spręsti, trumpalaikiai veiklai užtikrinti, kiti – ilgo laikotarpio perspektyvoms numatyti, prognozėms atlikti, strateginiams sprendimams priimti. Kiekvienas analitikas turi pasirinkti, kokius rodiklius skaičiuoti ir analizuoti. Iš finansinių ataskaitų galima apskaičiuoti per šimtą reikšmingų santykinų rodiklių. Suprantama, kad

neprasminga skaičiuoti daug santykinų rodiklių, svarbu analizei atrinkti tokius rodiklius, kurie gali būti praktiškai pritaikomi. Kita vertus, norint įvertinti įmonės finansinę būklę, veiklos rezultatus ir pinigų srautus, būtina naudoti ne du tris santykinius rodiklius, o jų sistemą (Mackevičius 2006).

Likvidumo, arba trumpalaikio mokumo, rodikliai parodo įmonės trumpalaikį mokumą, t.y. įmonės sugebėjimą vykdyti trumpalaikius įsipareigojimus (Mackevičius 2007). A. V. Rutkauskas ir kt. (2009) likvidumą apibūdina kaip galimybę įvairias įmonės turto dalis paversti mokėjimo priemonėmis. Dažniausiai prie likvidumo rodiklių priskiriami (Mackevičius 2007; Šlekienė 2000; Įmonių...2010):

- einamojo likvidumo arba bendrojo trumpalaikio mokumo rodiklis;
- kritinio likvidumo arba greitojo trumpalaikio mokumo;
- absoliučiojo likvidumo arba absoliučiojo trumpalaikio mokumo rodiklis;
- apyvartinio kapitalo rodiklis.

Šių rodiklių skaičiavimo formulės bei apibūdinimas pateikti 2 lentelėje. Iš pateiktų rodiklių, praktikoje dažniausiai naudojamas einamojo likvidumo rodiklis. Šis rodiklis atspindi, kiek kartų visas trumpalaikis turtas didesnis už visus trumpalaikius įsipareigojimus, t.y. padeda prognozuoti įmonės mokumo būklę artimiausiu metu (Mackevičius 2007).

2 lentelė. Likvidumo rodikliai ir jų skaičiavimo formulės (sudaryta autorės, remiantis šaltiniu (Įmonių...2010))

Rodiklis	Rodiklio skaičiavimo formulė	Apibūdinimas
Einamasis likvidumas	$\frac{\text{Trumpalaikis turtas}}{\text{Trumpalaikiai įsipareigojimai}}$	Parodo įmonės galimybę įvykdyti trumpalaikius įsipareigojimus, panaudojus turimą trumpalaikį turtą.
Kritinis likvidumas	$\frac{\text{Trumpalaikis turtas} - \text{atsargos}}{\text{Trumpalaikiai įsipareigojimai}}$	Įvertina įmonės sugebėjimą įvykdyti trumpalaikius įsipareigojimus iš likvidžiausio turto, t.y. pasirengimą greitai sugrąžinti trumpalaikes skolas.
Absoliutus likvidumas pinigais	$\frac{\text{Pinigai}}{\text{Trumpalaikiai įsipareigojimai}}$	Parodo, kokią dalį trumpalaikių įsipareigojimų įmonė gali skubiai padengti kritiniu atveju, pasinaudodama faktiškai turima pinigų suma.
Apyvartinis kapitalas	$\frac{\text{Trumpalaikis turtas} - \text{trumpalaikiai įsipareigojimai}}{\text{trumpalaikiai įsipareigojimai}}$	Rodo, kokia suma trumpalaikis turtas viršija trumpalaikius įsipareigojimus. Didesnis teigiamas rodiklis parodo aukštesnį įmonės likvidumo lygį.

Norint objektyviai įvertinti įmonės veiklos efektyvumą įvairiais aspektais, jos konkurencingumą ir tęstinumo galimybes, skaičiuojami pelningumo rodikliai (Mackevičius 2007). Pelningumas yra pelno dalis, tenkanti tam tikram aktyvų ar kapitalo vertės vienetui (Šlekienė 2000). Pelningumo rodikliai padeda investuotojams orientuotis, ar verta investuoti į šią įmonę, ar geriau rinktis kitus investavimo būdus (Mackevičius 2007). Pelningumo rodiklių yra labai daug, tačiau svarbiausi ir dažniausiai aptariami literatūroje, pateikti 3 lentelėje.

3 lentelė. Pelningumo rodikliai ir jų skaičiavimo formulės (sudaryta autorės, remiantis šaltiniu (Imonių...2010))

Rodiklis	Rodiklio skaičiavimo formulė	Apibūdinimas
Bendrasis pelningumas	$\frac{\text{Bendrasis pelnas}}{\text{Pardavimų pajamos}}$	Parodo įmonės sugebėjimą uždirbti pelną iš pagrindinės įmonės veiklos, kontroliuoti pardavimo pajamų bei pardavimo savikainos lygį.
Veiklos pelningumas	$\frac{\text{Veiklos pelnas}}{\text{Pardavimų pajamos}}$	Parodo, kiek procentų (arba litų) veiklos pelno uždirba vienas pardavimo pajamų litas, t.y. jis parodo įmonės tipinės veiklos efektyvumą.
Grynasis pelningumas	$\frac{\text{Grynasis pelnas}}{\text{Pardavimų pajamos}}$	Parodo, kiek procentų (arba litų) grynojo pelno uždirba vienas pardavimo pajamų litas, t.y. jis parodo įmonės veiklos efektyvumą.
Turto pelningumas (grąža)	$\frac{\text{Grynasis pelnas}}{\text{Vidutinis turtas}}$	Parodo, kiek litų grynojo pelno tenka vienam turto litui. Šis rodiklis atspindi viso įmonės turto panaudojimo efektyvumą.
Nuosavo kapitalo pelningumas	$\frac{\text{Grynasis pelnas}}{\text{Nuosavas kapitalas}}$	Parodo, kiek litų grynojo pelno tenka vienam nuosavo kapitalo litui.

Dabartinėmis laisvos konkurencinės rinkos sąlygomis aktualia problema tampa įmonės finansavimo šaltinių racionalios struktūros pasirinkimas. Finansavimo šaltinių racionali struktūra parodo įmonės veiklos pusiausvyrą, kuri literatūroje dažniausiai įvardijama finansiniu svertu. Nuo finansavimo šaltinių struktūros daug priklauso įmonės finansinis stabilumas ir veiklos rizikos lygis. Finansavimo šaltinių struktūrą ir jos įtaką įmonės finansiniam stabilumui lemia nuosavo ir skolinto kapitalo skirtumas (Mackevičius 2007). Svarbiausi finansinio sverta rodikliai ir jų apskaičiavimo formulės pateiktos 4 lentelėje.

4 lentelė. Finansinio sverta rodikliai ir jų skaičiavimo formulės (sudaryta autorės, remiantis šaltiniu (Imonių...2010))

Rodiklis	Rodiklio skaičiavimo formulė	Apibūdinimas
Įsiskolinimo koeficientas	$\frac{\text{Įsipareigojimai}}{\text{Turtas}}$	Atspindi, kokia įmonės turto dalis yra įsigyta už skolintas lėšas.
Skolų ir turto santykis	$\frac{\text{Skolos}}{\text{Turtas}}$	Parodo, kokia suma įmonės ilgalaikių ir trumpalaikių įsipareigojimų, susijusių su palūkanų mokėjimais, tenka vienam įmonės turto litui.
Įsipareigojimų ir nuosavo kapitalo santykis	$\frac{\text{Įsipareigojimai}}{\text{Nuosavas kapitalas}}$	Parodo, kokia bendrų įmonės ilgalaikių ir trumpalaikių įsipareigojimų, susijusių tiek su įmonės veiklos ciklu, tiek su jos skolinimusi, suma tenka vienam nuosavo kapitalo litui.
Bendrojo mokumo koeficientas	$\frac{\text{Nuosavas kapitalas}}{\text{Įsipareigojimai}}$	Rodo, kokia nuosavo kapitalo suma tenka vienam įmonės įsipareigojimų litui.

Kiekviena įmonė, norėdama išsilaikyti ir sukurti pelną, savo veikloje naudoja įvairius išteklius. Kuo efektyviau šie ištekliai panaudojami, tuo greičiau pagaminama ir parduodama produkcija. Dalis išteklių yra kaupiami būsimajam panaudojimui. Jų dalis turi būti racionaliai nustatyta. Jeigu jų sukaupiama daugiau, lėtėja gamybos procesas ir ištekliai naudojami neracionaliai. Sklandžiam gamybos ciklui reikalingas finansavimas, nes tik taip galima pagreitinti

lėšų apytakos procesą. Pinigų srautas, aprūpindamas gamybos ar paslaugų mokėjimo priemonėmis, garantuoja gamybos ir finansinės veiklos efektyvumą. Kadangi išlaidos gamybos procese pasiskirsto netolygiai, svarbu ne tik stebėti, bet ir valdyti lėšų apytakos procesus, siekti jų efektyvumo. Efektyvumas suprantamas kaip racionalus lėšų gamybos procese cirkuliavimas, duodantis teigiamą gamybos rezultatą, greitą gamybos proceso ciklą, kurio metu ne tik sukuriama pelnas, bet ir pinigų srautas, reikalingas gamybos proceso tęstinumui palaikyti. Įmonės efektyvumui vertinti ir stebėti reikalingi rodikliai. Šie rodikliai literatūroje vadinami turto panaudojimo efektyvumo arba veiklos efektyvumo rodikliais (Mackevičius 2007). Pagrindiniai turto panaudojimo efektyvumo rodikliai pateikti 5 lentelėje.

5 lentelė. Turto panaudojimo efektyvumo rodikliai ir jų skaičiavimo formulės (sudaryta autorės, remiantis šaltiniu (Įmonių...2010))

Rodiklis	Rodiklio skaičiavimo formulė	Apibūdinimas
Atsargų apyvartumas	$\frac{\text{Pardavimų savikaina}}{\text{Vidutinės metinės atsargos}}$	Rodo, kiek per metus atsargos padaro apyvartų. Kuo didesnis apyvartumas, tuo greičiau atsargos juda, tuo greičiau jos realizuojamos ir uždirbami pinigai.
Pirkėjų įsiskolinimo apyvartumas	$\frac{\text{Pardavimų pajamos}}{\text{Pirkėjų įsiskolinimas}}$	Rodo, kiek iš pirkėjų gautinos sumos padaro apyvartų per metus. Be to, jis apibūdina pirkėjų skolų surinkimo efektyvumą.
Skolų tiekėjams apyvartumas	$\frac{\text{Pardavimų savikaina}}{\text{Skolos tiekėjams}}$	Rodo, kiek mokėtinos sumos tiekėjams padaro apyvartų per metus. Jis apibūdina įmonės atsiskaitymų su tiekėjais efektyvumą.
Turto apyvartumas	$\frac{\text{Pardavimų pajamos}}{\text{Turtas}}$	Rodo, kiek vienas turto litas sukuria pardavimo pajamų.

Rinkos vertės finansiniai rodikliai skaičiuojami įmonių, kurių akcijos yra kotiruojamos vertybinių popierių biržose. Svarbiausi rinkos vertės rodikliai pateikti 6 lentelėje.

6 lentelė. Rinkos vertės rodikliai ir jų skaičiavimo formulės (sudaryta autorės, remiantis šaltiniu (Įmonių...2010))

Rodiklis	Rodiklio skaičiavimo formulė	Apibūdinimas
Kapitalizacija	$\text{Paprastųjų akcijų skaičius} \times \text{akcijos rinkos kaina}$	Parodo įmonės nuosavo kapitalo rinkos vertę, jeigu už visas įmonės akcijas būtų mokama rinkos kaina konkrečiu laiko momentu.
Akcijos kainos ir pelno santykis	$\frac{\text{Akcijos rinkos kaina}}{\text{Vienos akcijos pelnas}}$	Atspindi, kiek investuotojas moka už vieną įmonės praeitu laikotarpiu uždirbto grynojo pelno litą
Akcijos kainos ir pardavimo pajamų santykis	$\frac{\text{Akcijos rinkos kaina}}{\text{Vienos akcijos pardavimo pajamos}}$	Rodo, kiek investuotojas moka už vieną įmonės uždirbtų vienos akcijos pardavimo pajamų litą.

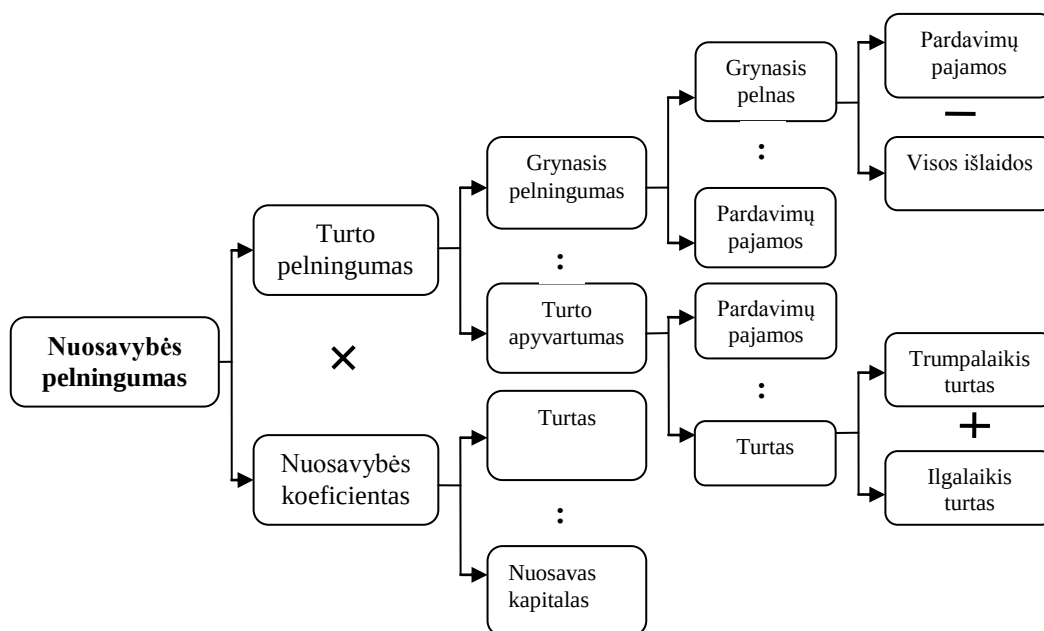
Taigi yra daug santykinų rodiklių, naudojamų finansinei įmonės veiklai vertinti, tačiau kiekviena įmonė turi atrinkti svarbiausius ir tinkamiausius sau. Santykinų rodiklių sistemą įmonės

veiklos vertinimui turi parengti įmonės vadovybė. Svarbu parengti tokią rodiklių sistemą, kuri, nuolat kintamos ekonominės aplinkos sąlygomis, padėtų priimti teisingus ekonominius sprendimus.

1.1.5. Du Pont analizė

Nuosavo kapitalo pelningumas (arba nuosavo kapitalo grąža) parodo, kiek litų grynojo pelno tenka vienam nuosavo kapitalo litui. Šis rodiklis svarbiausias akcininkams, įvertinant jų praeito laikotarpio investicijų į įmonę grąžą. Todėl skaičiavimuose rekomenduotina naudoti visiems paprastųjų akcijų savininkams priskiriamo grynojo pelno bei nuosavo kapitalo sumas. Atliekant analizę, reikia atkreipti dėmesį, kad šio rodiklio reikšmė priklauso nuo nuosavo kapitalo balansinės vertės, o pastarąją nulemia akcinio kapitalo didinimo bei mažinimo ypatumai, ilgalaikio materialaus turto perkainojimas ir kiti veiksniai. Didinant akcinį kapitalą ir atliekant turto perkainojimą aukštesne rinkos verte, nuosavas kapitalas padidėja, o nuosavo kapitalo pelningumas sumažėja. Tuo tarpu perkant akcijas ar kitaip mažinant nuosavą kapitalą šio rodiklio reikšmė auga. Nuosavo kapitalo grąža priklauso ir nuo įmonės kapitalo struktūros. Dėl paskolų palūkanų sąnaudų mažėja grynasis įmonės pelnas. Kuo didesnės įmonės finansinės skolos, tuo mažesnis gali būti ir akcininkų nuosavas kapitalas. Tokiu atveju nuosavo kapitalo grąža dažnai padidėja (Įmonių...2010).

Taigi nuosavo kapitalo pelningumo rodiklį galima išskaidyti į keletą sudėtinių dalių – grynąjį pelningumą, turto apyvartumą bei turto ir nuosavo kapitalo santykį. Jų sandauga apibendrintai atskleidžia šių pagrindinių veiksnių poveikį nuosavo kapitalo grąžos dydžiui ir jo pasikeitimui bei vadinama Du Pont analize, modeliu ar metodu (3 pav.).

3 pav. Du Pont modelis (DuPont model...2012)

Finansinių rodiklių Du Pont analizė sukurta 1918 m. Du Pont kompanijos inžinieriaus. Jis pastebėjo, kad dviejų dažnai skaičiuojamų rodiklių, grynojo pelningumo ir turto apyvartumo, sandauga lygi turto pelningumui (ROA, *return on assets*). 1970 m. Du Pont modelis buvo pakeistas, įtraukiant dar vieną rodiklį, t.y. turto ir nuosavo kapitalo santykį. Taip gautas nuosavo kapitalo pelningumas (ROE, *return on equity*).

Taigi Du Pont analizės esmė – nuosavo kapitalo pelningumo rodiklio išskaidymas į naujus rodiklius, kurie parodo pagrindines pelningumo priežastis. Toks rodiklių išskaidymas padeda nustatyti, kokie veiksniai padidino ar sumažino pelningumą. Du Ponto modelio informacija gali būti naudojama kaip efektyvi priemonė, padedanti valdyti įmonės finansinius procesus, o ypač kritinius veiksnius (DuPont analysis...2012; Kennon...2012).

Nuosavo kapitalo pelningumas pagal Du Pont modelį gali būti apskaičiuojamas ir išreiškiamas tokiomis formulėmis (DuPont analysis...2012):

$$\text{Nuosavokapitalo pelningumas} = \text{grynasis pelningumas} \cdot \text{turto apyvartumas} \cdot \text{nuosavybes koeficientas} \quad (1)$$

$$\text{Nuosavokapitalo pelningumas} = \frac{\text{Grynasis pelnas}}{\text{Pardavimai}} \cdot \frac{\text{Pardavimai}}{\text{Turtas}} \cdot \frac{\text{Turtas}}{\text{Nuosavas kapitalas}} = \frac{\text{Grynasis pelnas}}{\text{Nuosavas kapitalas}} \quad (2)$$

Kaip matyti iš formulių bei Du Pont modelio, nuosavo kapitalo pelningumas labai priklauso nuo grynojo pelno, pardavimų ir turto dydžių. Jų didėjimas ar mažėjimas vienaip ar kitaip veikia nuosavo kapitalo pelningumą. Kaip ir kiek lemia kiekvieno iš šių rodiklių kitimas nuosavo kapitalo pelningumą, galima išsiaiškinti naudojant Du Pont analizę.

1.2. Bankroto įvertinimo metodai

Viena svarbiausių sąlygų, lemiančių sėkmingą įmonių veiklą, yra mokumas, t.y. sugebėjimas savo turimomis mokėjimo priemonėmis (grynaisiais pinigais, vertybiniais popieriais, gautinomis sumomis, atsargomis) padengti trumpalaikius ir ilgalaikius įsipareigojimus. Visi su įmone susiję subjektai (investuotojai, pirkėjai, tiekėjai, bankai, finansinės institucijos, akcininkai) suinteresuoti palaikyti verslo ryšius tik su sėkmingai dirbančia, finansiškai stabilia, t.y. mokia įmone. Tačiau šiuolaikinėmis dinamiško ir konkurencingo verslo sąlygomis vis daugiau įmonių susiduria su nemokumo problemomis. Įmonių bankrotai tampa nuolatiniu pasaulinės finansinės krizės reiškiniu, sukeliančiu daug neigiamų pasekmių ne tik pačiai įmonei, bet ir valstybei, dideliame skaičiuose visuomenės narių: bankrutuojanti įmonė paprastai neatsiskaito su kreditoriais, įmonės darbuotojai lieka be darbo, šiam procesui dažnai reikia ir mokesčių mokėtojų lėšų.

Siekiant išvengti įmonių bankrotų ir jų sukeliamų pasekmių, reikia nustatyti, įvertinti ir spręsti įmonėse iškilusias finansines problemas gerokai anksčiau nei paaiškėja, kad įmonės yra nemokios ir joms reikia kelti bankroto bylą. Todėl svarbu, kad kiekviena įmonė turėtų savo veiklos

stabilumo ir tęstinumo vertinimo metodiką, kuri padėtų ne tik iš anksto nustatyti bankroto tikimybę, kitus įmonei gresiančius pavojus ir įvairių rūšių riziką, bet ir imtis strateginių veiksmų įmonės veiklai gerinti (Mackevičius 2010).

Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatyme (2001) įmonių bankrotas apibūdinamas kaip nemokios įmonės būseną, kai įmonei teisme yra iškelta bankroto byla arba kreditoriai įmonėje vykdo bankroto procedūras ne teismo tvarka. Nemokios įmonės būseną yra tokia, kai įmonė nevykdo įsipareigojimų (nemoka skolų, neatlieka darbų, už kuriuos iš anksto sumokėta ir kt.) ir kai uždelsti įsipareigojimai viršija pusę jos turto vertės.

Įmonių bankroto prognozavimas yra būdas kiekybiniais parametrais įvertinti įmonių būklę, nustatyti negatyvias įmonių būklės tendencijas ir jų bankroto tikimybę. Pagal būklės įvertinimo rodiklius galima ieškoti būdų sumažinti ar net pašalinti bankroto grėsmę. Įmonių bankroto prognozavimas ir jo grėsmės nustatymas iš anksto gali būti impulsas ne tik išvengti bankroto, bet ir rasti veiksmingų strateginių sprendimų (Garškaitė 2008).

Vienas efektyviausių bankroto diagnostikos ir prevencijos būdų yra įmonių veiklos analizė. Kiekviena įmonė bankrutuoja savaip, nes jos veiklai turi įtakos skirtingos priežastys, veiksniai ir aplinkybės. Tačiau yra vienas universalus būdas išvengti bankroto – tai sistemingai atliekama įmonių veiklos analizė. Ji padeda geriau suvokti įmonėse vykstančius reiškinius ir procesus, o svarbiausia – priimti geriausius valdymo sprendimus, esant ribotiems ištekliams ir neribotoms reikmėms. Įmonių vadovai ir vadybininkai turi siekti, kad būtų kuo anksčiau nustatytos finansinės įmonių būklės blogėjimo priežastys. Svarbu, kad įmonių vadovai pasirinktų tinkamiausius ir tiksliausius bankroto prognozavimo modelius. Juos taikant, galima rasti veiksmingų strateginių sprendimų, leidžiančių sumažinti ar net pašalinti bankroto grėsmę (Mackevičius et al. 2005).

Įmonių bankroto prognozavimo modelis – tai kompleksinis rodiklis, apimantis įvairias įmonių veiklos sritis, leidžiantis įvertinti įmonių bankroto grėsmę pagal nustatytas kritines reikšmių ribas (Garškaitė 2008).

Finansinėje ir vadybos mokslo literatūroje plačiai nagrinėjami įmonių bankroto prognozavimo modeliai ir jų tinkamumas. Dažniausiai autoriai (Garškaitė 2008; Mackevičius et al. 2006; Mackevičius et al. 2005; Šlekienė et al. 2000) aprašo ir nagrinėja E. I. Altmano modelius. Jo modelių esmę sudaro tai, kad įmonės veiklos įvairios sritys įvertinamos finansiniais rodikliais, iš kurių išvedamas bendrasis kompleksinis Z koeficientas. Jam pagrįsti E. I. Altmanas ir taikė diskriminantinės analizės būdą, kuriuo buvo nustatomi koreliacinės tiesinės funkcijos parametrai. Ištyręs įmonių nuosmukio ar žlugimo priežastis, pasiūlė rodiklių sistemą – modelį, pagal kurio reikšmės dydį būtų galima suskirstyti įmones į tas, kurioms gresia bankrotas, ir tas, kurioms bankrotas negresia. Šiuo skirstymo pagrindu sprendė apie bankroto grėsmės tikimybės dydį.

E. I. Altmanas, atlikdamas savo tyrimą, analizavo 19 įmonių tam tikro laikotarpio finansinius duomenis. Tirti buvo pasirinktos nestabilios finansinės būklės įmonės, iš kurių vienos sugebėjo išgyventi, o kitos bankrutavo. E. I. Altman apskaičiavo šių įmonių einamojo likvidumo ir finansinės priklausomybės rodiklius ir suformavo šių rodiklių koreliacinį lauką. Apdorojus statistikos duomenis, gauta tokia diskriminantinės funkcijos analitinė išraiška:

$$Z = -0,3877 - 1,0736 x_1 + 0,0579 x_2.$$

Šios lygties koeficientų ženklai aiškiai rodo x_1 ir x_2 veiksnių įtaką Z rodiklio reikšmei. Įmonių, kurių:

$Z < 0$, bankroto tikimybė mažesnė nei 50 proc.;

$Z = 0$, bankroto tikimybė lygi 50 proc. ;

$Z > 0$, bankroto tikimybė didesnė nei 50 proc.

Mažėjanti Z reikšmė rodo mažėjančią bankroto grėsmę, ir atvirkščiai. Išsamesni įmonių tyrimai parodė, kad bankroto grėsmės įvertinimas, naudojant tokius dviejų veiksnių modelius, nėra pakankamas. Jie neparodo kitų svarbių įmonių būklės aspektų, pavyzdžiui, pelningumo, turto apyvartumo, turto naudojimo efektyvumo ir kt., kurie padėtų patikimiau įvertinti įmonių būklę. Tyrimai parodė, kad, didinant modelio veiksnių skaičių, galima padidinti bankroto prognozavimo patikimumą.

E. I. Altmanas 1968 m. paskelbė ir penkių veiksnių modelį, kuris užsienio šalyse plačiai taikomas įmonių bankroto grėsmei įvertinti. E. I. Altmanas, atrinkęs penkis rodiklius, apibūdinančius skirtingus finansinės įmonių veiklos aspektus, sudarė tokį modelį:

$$Z = 1,2 x_1 + 1,4 x_2 + 3,3 x_3 + 0,6 x_4 + 1,0 x_5,$$

čia: x_1 – grynojo apyvartinio kapitalo efektyvumas, išreikštas grynojo apyvartinio kapitalo ir viso turto santykiu;

x_2 – sukaupto kapitalo efektyvumas, išreikštas nepaskirstytojo pelno (t. y. grynasis pelnas atėmus dividendus) ir viso turto santykiu;

x_3 – turto grąža prieš apmokestinant, išreikšta pelno prieš apmokestinant ir viso turto santykiu;

x_4 – skolos padengimo akciniu kapitalu rodiklis, išreikštas akcinio kapitalo rinkos kaina ir įsipareigojimų santykiu;

x_5 – turto apyvartumas, išreikštas pardavimo ir viso turto santykiu.

Pagal šį modelį E. I. Altman gauta ribinė Z reikšmė buvo 2,675, o gautas reikšmių intervalas – nuo $Z = 1,81$ iki $Z = 2,99$ – rodė tarpinę įmonių būklę bankroto grėsmės požiūriu. Bankroto tikimybė priklausomai nuo Z reikšmės pasiskirstė taip:

$Z \leq 1,8$ – labai didelė;

$1,81 < Z \leq 2,7$ – didelė;

$2,8 < Z \leq 2,9$ – maža;

$Z \geq 3,0$ – labai maža.

Naudojant penkių veiksnių modelį, įmonių bankroto galimybė per vienerius metus nustatoma iki 95 proc. tikslumu. Atvejai, kai modelio Z reikšmės rodė, kad įmonėms bankrotas negresia, bet jos bankrutavo, sudarė 6 proc. ir kai buvo numatomi bankrotai, o įmonės nebankrutavo ir tęsė veiklą, sudarė tik 3 proc. Prognozuojant dvejiems metams, pasiekiamas iki 72 proc. tikslumas, o analogiškos klaidos yra 28 proc. ir 6 proc. Atkreiptinas dėmesys, kad šio modelio naudojimas ribotas įmonėms, kurių akcijos nėra kotiruojamos vertybinių popierių biržoje (skaičiuojant skolos padengimo akciniu kapitalu rodiklį x_4 , reikia žinoti akcinio kapitalo rinkos kainą). Todėl E. I. Altmanas vėliau parengė modelį, skirtą įmonėms, kurių akcijos nekotiruojamos biržoje:

$$Z = 0,717x_1 + 0,847x_2 + 3,107x_3 + 0,42x_4 + 0,995x_5,$$

čia: x_1 – grynojo apyvartinio kapitalo efektyvumas, išreikštas grynojo apyvartinio kapitalo ir viso turto santykiu;

x_2 – sukaupto kapitalo efektyvumas, išreikštas nepaskirstytojo pelno (t. y. grynasis pelnas atėmus dividendus) ir viso turto santykiu;

x_3 – turto grąža prieš apmokestinant, išreikšta pelno prieš apmokestinant ir viso turto santykiu;

x_4 – bendrojo likvidumo rodiklis, išreikštas nuosavo kapitalo ir įsipareigojimų santykiu;

x_5 – turto apyvartumas, išreikštas pardavimo ir viso turto santykiu.

Šiuo atveju jei:

$Z \leq 1,23$ – bankroto tikimybė labai didelė;

$1,23 < Z \leq 2,90$ – bankrotas įmanomas;

$Z > 2,90$ – bankroto tikimybė maža.

Taip pat literatūroje (Garškaitė 2008; Mackevičius et al. 2006) nagrinėjami ir kiti bankroto prognozavimo modeliai. Vienas iš jų yra sukurtas anglų mokslininko R. Lisso. Jis pateikė tokią bankroto grėsmės įvertinimo modelio analitinę išraišką:

$$Z = 0,063x_1 + 0,092x_2 + 0,057x_3 + 0,001x_4,$$

čia: x_1 – grynojo apyvartinio kapitalo efektyvumas, išreikštas grynojo apyvartinio kapitalo ir viso turto santykiu;

x_2 – bendroji turto grąža, išreikšta bendrojo pelno ir viso turto santykiu;

x_3 – sukaupto kapitalo efektyvumas, išreikštas nepaskirstytojo pelno (t. y. grynasis pelnas atėmus dividendus) ir viso turto santykiu;

x_4 – bendrojo likvidumo rodiklis, išreikštas nuosavo kapitalo ir skolinto kapitalo santykiu.

Šiuo atveju ribinė Z reikšmė yra 0,037, t. y. jei ji yra mažesnė nei 0,037, tai gresia bankrotas.

Dar vienas literatūroje (Garškaitė 2008; Mackevičius et al. 2006) nagrinėjamas bankroto prognozavimo modelis yra sukurtas R. Tafflerio ir H. Tisshawo. Jų siūlomo modelio analitinė išraiška tokia:

$$Z = 0,53x_1 + 0,13x_2 + 0,18x_3 + 0,16x_4,$$

čia: x_1 – pelno prieš apmokestinant ir trumpalaikių įsipareigojimų santykis;

x_2 – trumpalaikio turto ir visų įsipareigojimų santykis;

x_3 – trumpalaikių įsipareigojimų ir viso turto santykis;

x_4 – grynojo apyvartinio kapitalo ir visų sąnaudų santykis.

Vertinant įmonių būklę pagal šį modelį, nustatyti tokie dėsningumai:

$Z > 0,3$ – įmonės ilgalaikės perspektyvos geros;

$Z < 0,2$ – yra bankroto grėsmė.

1968 m. pagal E. I. Altmano sukurtą metodą, naudojant pakopinę diskriminantinę analizę, buvo parengtas G. Springate modelis. Buvo atrinktos bankrutavusių ir mokių įmonių finansinės ataskaitos. Springate modelio formulė yra tokia (Garškaitė 2008):

$$Z = 1,03x_1 + 3,07x_2 + 0,66x_3 + 0,4x_4,$$

čia: x_1 – grynojo apyvartinio kapitalo ir turto santykis;

x_2 – turto grąža prieš apmokestinant, išreikšta pelno prieš apmokestinant ir turto santykiu;

x_3 – pelno prieš apmokestinant ir trumpalaikių įsipareigojimų santykis;

x_4 – turto apyvartumas, išreikštas pardavimo ir turto santykiu.

Jeigu $Z < 0,862$, įmonės bankrotas neišvengiamas. Kurdamas šį modelį, Springate naudojo 40-ies įmonių duomenis ir pasiekė 92,5 proc. bankroto prognozavimo tikslumą vieneriems metams.

Taigi yra įvairių būdų ir metodų įmonių bankrotui prognozuoti, tačiau svarbu pasirinkti tinkamiausią. Siekiant nustatyti bankroto tikimybę, reikalinga atlikti išsamią įmonės analizę ir vien tik atskirų bankroto prognozavimo metodų naudojimas, gali nepadėti nustatyti įmonės bankroto rizikos.

1.3. Įmonių veiklos perspektyvų prognozavimas

Kiekvienos organizacijos valdymui svarbią reikšmę turi veiklos planavimas. Ilgalaikė organizacijos sėkmė susijusi su tuo, ar vadovai sugeba numatyti perspektyvą ir plėtoti atitinkamą strategiją. Intuicija ir ekonominės situacijos suvokimas gali padėti vadovui apytikriai jausti kas įvyks ateityje. Tačiau gana sudėtinga paversti tą nuojautą tiksliais skaičiais. Prognozavimas yra neatsiejama valdymo sprendimų (Pabedinskaitė 2009).

Prognozavimo metodai priklausomai nuo to, kokia informacija jiems reikalinga, gali būti skirstomi į kiekybinius ir kokybinius (Finansinė...2011; Pabedinskaitė 2009).

Kiekybiniai metodai analizuoja objektyvius ir patikimus, dažniausiai praėjusio laikotarpio duomenis, kuriems analizuoti ir prognozuoti sudaromi atitinkami modeliai (Finansinė...2011). Kiekybiniai metodai gali būti skirstomi į priežastinius metodus ir laiko eilutes. Išskiriami trys laiko eilučių prognozavimo metodai (Pabedinskaitė 2009):

- išlyginimas (slankiojo vidurkio ir eksponentinio išlyginimo);
- trendo ekstrapoliacija;
- trendo ekstrapoliacija, įvertinanti sezoninius poveikius.

Slankiojo vidurkio metodas taikomas laiko eilutėms, neturinčioms nei ryškaus trendo, nei ciklinės ar sezoninės komponentės. Esant tokiai situacijai, reikėtų taikyti tokį prognozavimo metodą – išlyginti nereguliariąją laiko eilutės komponentę naudojant kurio nors vidurkio skaičiavimo procesą. Slankiojo vidurkio metodo esmė yra laiko eilutės paskutiniųjų n reikšmių vidurkio skaičiavimas. Šis vidurkis ir naudojamas kaip prognozė naujam eiliniam laikotarpiui. Slenkantis vidurkis skaičiuojamas taip:

$$\text{Slenkamasis vidurkis} = \frac{n \text{ paskutiniųjų reikšmių suma}}{n} \quad (3)$$

Terminas slenkamasis vidurkis pagrįstas tuo, jog, sužinojus naują laiko eilutės reikšmę, ji pakeičia seniausią reikšmę formulėje (3) ir skaičiuojamas naujas vidurkis. Taigi vidurkis keičiasi, slenka, kai tik tampa žinomos naujų stebėjimų reikšmės.

Eksponentinis išlyginimas – tai toks prognozavimo metodas, kai prognozei naudojamas svertinis visų laiko eilutės reikšmių vidurkis. Eksponentinio išlyginimo modelis yra toks:

$$F_{t+1} = \alpha Y_t + (1 - \alpha) F_t \quad (4)$$

čia F_{t+1} – laiko eilutės prognozė laikotarpiui $t + 1$;

Y_t – aktuali laiko eilutės reikšmė laikotarpiui t ;

F_t – laiko eilutės prognozė laikotarpiui t ;

α – išlyginimo konstanta ($0 < \alpha < 1$).

Tai reiškia, jog prognozė $(t+1)$ -ajam laikotarpiui lygi prognozės t -ajam laikotarpiui ir šios prognozės paklaidos dalies sumai. Taigi kiekviena prognostinė reikšmė tikslinama, atsižvelgiant į buvusią paklaidą.

Laiko eilutės trendas (trendo komponentė) atspindi pagrindinę laiko eilutės reikšmių kitimo tendenciją. Laiko eilutės trendo funkcija užrašoma taip:

$$T_t = a_0 + a_1 t \quad (5)$$

čia: t – metai,

T_t – trendo reikšmė laikotarpiu t ,

a_0, a_1 – koeficientai.

Prognozavimas, įvertinant sezoninius svyravimus, apima šiuos etapus:

1. Surandama bazinė trendo linija, neatsižvelgiant į svyravimus.
2. Pagal rastą trendo liniją skaičiuojami pardavimų įvertinimai kiekvienam laikotarpiui.
3. Skaičiuojami faktinių pardavimų procentiniai svyravimai nuo trendo linijos.
4. Skaičiuojami vidutiniai sezoniniai svyravimai.
5. Skaičiuojami prognoziniai įvertinimai, remiantis trendu ir vidutiniais sezoniniais svyravimais visiems laikotarpiams.
6. Skaičiuojamos prognozės būsimiems laikotarpiams.
7. Įvertinama prognozavimo paklaida.

Kokybiniai prognozavimo metodai naudojami, kai nepakanka informacijos arba kiekybinis modelis yra per brangus. Taip pat, remiantis kokybiniais metodais, prognozes galima sudaryti per trumpesnę laiką. Plačiausiai taikomi kokybinio prognozavimo metodai yra: vartotojų apklausa, pardavimų tarnybų darbuotojų įvertinimai, vadovų žiuri nuomonė, ekspertinių įvertinimų metodas (Finansinė...2011; Pabedinskaitė 2009).

Prognozės, sudarytos remiantis vartotojų apklausa. Kadangi būtent vartotojai lemia būsimą paklausą, tai natūralu prašyti jų įvertinti savo poreikius ateityje. Surinkus šiuos duomenis ir padarius tam tikras pataisas, vadybininkai gali gana tiksliai numatyti paklausą. Pirkėjų apklausa neretai duoda patikimiausius duomenis. Tokių apklausų pranašumas yra tas, jog gaunama informacija, kurios paprastai negalima gauti iš kitų šaltinių. Tačiau vartotojų apklausų atlikimas reikalauja žinių ir įgūdžių. Norint sumažinti išlaidas ir darbo imlumą, dažniausiai naudojamas potencialių vartotojų atsitiktinės atrankos metodas. Prognozės tikslumas didesnis, jei apklausoje naudojami kiekybiniai vertinimai, o ne tik pirkėjų atsakymai. Žinoma, svarbi ir pati anketavimo technika, ekonominių, psichologinių ir kitų veiksnių, charakterizuojančių pirkėją, įvertinimas. Vartotojų apklausa vartojimo prekių rinkoje naudotina tik tuomet, kai sudaroma trumpalaikė prognozė, priešingu atveju reprezentatyvumas sumažėja.

Pardavimo tarnybų darbuotojų atliekamas įvertinimas. Praktiniai tyrimai rodo, kad didelė reikšmė suteikiama pardavimo tarnybų darbuotojų subjektyviam įvertinimui, kurie, remdamiesi savo žiniomis apie rinką, turėtų ypač gerai numatyti būsimą vystymąsi. Šio metodo pranašumas –

rinkos artumas ir to sąlygotas realus rinkos vystymosi įvertinimas, kadangi atsižvelgiama ir į labai trumpalaikius pasikeitimus. Didmeniniai prekybos agentai dažnai puikiai prognozuoja būsimą paklausą. Jie artimai bendrauja su vartotojais ir gali įvertinti jų veiksmus greičiau nei bus suformuotas kiekybinis prognozavimo modelis. Norėdama pakelti įvertinimų kokybę, įmonė gali suteikti savo pardavimo tarnybų darbuotojams tam tikrą pagalbą, juos skatinti. Prekybos personalo dalyvavimas atliekant prognozes turi daug pranašumų. Prekybos atstovai, gerai susipažinę su paklausos raidos tendencijomis, dalyvaudami atliekant prognozavimą, su didesniu pasitikėjimu žiūri į nustatytas pardavimų kvotas ir stengiasi pasiekti nustatytus tikslus.

Vadovų žiuri metodas. Jo esmė yra apjungti vadovų iš skirtingų sferų nuomones. Vėliau tos nuomonės apibendrinamos išvedant jų vidurkį arba diskutuojant priimamas apibendrintas vertinimas. Nuomonių surinkimui galima taikyti ir „proto šturmo“ metodą, kai pradžioje dalyviai generuoja kuo daugiau idėjų ir tik po to atrinktos idėjos vertinamos. Šio metodo pranašumas tas, kad prognozes galima gauti iš esmės per trumpą laiką ir įvertinami skirtingi požiūriai į būsimą raidą. Tačiau jis reikalauja labai užimtų ir gerai apmokamų vadovų dalyvavimo. Kadangi vadovybė nustato kainas, prioritetus ir sprendžia organizacijos likimą, šį paklausos įvertinimo metodą būtina naudoti.

Ekspertinių įvertinimų metodas (Delphi metodas). Tai labiausiai formalizuotas kolektyvinės nuomonės gavimo variantas. Iš esmės tai yra procedūra, kuri leidžia ekspertų grupei suderinti nuomones. Pirmame etape ekspertai (pavyzdžiui, vadybininkai, darbuotojai) anonimiškai užpildo gana smulkią anketą apie nagrinėjamą problemą bei pareiškia savo nuomonę apie ją. Po to kiekvienas ekspertas gauna kitų ekspertų atsakymų suvestinę ir iš naujo vertina savąją prognozę. Jei ši skiriasi nuo kitų ekspertų prognozių tai jam tenka argumentuoti kodėl. Ši procedūra kartojama tris ar keturis kartus kol ekspertų nuomonės sutampa. Nors prognozės ekspertinio metodo pagalba priklauso nuo to, kas pasirinkti ekspertais, tačiau prognozavimo rezultatai tikrai yra pakankamai geri. nPaklausos prognozėms sudaryti gali būti naudojami konsultantų ar kitų ekspertų iš išorės įvertinimai. Tai gali būti politinių ir ekonominių sąlygų šalyje ir kitose šalyse vystymosi įvertinimai, arba kitų dominančių įmonę aspektų vertinimai.

Įmonės veiklos prognozavimui naudojami tiek kokybiniai, tiek kiekybiniai prognozavimo metodai, juos galima naudoti ir kartu, tikrinant vieno ar kito būdo patikimumą. Prognozuojant įmonės veiklos perspektyvas svarbiausia suvokti, kokius rezultatus įmonė gali pasiekti ateityje. Nėra jokių ypatingų prognozavimo taisyklių, tačiau siūloma remtis tokiais patarimais (Dzikevičius et al. 2008):

1. Pirmiausia siūloma įvertinti strategines įmonės galimybes, silpnąsias ir stipriąsias puses, konkurencinius pranašumus. Tai padeda įvertinti įmonės potencialą.

2. Sukuriami skirtingi įmonės vystymosi scenarijai, detalai aprašantys įmonės veiklą įvairiose situacijose.
3. Prognozuojamas balansas ir pelno (nuostolio) ataskaita pagal kiekvieną scenarijų, skaičiuojami įmonės finansinės veiklos rodikliai.
4. Patikrinamas prognozių pagrįstumas ir įgyvendinimas.

2. ĮMONIŲ VEIKLOS VERTINIMO METODAI

2.1. Įmonių veiklos vertinimo metodų raida ir įvairovė

Finansinis vertinimo metodas – tai rodiklių rinkinys, padedantis atlikti finansinį vertinimą. Finansinių vertinimo metodų įvairovė yra susijusi su verčių įvairove (Dagilienė 2008).

Pirmi įmonės efektyvumo įvertinimo modeliai buvo sukurti jau 1920 m. (7 lentelė) ir greitai išplito daugelyje rinkos ekonomikos šalių, nes buvo lengvai skaičiuojami ir duomenys buvo imami tik iš finansinių ataskaitų (pvz., *Du Pont* modelis ar gražos investicijoms rodiklis). 1970-1990 m. atsirado kitos vertės nustatymo ir įmonės efektyvumo koncepcijos, iš kurių vienos populiariesnių ir dažniausiai naudojamų tapo subalansuota rodiklių sistema (angl. *Balanced scorecard* – BSC) ir ekonominė pridėtinė vertė (angl. *Economic Value Added* – EVA) (Petravičius 2008).

7 lentelė. Finansinio vertinimo metodų ir rodiklių plitimas vertinant įmonių veiklos efektyvumą (Petravičius 2008)

Apie 1920 m.	Apie 1970 m.	Apie 1980 m.	Apie 1990 m.
• Du Pont modelis • Investicijų rentabilumo rodiklis (ROI)	• Grynasis pelnas, tenkantis akcijai (EPS) • Akcijos kainos ir grynojo pelno santykis (P/E)	• Akcinio kapitalo rentabilumas (ROE) • Grynujų aktyvų rentabilumas (RONA) • Pinigų srautas (<i>Cash Flow</i>) • Akcijos rinkos ir balansinės vertės santykis (M/B)	• Ekonominė pridėtinė vertė (EVA) • Pelnas prieš mokant mokesčius ir dividendus (EBITDA) • Pridėtinė rinkos vertė (MVA), • Subalansuota rodiklių sistema (BSC) • Akcininkų nuosavo kapitalo grąža (TSR) • Pinigų srautų grąža investicijoms (CFROI) - Veikla pagrįsta kaštų apskaita (ABC)

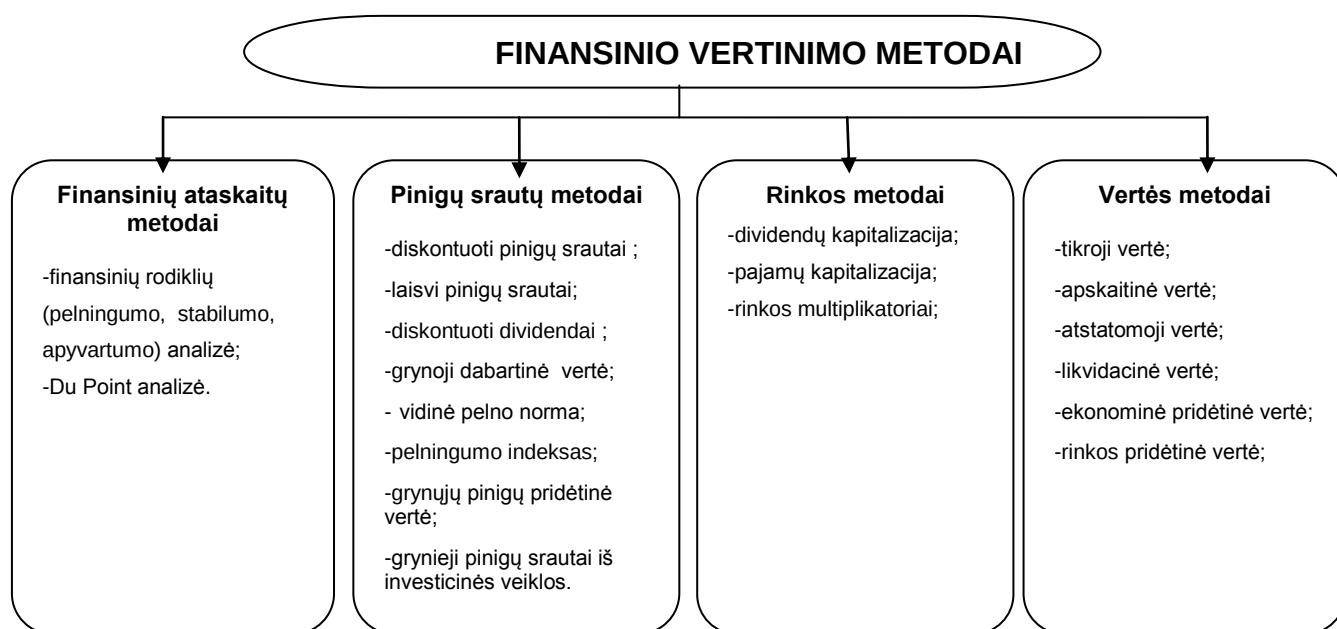
Pastaruoju metu įmonių praktikoje naudojama įvairiausių įmonių veiklos vertinimo metodų ir būdų. L. Dagilienė ir kt. (2006) išskiria tokius finansinio vertinimo metodus: finansinių rodiklių analizė, Du Pont analizė, diskontuoti pinigų srautai (angl. *Discounted Cash Flow* – DCF), laisvi pinigų srautai (angl. *Free Cash Flow* – FCF), diskontuoti dividendai (angl. *Dividend Discount Model* – DDM), grynoji dabartinė vertė (angl. *Net Present Value* – NPV), investicijų pelningumas (angl. *Return on Investment* – ROI), vidinė pelno norma (angl. *Internal Rate of Return* – IRR), dividendų kapitalizacija, pajamų kapitalizacija, rinkos multiplikatoriai, apskaitinė vertė, tikroji vertė, atkuriamoji vertė, likvidacinė vertė, ekonominė pridėtinė vertė (angl. *Economic Value Added* – EVA), rinkos pridėtinė vertė (angl. *Market Value Added* – MVA), grynujų pinigų pridėtinė vertė (angl. *Cash Value Added* – CVA), grynųjų pinigų srautai iš investicinės veiklos (angl. *Cash Flow Return ON Investment* – CFROI). Verslo vertės nustatymo metodas parenkamas atsižvelgiant į tai,

kokia verslo vertė aktuali užsakovui ir kas, vertintojo požiūriu, geriausiai rodo verslo vertę atviroje rinkoje (Žaptorius et al. 2007).

Vertinimo metodai yra įvairiai grupuojami. Dažniausiai literatūroje yra išskiriamos šios pagrindinės grupės (Sinevičienė 2007):

- pajamų metodai, kai įmonė vertinama kaip veikiantis kompleksas, uždirbantis pelną;
- turto metodai, kai įmonė vertinama kaip tam tikro turto elementų visuma;
- rinka ir palyginimu pagrįsti metodai;
- vertės kūrimu pagrįsti metodai;
- opcionais pagrįsti metodai.

Finansinius vertinimo metodus L. Dagilienė ir kt. (2006) skirsto į keturias grupes: finansinių ataskaitų, pinigų srautų, rinkos ir vertės metodus (4 pav.).

4 pav. Finansinio vertinimo metodai (Dagilienė 2008; Dagilienė et.al 2006)

LR turto ir verslo vertinimo pagrindų įstatyme (1999) bei LR Vyriausybės nutarime dėl turto vertinimo metodikos (1996) skelbiama, kad gali būti taikomi įvairūs vertinimo metodai arba jų deriniai:

- *lyginamosios vertės (pardavimo kainos analogų) metodas*, kurio esmė yra lyginimas, t.y. turto rinkos vertė nustatoma palyginus analogiškų objektų faktinių sandorių kainas, kartu atsižvelgiant į nedidelius vertinamo turto bei jo analogo skirtumus;
- *atkuriamosios vertės metodas*, kurio pagrindas yra skaičiavimai, kiek kainuotų atkurti esamos fizinės būklės ir esamų eksploatacinių bei naudingumo savybių objektus pagal vertinimo metu taikomas darbų technologijas bei kainas;

- *naudojimo pajamų vertės (pajamų kapitalizavimo arba pinigų srautų diskonto) metodas*, kai turtas vertinamas ne kaip įvairaus turto suma, bet kaip verslo objektas, duodantis pelną. Metodo pagrindą sudaro būsimų grynujų pinigų srautų prognozės ir jų dabartinė vertė. Šis metodas taikomas tada, kai tikimasi, kad vertinamojo turto naudojimo vertė objektyviausiai atspindės turto vertę rinkoje;
- *ypatingosios vertės metodas* taikomas unikalioms meno ir istorijos vertybėms, juvelyriniams ir antikvariniams dirbiniams, įvairioms kolekcijoms įvertinti. Šioje metodikoje šis metodas neaprašomas; vertinama pagal specialias tokio turto vertinimo technologijas ir nuostatas.

Šie metodai išreiškia metodų grupes pagal įvairius požiūrius į turto ir verslo vertinimą. LR Vyriausybės nutarime dėl turto vertinimo metodikos rašoma, kad vertinimo metodas pasirenkamas priklausomai nuo vertinimo paskirties ir turto tipo (Dzikevičius et al. 2008).

Galima įžvelgti tam tikrą veiklos vertinimo sistemų evoliuciją. Vienos įmonės naudoja tradicinius metodus ir skaičiuoja finansinius rodiklius, kitos kuria naujas veiklos vertinimo sistemas, prisitaikydamos prie pakitusių verslo sąlygų (Juozaitienė 2007:196).

Ilgą laiką įmonių veiklai vertinti buvo naudojami finansiniai rodikliai, kurių svarbiausias tikslas – įvertinti finansinę būklę ir vykdyti viso proceso kontrolę. Vėliau pastebėta, kad naudojant rodiklius vis sudėtingiau paaiškinti, kodėl įmonių, kurių geri finansiniai rodikliai, plėtra sulėtėja arba, atvirkščiai, rodikliai blogi, o įmonė dirba stabiliai. Buvo atkreiptas dėmesys į tai, kad finansų analizė ir finansinių rodiklių skaičiavimas nesuteikia visos reikalingos informacijos, be to, rodiklių vertinimas ir jų interpretavimas dažnai susijęs su įvairiais subjektyviais veiksniais.

Siekiant tiksliau įvertinti įmonės veiklą remiantis pasirinktais kriterijais, būtina sukurti tokią apskaitos sistemą, kuri padėtų įmonei įvardyti tiek jos sėkmės, tiek nesėkmės priežastis. Daugiausiai dėmesio reikėtų skirti finansinių rezultatų vertinimui, bet būtina atkreipti dėmesį į tai, kad priimant strateginius sprendimus nepakanka naudotis tik kiekybiniais rodikliais, bet reikėtų atsižvelgti ir į kokybinius. Tinkamas rodiklių parinkimas ne tik padeda konstatuoti faktus, bet ir prognozuoti (Juozaitienė 2007: 196-199).

Galima teigti, kad šiandien nėra vieningos metodikos, kaip vertinti verslo rezultatyvumą. Sparčiai kinta tradicinis požiūris, kad verslą galima valdyti naudojant tik finansinės apskaitos priemones. Finansiniai rodikliai labai svarbūs paprastame vienos rūšies versle, bet kai įmonėje plečiamas prekių asortimentas, didinamas klientų ir darbuotojų skaičius, diegiamos sudėtingos technologijos, ir verslas tampa sudėtinga sistema, siūloma naudoti kompleksines veiklos vertinimo sistemas.

2.2. Naujausios įmonių veiklos vertinimo sistemos

Sėkmingai dirbančios įmonės daug dėmesio skiria naujoms finansų valdymo sistemoms diegti, nes kitų šalių kompanijų patirtis rodo, kad šiuolaikinėmis sąlygomis tradicinių finansų

valdymo metodų efektyvumas mažėja. Nors negalima teigti, kad parengta vieninga universali metodika, pagal kurią vertinami įmonių veiklos rezultatai, bet yra sukurta daug naujų veiklos vertinimo sistemų, kurių tikslas – ne tik tiksliau vertinti įmonės veiklą, bet, svarbiausia, padėti kurti didesnę pridėtinę vertę. Verslo vertinimo sistemų reikšmė stiprėjant konkurencijai didėja. Kiekvienai įmonei reikėtų pasirinkti tokią veiklos vertinimo sistemą, kuri leistų optimaliai subalansuoti valdymą, susiejant įmonės veiklos strategiją su jos taktiniais veiksmais ir išoriniais pokyčiais (Juozaitienė 2007: 196-199). Šiame darbe plačiau nagrinėjamos keturios įmonių vertinimo sistemos: veikla pagrįstos sąnaudų apskaitos, ekonominės pridėtinės vertės, srauto ir subalansuotųjų rodiklių.

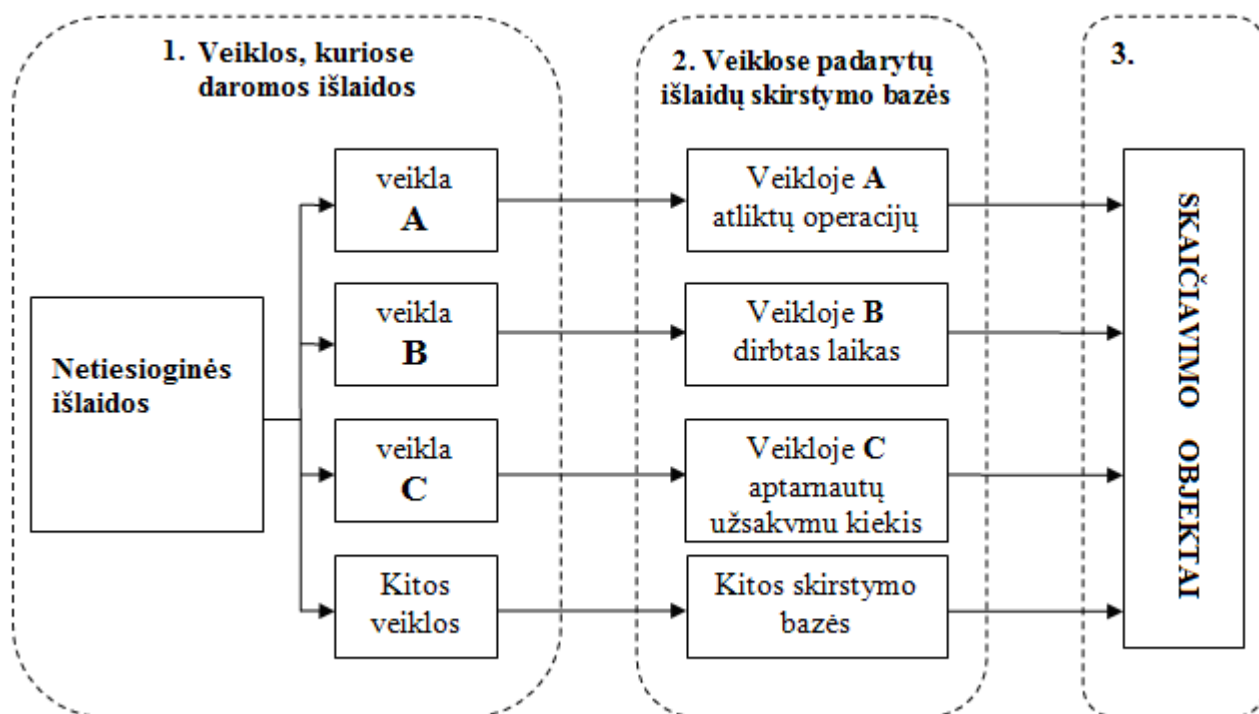
2.2.1. Veikla pagrįstų sąnaudų apskaitos metodas

Daugelyje įmonių skaičiuojama ne tik gaminamų produktų (ar teikiamų paslaugų) savikaina, bet ir įskaitomos įmonės padalinių bei jų vykdomų veiklų sąnaudos. Tokios informacijos reikia įmonės vadybininkams, norint racionalizuoti įmonėje ir jos padaliniuose vykstančius procesus, maksimaliai juos orientuojant į pelno uždirbimą. Norint tinkamai išspręsti šiuos apskaitai keliamus uždavinius, būtina įmonėje turėti kokybišką sąnaudų apskaitos sistemą. Taikant tik tradicinius produktų savikainos skaičiavimo metodus (užsakyminių arba procesinių), minėtų sąnaudų apskaitos užduočių tinkamai išspręsti neįmanoma. Naudojant tokius metodus, tiesioginės išlaidos priskiriamos produktų savikainai pakankamai nesudėtingai ir tiksliai. Tačiau produktų savikainai tinkamai priskirti netiesiogines gamybinės išlaidas nepavyksta. Produktų savikaina apskaičiuojama daugiau ar mažiau klaidingai, nes taikant minėtus jos skaičiavimo metodus, netiesioginės išlaidos paskirstomos ir priskiriamos produktams dažniausiai pagal tiesioginių išlaidų indėlį į tų produktų gamybą, neįvertinant tikrojo netiesioginių kaštų vaidmens produktų gamyboje. Taikant tradicinius savikainos kalkuliavimo metodus, beveik neįmanoma teisingai apskaičiuoti ne tik prekių savikainos, bet ir įmonės padalinių vykdomų veiklų kaštų, o juo labiau – įvertinti tokių veiklų indėlio į gaminamų (ar parduodamų) prekių savikainą (Jagminas 2011).

Siekiant apskaitos priemonėmis formuojamus duomenis apie įmonės sąnaudas padaryti tikslesnius ir informatyvesnius, XX a. 9-ame dešimtmetyje buvo sukurtas iš esmės naujas sąnaudų apskaitos metodas – veikla pagrįsta sąnaudų apskaita (angl. *Activity based costing* – ABC). Jis skirtas išimtinai netiesioginėms gamybinėms, bendrosioms ir administravimo, pardavimų ir kitoms netiesioginėms (įmonės produktų atžvilgiu) išlaidoms apskaityti. Šis pažangesnis metodas leidžia įvertinti kiekvienos smulkiausios įmonėje vykdomos veiklos kaštus ir jos naudingumą įmonei (Pukelis 2002; Jagminas 2011).

Veikla pagrįstos išlaidų apskaitos metodo esmė – įmonėje daromos netiesioginės (produktų atžvilgiu) išlaidos kaupiamos pagal atskiras įmonės veiklas ir tada priskiriamos konkrečių produktų savikainai, atsižvelgiant į tų veiklų indėlį į produktų kūrimą, gamybą ar pardavimą (5 pav.). Įmonės veiklos išskiriamos ne tik apskaitoje, bet ir įmonės vadybos struktūroje, už kiekvienos tokios veiklos vykdymą paskiriant atsakingą atitinkamą vadovą, kitaip sakant, suformuojant realius ar menamus atsakomybės centrus (1 schemos blokas). Kiekvienai tokiai savarankiškai veiklai turi būti rengiami biudžetai bei formuojama informacija apie nustatytų atitinkamos veiklos biudžete užduočių vykdymą. Veikla šiuo atveju suprantama kaip įmonėje atliekamų tam tikrų vienerūšių operacijų, darbų grupė, reikalinga produktams sukurti, pagaminti, parduoti ar kitiems įmonės veiklos tikslams realizuoti. Tipinėje įmonėje į atskiras veiklas galima išskirti: žaliavų pirkimą, gamybinių įrengimų remontą, prekių sandėliavimą, parduotų prekių pristatymą pirkėjams, buhalterinės apskaitos vedimą, juridinį aptarnavimą, įmonės veiklos administravimą (Jagminas 2011).

Veikla, pagrįsta sąnaudų apskaita, nėra atskiras produktų savikainos skaičiavimo metodas, nes pagal jį dažniausiai apskaitomos ir produktams skirstomos tik netiesioginės išlaidos. Tiesioginėms gamybos išlaidoms apskaityti ir įskaičiuoti į produktų savikainą taikomi užsakyminis arba procesinis (paprastasis arba fazinis) savikainos skaičiavimo metodai. Veikla pagrįsta išlaidų apskaitos sistema tiesiog derinama su kuriuo nors iš šių metodų ir jį papildo (Jagminas 2011).

5 pav. Veikla pagrįstos sąnaudų apskaitos metodo taikymo esmė (Jagminas 2011)

Diegiant ABC metodą, būtina žinoti šias pagrindines nuostatas (Laurinavičienė et al. 2011):
a) nustatyti, kas sukelia netiesiogines išlaidas ir kaip jos susijusios su produktais;

- b) daugelis ilgo laikotarpio gamybos išlaidų yra netiesioginės ir tik šiuo metodu galima nustatyti, kas lemia netiesioginių išlaidų pasikeitimą per tam tikrą laikotarpį;
- c) įmonėje įvairios veiklos lemia tam tikras išlaidas, o konkretūs produktai sukuria veiklų paklausą;
- d) ryšys tarp veiklų ir produktų atsiranda priskiriant veiklos išlaidas produktams pagal veiklų indelį į konkretų produktą.

ABC metodo diegimo procesas yra gana sudėtingas. Įvairūs autoriai nurodo skirtingus šio metodo diegimo etapus, jų pavadinimus ir skaičių. V. Jagminas (2011) išskiria tris ABC diegimo įmonėje etapus:

1 etapas. Įmonės bendrosios išlaidos (pardavimų, bendrosios ir administravimo išlaidos) sukaupiamos pagal jų padarymo vietas, t. y. priskiriamos atitinkamiems padaliniais (atsakomybės centrams). Tai vadinama išlaidų lokalizavimu. Pavyzdžiui, įmonės naudojamos elektros energijos, vandens, šildymo išlaidos lokalizuojamos jų padarymo vietose (kai tai įmanoma padaryti pagal šių išlaidų apskaitos duomenis, pavyzdžiui, naudojant elektros energijos, vandens sunaudojimo matavimo prietaisus) – atitinkamuose funkcinuose ir gamybiniuose padaliniuose.

Išlaidos, kurių negalima lokalizuoti atitinkamuose padaliniuose, pavyzdžiui, administracijos darbuotojų atlyginimai, yra proporcingai paskirstomos visiems funkciniais ir gamybiniais padaliniais pagal pasirinktą skirstymo bazę, pavyzdžiui, pagal padarytų išlaidų kiekviename padalinyje sumą. Pati paskirstymo procedūra yra analogiška anksčiau aptartai funkcinų padalinių išlaidų paskirstymo gamybiniais padaliniais procedūrai.

2 ir 3 etapai. Funkciniams padaliniais priskirtų įmonės bendrųjų išlaidų sumos tolesnis paskirstymas gamybiniais padaliniais ir šiems padaliniais priskirtų išlaidų paskirstymas užsakymams (produktams) atliekamas visiškai taip pat.

Kiti autoriai (Mackevičius et al. 2005; Pukelis 2002) pateikia jau daugiau ABC diegimo etapų:

1 etapas. Įmonės veiklų identifikavimas. Šis etapas – vienas svarbiausių ABC metodo įdiegimo įmonėje etapų, kuriame reikia nustatyti ir apibūdinti pagrindines įmonės veiklos sritis. Įmonės veikloje galima išskirti labai daug tokių veiklų, tačiau kuo daugiau veiklos sričių išskiriama, tuo sunkiau išlaidas surašyti. Manoma, kad geriausia išskirti nuo dvidešimt iki trisdešimt veiklų. Dažniausia nustatomos veiklos sritys, kurios teikia naudą ir kurios sunaudoja daugiausia netiesioginių išlaidų. Siekiant kuo geriau nustatyti pagrindines įmonės veiklas, reikia susipažinti su įmonės valdymo sistema, darbo organizavimu, įmonės vidaus bei išorės aplinka.

2 etapas. Kiekvienos veiklos išlaidų apskaičiavimas. Tuo atveju, kai tam tikri ištekliai naudojami tik vienoje veikloje, jų išlaidos gali būti lengvai priskirtos veiklos savikainai. Tačiau, kai tam tikri ištekliai reikalingi kelioms skirtingoms veikloms, juos reikia paskirstyti veiklų savikainai

pagal tai, kiek jų reikia tam tikroje veikloje. Prie išteklių, kurie reikalingi kelioms veikloms, galima priskirti įrengimų, darbo jėgos ir kt.

3 etapas. Kiekvienos veiklos srities išlaidų sukėlėjų nustatymas. Išlaidų sukėlėjai lemia tam tikros veiklos išlaidų susidarymą. Išlaidų sukėlėjai reikalingi, nes jie naudojami kaip tam tikroje veikloje produktams arba aptarnaujantiems padaliniais daromų išlaidų paskirstymo kriterijai. Išlaidų sukėlėjai yra tam tikri atlikto darbo kiekio matavimo vienetai (Pukelis 2002).

Išlaidų sukėlėjai dažniausia identifikuojami remiantis būdingiausia veiklos sritį apibūdinančia ypatybe. Veiklų rūšių išlaidų sukėlėjai būna skirtingi, todėl apskaitos darbuotojams reikia kruopščiai juos registruoti specialiuose apskaitos registruose. Nustatyti išlaidų sukėlėjus yra labai sudėtingas darbas, nes nėra taisyklių, kurios nurodytų, kaip tai reikia atlikti, nėra ir konkretaus išlaidų sukėlėjų sąrašo. Nors nėra konkrečių taisyklių išlaidų sukėlėjams nustatyti, tačiau norint tai padaryti svarbu pasirinkti tokius išlaidų sukėlėjus, kurie atitinka du pagrindinius kriterijus:

- 1) išlaidų sukėlėjai turi suteikti pakankamai informacijos apie visų veiklų išlaidas;
- 2) išlaidų sukėlėjai turi būti lengvai išmatuojami, informacija turi būti lengvai prieinama, jie turi būti lengvai priskiriami prie konkrečių prekių.

4 etapas. Veiklų išlaidų skirstymo koeficientų nustatymas. Nustačius kiekvienos veiklos išlaidų sukėlėjus, reikia apskaičiuoti išlaidų sukėlėjų koeficientus. Išlaidų sukėlėjų koeficientai apskaičiuojami visas konkrečiai veiklai atlikti reikalingas išlaidas padalijus iš išlaidų sukėlėjų skaičiaus. Pavyzdžiui, jeigu norime apskaičiuoti įrenginių derinimo išlaidų sukėlėjo koeficientą, reikia visas įrenginiams derinti reikalingas išlaidas padalyti iš derinimų skaičiaus (šiuo atveju tai išlaidų sukėlėjas) ir taip bus apskaičiuotas išlaidų sukėlėjo koeficientas.

5 etapas. Produktų savikainos apskaičiavimas. Šio etapo tikslas – nustatyti išlaidas, reikalingas tam tikriems produktams pagaminti. Produktų savikainai apskaičiuoti reikia tiksliai žinoti išlaidų sukėlėjo koeficientą.

Galima daryti išvadą, kad įvairių autorių siūlomi skirtingi etapų pavadinimai, ju skaičius ir nuoseklumo seka atsirado dėl skirtingo šio metodo esmės supratimo, taip pat dėl jo diegimo praktikoje ypatybių: skirtingų įmonių veiklos yra skirtingos, jose atliekamos paprastos ir labai sudėtingos operacijos. Be to, skiriasi įmonių organizacinės struktūros, gamybos ciklai, darbo organizavimo formos ir kt. Svarbu kuo tiksliau įvertinti ir išskirti tokius etapus, kurie padėtų mažiausiomis sąnaudomis įdiegti ABC metodą.

Daugelis autorių (Jagminas 2011; Laurinavičienė et al. 2011) , nagrinėjusių ABC metodo reikšmę, struktūrą ir taikymo praktikoje galimybes, pabrėžia daug jo privalumų, palyginti su tradiciniais metodais. Apibendrinant galima išskirti tokius ABC privalumus, palygintisu tradiciniais metodais:

- Taikant ABC metodą netiesioginės išlaidos daug tiksliau priskiriamos tam tikrų produktų savikainai, todėl teisingiau apskaičiuojama produktų savikaina. Tai itin svarbu priimant įvairius sprendimus dėl prekių gamybos ir jų pardavimo.
- Vienas svarbiausių metodo pranašumų tas, kad jis *teikia daug informacijos apie įvairias įmonės veiklos sritis, kurios sukelia tam tikras išlaidas*. Todėl pagrindinis dėmesys taikant ABC metodą turi būti sutelktas į įmonėje vykdomas veiklos sritis, nes tik turint informacijos apie įmonėje vykdomas veiklas galima nustatyti, įvertinti ir valdyti išlaidas.
- ABC metodas padeda išaiškinti, *kurioms veikloms atlikti reikia daugiausia išlaidų*. Taikydami ABC metodą valdymo apskaitos darbuotojai gali sutelkti dėmesį ir pastangas į tų veiklų, kurios daro didžiausią įtaką produktų gamybai, išlaidų mažinimą. Taikant ABC metodą įmonės veikloje įvertinami įmonės vidaus darbų mastai ir išlaidos, todėl galima ieškoti būdų, kaip pakeisti brangiai kainuojančius vidinius darbus pigesniais arba tuos darbus perduoti vykdyti kitoms įmonėms.
- Vienas iš ABC metodo privalumų ir tikslų – *užkirsti kelią išlaidų paskirstymo iškreipiams*. Tradiciniai produkcijos savikainos skaičiavimo metodai sujungia visas netiesiogines išlaidas ir paskirsto jas naudodami bazes, bendras visiems įmonės produktams. Dažniausiai išlaidos paskirstomos naudojant tiesioginio darbo išlaidų paskirstymo bazę. ABC metodas padeda sumažinti išlaidų paskirstymo iškreipius, nustatydamas pagrindines veiklas, kuriose susidaro išlaidos, ir apibrėždamas išlaidų sukėlėjus. Tikslus išlaidų paskirstymas leidžia geriau priimti valdymo sprendimus. Kai įmonės darbuotojai gauna informaciją apie tikslias atskirų įmonės padalinių išlaidas, jie gali geriau panaudoti ribotus įmonės išteklius.
- ABC metodas *padeda nustatyti naudingiausias veiklas*, o naudingomis laikomos tos veiklos, kurios taupiai ir kokybiškai kuria produktų vertę.
- ABC metodas padeda nuolat *tobulinti produktų ir gamybos procesus*.
- ABC metodas *leidžia analizuoti įmonėje vykdomas veiklas pagal tai, ar jos prideda produktui vertės pirkėjo požiūriu*. Analizės procesas vyksta nuolatos, stebint pelno duodančias veiklas bei tas, kurias būtina tobulinti arba kurių reikėtų atsisakyti.
- ABC metodas naudingas tuo, kad jį naudojant atliekama produktų *pelningumo analizė*, t. y. nustatoma, kurie produktai yra pelningiausi ir į kokiais veiklas reikia sutelkti visas pastangas. Dėl šios priežasties mažiau laiko, piniginių lėšų ir pastangų naudojama tiems produktams, kurie nėra tokie pelningi įmonei. Taip pat ABC metodo taikymas leidžia priimti geresnius valdymo sprendimus: kai atskirų padalinių vadybininkai tiksliai žino savo padalinio veiklai reikalingas išlaidas, jie gali efektyviau priimti sprendimus, susijusius su ribotų išteklių sunaudojimu.

Kiekviena įmonė, nusprendusi savo veikloje įdiegti ABC metodą ir bandanti pasiekti, kad metodas įgyvendintų iš anksto numatytus tikslus, turi atlikti išsamią įmonės organizacinės struktūros, gamybos procesų, darbo organizavimo, ūkinių operacijų ir rizikingiausių veiklos sričių analizę. Taip pat labai svarbu kritiškai įvertinti darbuotojus: jų kompetenciją, norą mokytis, sunkiai ir kruopščiai dirbti taikant ABC metodą. Be to, įmonė, norinti įdiegti ABC metodą, turi įvertinti papildomų lėšų poreikį, kuris atsiranda diegiant ir taikant šį metodą. Labai svarbu tiksliai nustatyti, ar metodo taikymas duos daugiau naudos nei pareikalaus piniginių ir laiko išteklių. Pažymėtina svarbi aplinkybė: pavedant šį metodą diegti vien buhalterinės apskaitos darbuotojams, dažnai tikslo nepasiekama. ABC metodo diegimo procese turi aktyviai dalyvauti ekonominės, technologinės ir konsultacinės tarnybos bei užtikrinti įvairių darbų atlikimo koordinavimą (Laurinavičienė et al. 2011).

2.2.2. Ekonominės pridėtinės vertės metodas

Jau XIX a. pab. buvo naudojama tokia sąvoka kaip likutinis pelnas, kuris reiškia apskaitinį pelną, pakoreguotą nuosavo kapitalo išlaidomis. Praktinis šio vertės mato pritaikymas prasidėjo tik XX a. 9-jo dešimtmečio pabaigoje, kadangi tuomet prasidėjo įmonių strateginio augimo laikotarpis, kuris siejamas su besikeičiančia aplinka. Likutinio pelno teoriją išplėtojo ir praktiškai pradėjo taikyti JAV konsultacinė kompanija Stern Stewart & Co., finansinį vertės matą pavadinusi ekonomine pridėtine verte (Burkšaitienė et al. 2008).

Ekonominės pridėtinės vertės metodo idėja ta, kad akcininkas turi gaut prisiimamą riziką kompensuojančią grąžą. Taigi investuotas kapitalas turi duoti mažiausiai tokią pačią grąžą kaip ir investuotas į panašios rizikos bendrovę kapitalo rinkoje. Jeigu taip nėra, tai akcininko požiūriu pelnas nebuvo uždirbtas ir kompanijos veikla tik mažina jo kapitalą. Taigi ekonominė pridėtinė vertė sukurama tada, kai įmonė uždirba pajamas, didesnes nei šių pajamų ekonominiai kaštai. Ekonominiai kaštai apima ne tik sąnaudas, atspindėtas pelno nuostolių ataskaitoje, bet ir kapitalo kaštus (8 lentelė).

EVA metodas skirtas apskaičiuoti tikrąjį įmonės pelną. Jeigu EVA lygi nuliui, tai jau galima laikyti akcininko laimėjimu, nes investuoto kapitalo grąža kompensavo riziką. Jeigu $EVA > 0$, tuomet nuosavas akcininkų kapitalas didėja; kai $EVA < 0$, akcininkų turto vertė mažėja. Metodas skaičiuojamas kaip skirtumas tarp grynojo pelno, neatskaičiavus palūkanų, bet sumokėjus mokesčius ir jam uždirbti skirto investuoto kapitalo kainos vertės. Norint apskaičiuoti projekto rodiklį, reikia žinoti kapitalo grąžą, to kapitalo kainą ir vertę (Petravičius 2008; Juozaitienė 2007; Management...2011).

8 lentelė. Tradicinės pelno (nuostolių) ir pridėtinės ekonominės vertės ataskaitų palyginimas (Juozaitienė 2007)

Pelno (nuostolių) ataskaita	Pridėtinė ekonominė vertė
Pardavimo pajamos - Pardavimo savikaina = Bendrasis pelnas - Tipinės veiklos sąnaudos = Veiklos pelnas - Palūkanos = Pelnas prieš apmokestinimą - Pelną mokestis = Grynasis pelnas	Pardavimo pajamos - Pardavimo savikaina = Bendrasis pelnas - Tipinės veiklos sąnaudos = Veiklos pelnas - Pelną mokestis = Grynasis pelnas - Kapitalo kaštai = Pridėtinė ekonominė vertė (EVA)

Remiantis EVA metodu *galima nustatyti rentabilias įmonės veiklas* ir atskirti nuo nepelningų, kurios yra finansuojamos pelningųjų sąskaita. Metodas leidžia valdytojams nustatyti rentabiliausias sritis ir veiksmingai panaudoti pinigų srautus. Jį galima išskaidyti į keletą dalių, kurias kartu sudėjus gaunama visa suma. Tai suteikia galimybę priskirti sukurtą vertę žmonėms ir padaliniams, kurie veikdami ją ir uždirbo. EVA kartu su rinkos pridėtine verte naudojamas priimant sprendimus, susijusius su kitų įmonių įsigijimu, naujų produktų į rinką pateikimu ir t. t. (Petravičius 2008).

EVA taip pat padeda vadovybei suderinti du pagrindinius finansų principus sprendimų priėmimo procese. Pirmasis – kiekvienos kompanijos pirminiai finansiniai tikslai turėtų būti savininkų turto didinimas. Antrasis – kompanijos vertė priklauso nuo to, kiek investuotojai tikisi augiant ar smuksiant kompanijos pelną. Nuolatinis ir darnus EVA augimas ilginiui turėtų didinti kompanijos vertę. Toks požiūris yra daugeliu atvejų pasitvirtinęs praktikoje. EVA skaitinė reikšmė iš tikrųjų nėra tokia svarbi, kur kas svarbiau, kaip ir kiek ji auga laike ir kiek atspindi bendrą kompanijos augimą. Kuriant EVA pagrįstą kompanijos valdymo modelį, be finansinių, atsiranda ir daug nefinansinių rodiklių, turinčių įtakos kuriamos vertės dydžiui. Kiekviena kompanija norėdama padidinti savo vertę turi taikyti individualų EVA kūrimo modelį, nors principiniai žingsniai liks panašūs. EVA yra daugiau kaip vien tik veiklos rezultatų matavimo sistema bei atspirties taškas įmonei valdyti. Šio rodiklio supratimas pakeičia požiūrį į daugelį įmonėje vykstančių procesų. Panorus įdiegti EVA sistemą, reikia atlikti gerokai daugiau, negu išmokyti apskaitininkus apskaičiuoti šį rodiklį. Ši sistema apima visą organizaciją, nuo aukščiausių vadovų iki eilinių darbuotojų, todėl prie jos sėkmingo funkcionavimo turi prisidėti visi struktūriniai padaliniai. Sprendimą diegti EVA (dėl jos svarbos ir visuotiniškumo) turėtų priimti valdybos arba direktorių tarybos. Sistemos diegimas turi būti gerai paruoštas: numatyti visi etapai, problemos bei įvertinta

galima atmetimo reakcija iš personalo pusės. Vadinasi, diegiant EVA modelį, tiek vadovams, tiek akcininkams, tiek kiekvienam kompanijos darbuotojui, pagrindinis tikslas turėtų būti EVA maksimizavimas. Žinant, kaip šis rodiklis apskaičiuojamas, galima visai paprastai išvesti pagrindinius įmonės vertės kūrimo principus (Chmieliauskaitė 2006).

Tačiau EVA rodiklis turi ir trūkumų. Pirma, šis rodiklis pagrįstas apskaita ir ignoruoja būsimus pinigų srautus. Antra, EVA neįvertina nusidėvėjimo, t.y. rodiklis veikia taip, kad įmonės plėtimas nėra skatinamas, ypač jei vadovų darbo apmokėjimo sistema yra susieta su šiuo rodikliu. EVA yra tinkamas ne visoms įmonėms. Neapdairus EVA naudojimas gali sukurti įmonėms daugiau problemų nei naudos. Be to EVA kenčia nuo apskaitos iškreipimų, kuriuos reikia koreguoti, ir kurie, deja, ne visada duoda laukiamų rezultatų ir yra tikslūs. Praktiniams skaičiavimams reikia tikslių kapitalo sąnaudų nustatymo metodikų ir tradicinių finansinių ataskaitų koregavimo (Sinevičienė 2007).

2.2.3. Subalansuotieji rodikliai

Subalansuotųjų rodiklių sistemos esmė ta, kad čia pagrindinis dėmesys skiriamas kokybiniais veiksniams, nes šiuolaikiniame versle įmonių konkurencingumui didinti nebeužtenka ieškoti rezervų sąnaudoms mažinti, išteklių naudojimo efektyvumui didinti arba racionaliai logistikos sistemai parinkti. Tai jau nepadeda iš esmės gerinti rezultatų, nes žinomų verslo įmonių patirtis rodo, kad įmonės sėkmė vis daugiau priklauso nuo nematerialių rodiklių, tokių kaip klientų lojalumas, ženklo žinomumas, konkurenciniai pranašumai ir kt. (Juozaitytė 2007).

Subalansuotieji rodikliai apima finansinius rodiklius, kurie įvertina veiklos rezultatus pinigais, nefinansinius veiklos rodiklius, kurie įvertina klientų pasitenkinimą (pirkėjų rodikliai), vidinius procesus (vidiniai rodikliai) ir organizacijos inovacijų bei tobulinimo veiklą (inovacijų rodikliai). Nefinansiniai veiklos rodikliai nulemia ateities finansinius rezultatus. Taigi subalansuotieji rodikliai leidžia vadovams vertinti verslą iš keturių svarbių pozicijų (Bogulauskas et al. 2002):

1. Finansinių – kaip įmonę vertina akcininkai, kreditoriai, potencialūs investuotojai.
2. Pirkėjų – kaip atrodo mūsų produktai ir mes pirkėjams, kaip mus suvokia klientas.
3. Vidaus – ką turime tobulinti, ką turime pasiekti.
4. Inovacijų – kaip kuriame naują vertę.

Pateikdami vadovams informaciją keturiais skirtingais požiūriais, subalansuotieji rodikliai sumažina informacijos kiekį, apribodami naudojamų rodiklių skaičių. Subalansuotieji rodikliai verčia vadovus susitelkti prie esminių rodiklių, kurie atitinka šiuolaikinę vadybos koncepciją ir vadovų poreikius. Pirma, subalansuotieji rodikliai vienoje ataskaitoje parodo kompanijos valdymo

lygio ir pasaulinio lygio atitikimą ir skatina tapti orientuotu į klientus, sutrumpinti atsako į klientų poreikius laiką, pagerinti kokybę, sumažinti naujų produktų sukūrimo trukmę, vadovautis ilgalaikiais tikslais ir kt. Antra, subalansuoti rodikliai apsaugo nuo menamos optimizacijos, kai situacijos pagerinimas vienoje srityje pablogina rezultatus kitur, arba net sumažina visos sistemos rezultatą. Subalansuotieji rodikliai skatina vadovus atsižvelgti kartu į visus svarbius veiklos rodiklius ir leidžia pamatyti, kaip vieno rodiklio pagerinimas atsiliepi kitiems rodikliams.

Svarbiausias subalansuotųjų rodiklių privalumas yra tas, kad, priešingai nei tradicinės veiklos vertinimo sistemos, šie rodikliai daugiau akcentuoja strategiją ir viziją, o ne kontrolę. Tradicinės veiklos įvertinimo sistemos sukurtos finansų padaliniuose, todėl jos turi polinkį kontrolei. Tai reiškia, kad tradicinės veiklos matavimo sistemos nurodo, kokių specifinių veiksmų jos nori iš savo darbuotojų, ir po to matuoja, ar darbuotojai iš tiesų ėmėsi tų veiksmų. Tokiu būdu sistemos stengiasi kontroliuoti elgesį. Tuo tarpu subalansuotieji rodikliai nustato struktūrizuotus tikslus ir daro prielaidą, kad darbuotojai imsis bet kokių reikalingų veiksmų šiems tikslams pasiekti. Matavimai yra nukreipti į tai, kad žmonės siektų įgyvendinti bendros plėtros viziją. Aukštesnieji vadovai gali žinoti, kokie turėtų būti galutiniai rezultatai, bet jie negali darbuotojams tiksliai pasakyti, kaip pasiekti tų rezultatų, jau vien dėl to, kad sąlygos, kuriomis dirba darbuotojai, nuolat kinta.

Šis naujas požiūris į veiklos įvertinimą suderinamas su daugelyje įmonių esančiomis iniciatyvomis: tarpfunkcine integracija, kliento ir tiekėjo partneryste, nuolatinio tobulinimo ir komandos, o ne individo atskaitomybe. Sujungdama finansinius, klientų ir vidinius procesus, subalansuotų rodiklių sistema padeda vadovams bent jau numanomai suvokti daugelį tarpusavio ryšių (Bogulauskas et al. 2002).

2.2.4. Srauto metodas

Teorija nagrinėja vienos įmonės veiklos teikiamus užsakymus kitoms įmonės veikloms, užsakymo dydį apibrėždama kaip fizinį srautą, o užsakymo vertinę išraišką taip pat vadinama srautu, kuris apskaičiuojamas, iš gaminių kainos atėmus tiesiogines gaminių medžiagų sąnaudas.

Apribojimų teorija kilo iš veiklos planavimo, kur ypatingas dėmesys buvo skiriamas sistemos silpnų vietų – dažniausiai mažiausio našumo įrenginių – valdymui. Vėliau teorija išplėtė klausimą nuo sistemos silpnų vietų iki apribojimų sąvokos. Apribojimas yra tai, kas gali neleisti sistemai pasiekti optimalaus rezultato. Šie apribojimai gali būti tiek rinkose, tiek tiekimo, tiek įvairiose bendrovės veiklose – nebūtinai gamyboje. Apribojimų teorija neatsiejama nuo srauto apskaitos, kadangi pagrindinis teorijos teiginys yra organizacijos sugebėjimas pasiekti optimalų tikslą ir priklausos nuo srauto dydžio. Srautas – tai dydis, gaunamas iš produkcijos kainos atėmus

kintamąsias išlaidas. Rekomenduojama atimti tik tiesiogines medžiagų sąnaudas (9 lentelė). Tam, kad pagerinti srautą, rekomenduojama atlikti penkis etapus (Bogulauskas et al. 2002):

1. Nustatyti silpnąsias sistemos vietas.
2. Nuspręsti, kaip maksimaliai panaudoti silpnąsias sistemos vietas.
3. Viską palengvinti anksčiau esančiam sprendimui.
4. Praplėsti silpnąsias sistemos vietas.
5. Jei po ankstesnių etapų silpnoji vieta buvo pašalinta, grįžti į pirmąjį etapą.

Gamybos sistema, sukurta remiantis šiais etapais, reikalauja, kad darbo ritmą diktuočių silpnų sistemos vietų veiklos, nes tų veiklų srautas reguliuoja (didina ar mažina) visos sistemos srautą (Bogulauskas et al. 2002).

9 lentelė. Tradicinio ir srauto apskaitos metodų palyginimas (Juozaitienė 2007)

Tradicionis apskaitos būdas	Srauto apskaitos būdas
Pardavimo pajamos – tiesioginės medžiagų sąnaudos – tiesioginės darbo sąnaudos – kintamosios pridėtinės sąnaudos – pastoviosios sąnaudos	Pardavimo pajamos – visos kintamosios sąnaudos = srautas – valdymo sąnaudos
= pelnas	= pelnas

Taigi srauto metodo esmė ta, kad siekiama mažinti prekių buvimo laiką sandėliuose ir paspartinti jų srautus. Įmonės veiklų efektyvumas vertinamas pagal tai, kiek jos sukuria srauto. Srautas suprantamas kaip sistemos gebėjimas generuoti pinigines pajamas iš kiekvieno prekių pardavimo ciklo ir skaičiuojamas kaip pardavimo pajamų ir joms gauti sunaudotų tiesioginių medžiagų sąnaudų skirtumas. Srauto apskaitos metodas padeda įmonių vadovams išsiaiškinti, kas trukdo gauti didesnį pelną. Srauto apskaita labiausiai tinka trumpalaikiams, operatyviniams sprendimams priimti (Juozaitienė 2007).

2.2.5. Įmonės veiklos finansinio vertinimo naujausių sistemų tarpusavio ryšys

Ekonominio pelno ir srauto teorijos visą įmonės veiklą vertina vienu rodikliu – ekonominiu pelnu ir sukurtu srautu. Veikla pagrįstų sąnaudų ir subalansuotųjų rodiklių teorijos teigia, jog vienu rodikliu neįmanoma teisingai įvertinti įmonės veiklos, todėl siūlo vertinti aibę rodiklių. Veikla pagrįstų sąnaudų teorija vertinimo rodiklius suskirsto į kiekio, laiko ir kokybės, o subalansuotųjų rodiklių teorija rodiklius skirsto į finansinius, vidaus, pirkėjų ir inovacijų. Visos keturios minėtos

pagrindinės veiklos vertinimo teorijos yra naudingos valdant įmonę ir iš esmės neprieštarauja viena kitai, o viena kitą papildo. Srauto teorija įvertina, kokia vertė sukurama bendrovės viduje kiekvienoje veikloje, t.y. iš pardavimų atimamos įsigytų medžiagų sąnaudos; ekonominio pelno teorija apskaičiuoja sukurtą naują vertę, t.y. iš pardavimų atima visus kaštus, ir apskaitomus apskaitoje, ir ne; veikla pagrįstų kaštų teorija vertina kiekvieną įmonės veiklą, o subalansuotųjų rodiklių teorija aibe rodiklių vertina visą įmonės veiklą arba atskiras veiklas (Bogulauskas et al. 2002).

Kadangi tarp minėtų įvertinimo teorijų nėra esminių prieštaravimų, įmanoma jas sujungti į vieną integruotą įmonės veiklos finansinio vertinimo modelį. Keturios minėtos teorijos sujungiamos į vieną integruotą modelį, realizuojantį visų teorijų pranašumus. Toks sujungimas sąlygoja teigiamą sinergiją, ir įmonė, pritaikiusi tokį modelį, gaus geresnį rezultatą nei taikydama kurią nors vieną teoriją atskirai (Bogulauskas et al. 2002).

Jungiant šias teorijas, reikia įvertinti tai, kad (Bogulauskas et al. 2002):

1. Veikla pagrįstų kaštų teorija gali išskaidyti įmonę į veiklas ir modeliuoti veiklų išlaidas, tačiau ji vertina tik atskiras veiklas ir neturi įrankio, optimizuojančio šių veiklų darbą, o visos įmonės veiklai vertinti naudoja tik tradicinį rodiklį – grynąjį pelną, nepaisantį kapitalo sąnaudų.
2. Srauto teorija turi algoritmą ir filosofiją, padedančią optimizuoti įmonės veiklas, tačiau neturi išskirtų principų, leidžiančių įmonę skaidyti į veiklas. Įmonės veikla vertinama taip pat vienu – srauto rodikliu, neatspindinčiu galutinio veiklos rezultato ir neįvertinančio kapitalo kaštų.
3. Subalansuotųjų rodiklių teorija pasiūlo keturias kategorijas, pagal kurias reikia vertinti ir vystyti įmonę ir jos veiklas, tačiau neturi įrankio, leidžiančio paspartinti raidą reikiamomis kryptimis.
4. Ekonominio pelno teorija vertina įmonės veiklą vienu rodikliu EVA, įvertinančiu visas įmonės patiriamas išlaidas, tačiau neturi įrankio, leidžiančio optimizuoti įmonės veiklą ir padidinti šio rodiklio reikšmę.

3. AB „STATYBOS ĮMONĖ“ VEIKLOS FINANSINIS VERTINIMAS

3.1. Bendra informacija apie AB „Statybos įmonė“

AB „Statybos įmonė“ įkurta 1995 m. Įmonės pagrindinė ūkinė veikla yra: statybinių skiedinių ir betono gamyba, medinių konstrukcijų gamyba, bendroji pastatų statyba ir civiliniai inžineriniai statybos darbai, statybos baigimo darbai, statybinių medžiagų didmeninė ir mažmeninė prekyba, laidotuvės ir su jomis susijusi veikla, patalpų nuoma. Įmonės veikla yra gana įvairi, todėl, siekiant efektyvesnės rezultatų kontrolės, visa įmonės veikla yra skirstoma į tokias grupes: statyba, pagalbinė gamyba, prekyba, transportas, mechanizmai, patalpų nuoma, finansinė veikla, kita veikla. Kiekviena veikla dar skirstoma į atskirus padalinius. Pagrindinė veikla (statyba) skirstoma į padalinius pagal atskirus objektus. Pagalbinė gamyba skirstoma į tokius padalinius: betono-skiedinio mazgo cechą, metalo cechą, plastikos cechą, medienos gaminių cechą, remonto dirbtuvės. Transporto veikla skirstoma į transporto ir autobusų padalinius. Mechanizmai skirstomi į padalinius pagal kiekvieną mechanizmą atskirai, pvz.: ekskavatoriai, greideriai, mažoji mechanizacija, automobilių kranai, traktoriai ir pan. Patalpų nuoma: parduotuvių nuoma, poilsinės nuoma, laidojimo patalpų nuoma. Taigi visos įmonės sąnaudos yra paskirstomos, pagal tai, kur jos yra patiriamos, o pajamos – kur uždirbamos. Toks bendrovės veiklos skirstymas padeda lengviau kontroliuoti rezultatus bei nustatyti neefektyvias veiklos sritis.

Bendrovėje įdiegta integruota kokybės ir aplinkosaugos bei darbuotojų saugos ir sveikatos vadybos sistema pagal standartus LST EN ISO 9001:2005, LST EN ISO 14001:2005 ir LST 1977:2008. Tai padeda įmonei ne tik užtikrinti gaminamų priduktų (teikiamų paslaugų) atitikti reikalavimams, minimizuoti poveikį aplinkai ir pašalinti darbuotojus veikiančią profesinę riziką ar ją sumažinti, bet ir taupyti išlaidas, didinti darbo efektyvumą, žinoti realią įmonės padėtį ir ją efektyviai kontroliuoti.

Įmonėje dirba vidutiniškai 97 darbuotojai (administracija – 21 žmonės, darbininkai – 76 žmonės). Visų darbuotojų pareigų ir atsakomybės nustatymas forminamas dokumentaliai, su materialiais atsakingais darbuotojais sudaromos materialinės atsakomybės sutartys. AB „Statybos įmonė“ planuojamos ir nuosekliai vykdomos (kontroliuojamos) darbuotojų mokymo programos.

Bendrovės valdymo organai yra visuotinis akcininkų susirinkimas ir vadovas. Bendrovėje yra sudaroma stebėtojų taryba (7 asmenys) ir valdyba (3 asmenys). AB „Statybos įmonė“ ūkinę veiklą organizuoja ir vykdo administracijos vadovas – valdybos pirmininkas generalinis direktorius.

Aukščiausias bendrovės valdymo organas yra Akcininkų susirinkimas. Jis tvirtina bendrovės įstatus, stebėtojų tarybą, bendrovės valdybą, išrenka bendrovės vadovą, išorės audito įmonę, paskirsto pelną, didina ar mažina įstatinį kapitalą ir kt.

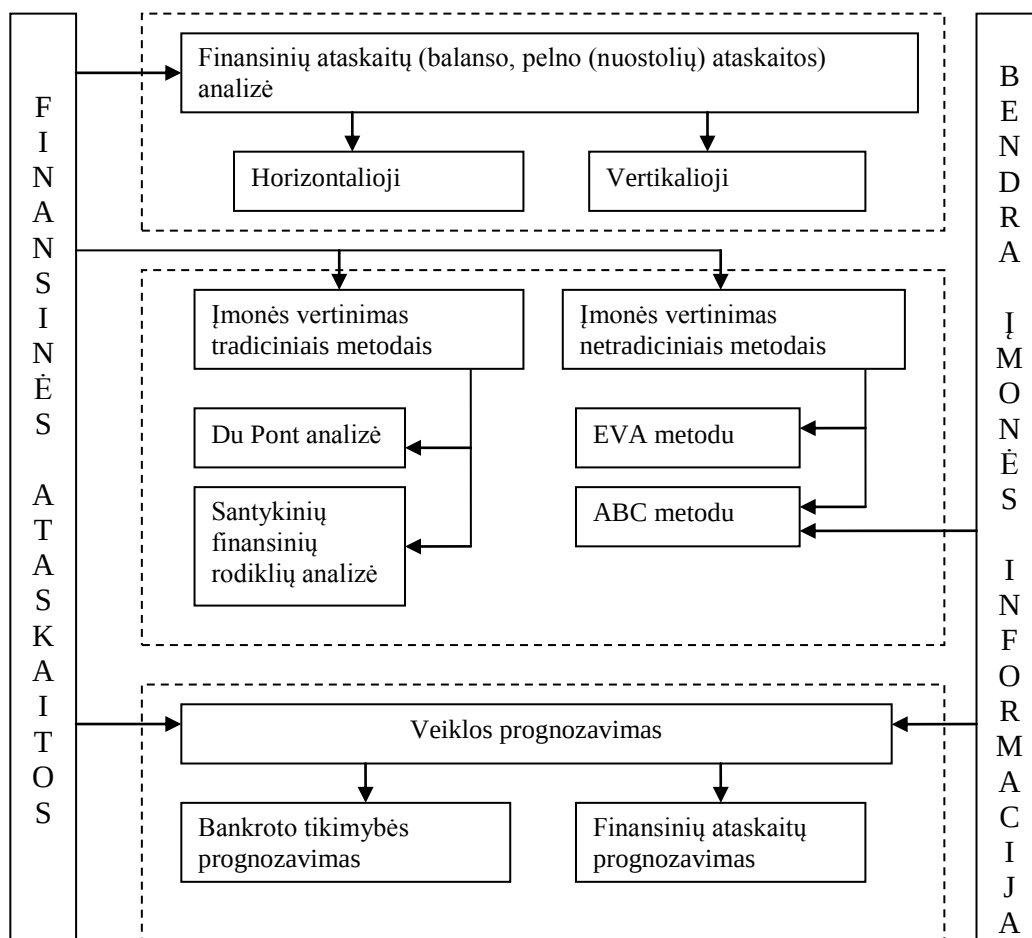
Stebėtojų taryba akcininkų susirinkimo suteiktais įgaliojimais kontroliuoja bendrovės veiklą, renka valdybos narius. Valdybos nariai jiems suteiktais įgaliojimais kolegialiai dalyvauja bendrovės valdyme, bendrovės vadovas su jais privalo derinti svarbesnius, bendrovės nuostatuose nurodytus sprendimus. Bendrovės vadovas vienvaldžiai priima sprendimus pagal savo įgaliojimus.

Bendrovei talkina nuolatiniai ir kruopščiai atrinkti partneriai specifiniams statybos darbams atlikti, aukščiausios kokybės statybos produktams ir technikai tiekti. Savo pasirinktų partnerių veiklai bendrovė taip pat taiko pačius griežčiausius kokybės ir aplinkos apsaugos reikalavimus, įtraukia juos į kokybės ir aplinkosaugos politiką.

Pagrindiniai bendrovės konkurentai: AB „Panevėžio statybos trestas“, AB „Meresta“, UAB „Mantista“, AB „Virgula“, UAB „Statybų srautas“, UAB „Meba“, UAB „CCM Baltic“, UAB „Grebėstas“, UAB „Telša“ ir kiti.

3.2. Integruotas AB „Statybos įmonė“ finansinio vertinimo modelis

Finansiniam AB „Statybos įmonė“ įvertinimui atlikti sudarytas kompleksinis finansinės įmonės veiklos įvertinimo modelis, kuris pateiktas 6 paveiksle.

6 pav. AB „Statybos įmonė“ finansinio vertinimo schema (sudaryta autorės)

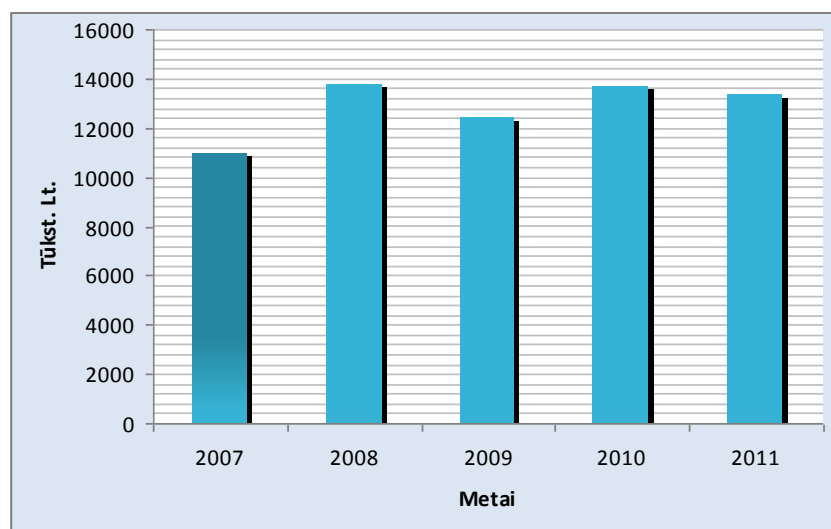
Kaip matyti iš paveikslo, įmonės vertinimui atlikti yra reikalingos finansinės ataskaitos, t.y. balansas, pelno (nuostolių) ataskaita. Pagrindinis finansinių ataskaitų tikslas – teikti teisingą finansinę informaciją apie įmonės veikloje naudojamą turtą, nuosavo kapitalo pokyčius, per įmonės uždirbtas pajamas ir patirtas sąnaudas, pelno paskirstymą bei susiformavusius pinigų srautus. Šiose ataskaitose yra visi svarbiausi duomenys, reikalingi finansiniam vertinimui. Tyrimui taip pat reikalinga bendra įmonės informacija ir organizacinė struktūra.

AB „Statybos įmonė“ vertinimui atlikti yra atrinkti tie finansiniai rodikliai ir būdai, kurie, autorės manymu, galėtų geriausiai įvertinti AB „Statybos įmonė“ finansinę būklę ir kurių dinamika leistų įvertinti šios būklės pokyčius. Iš pateiktos schemos matyti, kad bendrovės vertinimas perskirtas į tris atskirus blokus (etapus): finansinių ataskaitų analizė, įmonės finansinis vertinimas tradiciniais ir netradiciniais metodais bei veiklos prognozavimas. Pirmieji du blokai labai susiję, ir net būtų galima finansinių ataskaitų analizę priskirti prie tradicinių įmonės veiklos vertinimo metodų. Tačiau finansinių ataskaitų analizė, tai jų straipsnių dinamikos ir struktūros pokyčių apžvalga, kuri neatskleidžia tų pokyčių priežasčių. Taigi finansinių ataskaitų analizės negalima priskirti prie įmonės vertinimo metodų. Finansinių ataskaitų analizė atliekama dviem būdais, t.y. ataskaitų straipsnių dinamikos arba horizontalioji analizė, bei ataskaitų struktūros arba vertikalioji analizė. Įmonės finansiniam vertinimui atlikti, pasirinkta Du Pont analizė, santykinų rodiklių analizė, EVA ir ABC metodai. Siekiant visapusiško finansinio įvertinimo bei perspektyvų numatymo, atliekamas veiklos prognozavimas. Pirmiausiai skaičiuojama bankroto tikimybė, tada prognozuojamos finansinės ataskaitos. Taigi autorės sudarytas integruotas įmonių veiklos finansinio vertinimo modelis apima tiek buvusios ir dabartinės situacijos vertinimą, tiek ateities prognozavimą.

3.3. AB „Statybos įmonė“ finansinių ataskaitų analizė

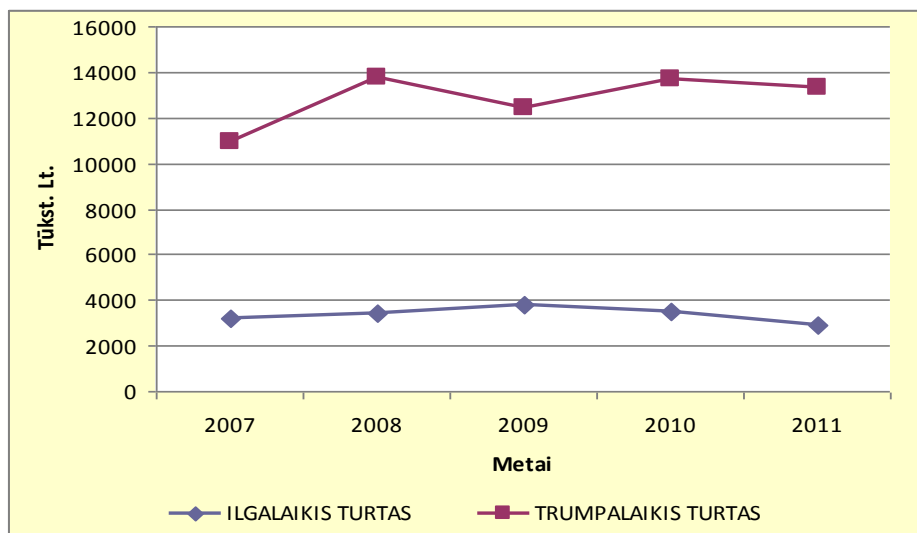
3.3.1. Horizontalioji balanso analizė

AB „Statybos įmonė“ horizontalioji balanso analizė atliekama lyginant 2007-2011 m. balanso duomenis, apskaičiuojant absoliučiuosius bei procentinius jų pokyčius. Ši analizė padeda įvertinti turto vertės ir įsipareigojimų kitimo tempus bei prognozuoti galimas šių pokyčių tendencijas.

7 pav. AB „Statybos įmonė“ turto dinamika 2007-2011 m. (sudaryta autorės)

Kaip matoma iš 7 paveikslo, analizuojamu laikotarpiu įmonės turto pokyčiai buvo gana žymūs – 2007 m. bendrovės turtas buvo lygus beveik 10953 tūkst. Lt., o 2011 m. jo apimtis jau viršijo 13350 tūkst. Lt. Remiantis atlikta horizontaliąja analize, matyti, kad didžiausias turto absoliutus pokytis buvo 2008 m. Tais metais jis išaugo 2797,36 tūkst. Lt. Tačiau jau 2009 m. AB „Statybos įmonė“ turtas sumažėjo daugiau nei 1332 tūkst. Lt, t.y. 9,69 proc., palyginti su 2008 m. Per visą 2007-2011 m. laikotarpį įmonės turtas padidėjo 2397,17 tūkst. Lt. arba 21,89 proc., t.y. išaugo 1,22 karto.

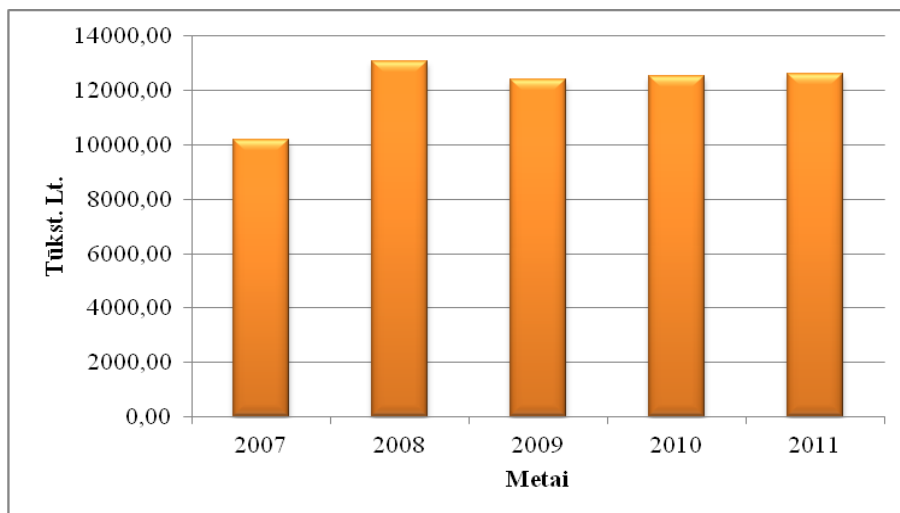

8 pav. AB „Statybos įmonė“ ilgalaikis ir trumpalaikis turtas 2007-2011 m. (sudaryta autorės)

Kintant bendrai turto apimčiai, ilgalaikio ir trumpalaikio turto apimtys keitėsi netolygiai. 8 paveiksle parodyti abiejų rūšių turto dydžiai 2007-2011 m. Kaip matyti, ilgalaikis turtas augo 2007-2009 m. Per šį laikotarpį ilgalaikis turtas padidėjo 578,45 tūkst. Lt. arba 18,01 proc. 2010 m. AB „Statybos įmonė“ ilgalaikis turtas pradėjo mažėti. Per 2009-2011 m. laikotarpį šis turtas sumažėjo 879,61 tūkst. Lt. arba 23,21 proc. Per visą nagrinėjamą laikotarpį ilgalaikis turtas

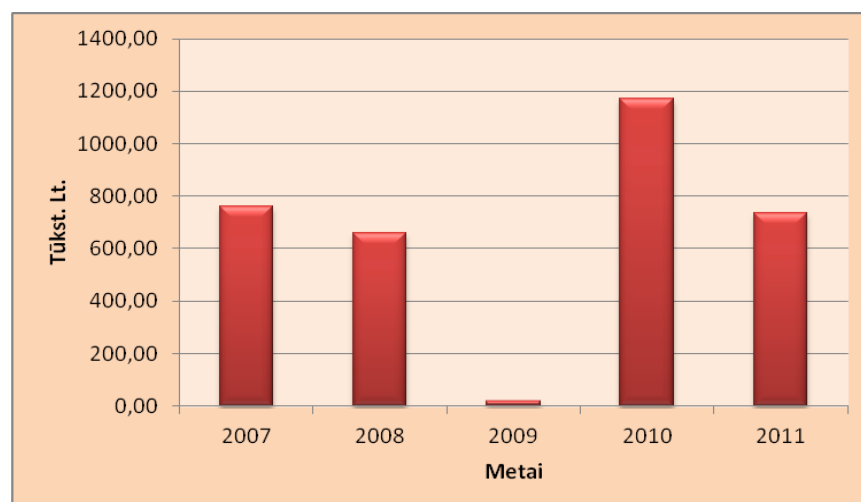
sumažėjo 9,38 proc. Trumpalaikis turtas per tą patį laikotarpį išaugo net 2698,33 tūkst. Lt., t.y. 34,85 proc. Taigi matyti, kad 2007-2011 m. AB „Statybos įmonė“ trumpalaikis turtas augo sparčiau nei ilgalaikis.

Nuosavo kapitalo ir įsipareigojimų straipsnių apimties pokyčiai pavaizduoti 9 ir 10 paveiksluose. Visų įmonės pasyvų apimtis nuo 2007 iki 2011 m. išaugo beveik 22 proc. Kadangi jie kito taip pat kaip ir viso turto apimtis, čia jų dinamika aptariama nebus.

9 pav. AB „Statybos įmonė“ nuosavas kapitalas 2007-2011 m. (sudaryta autorės)

Kaip matyti iš 9 paveikslo, didžiausia AB „Statybos įmonė“ nuosavybė buvo 2008 m. ir sudarė 13091,92 tūkst. Lt. Nuosavas kapitalas 2008 m., palyginti su 2007 m., padidėjo daugiau nei 28 proc., tačiau 2009 m. sumažėjo 5,29 proc. Nuo 2009 m. bendrovės nuosavas kapitalas po truputį vėl pradėjo didėti. Per 2009-2011 m. jis išaugo apie 2 proc. Per visą laikotarpį AB „Statybos įmonė“ nuosavybė išaugo 23,74 proc. Įmonės kapitalas per nagrinėjamą laikotarpį nesikeitė, o rezervai kito labai nedaug, todėl galima teigti, kad būtent nepaskirstytojo pelno straipsnio apimties augimas nulėmė visos nuosavybės augimą.

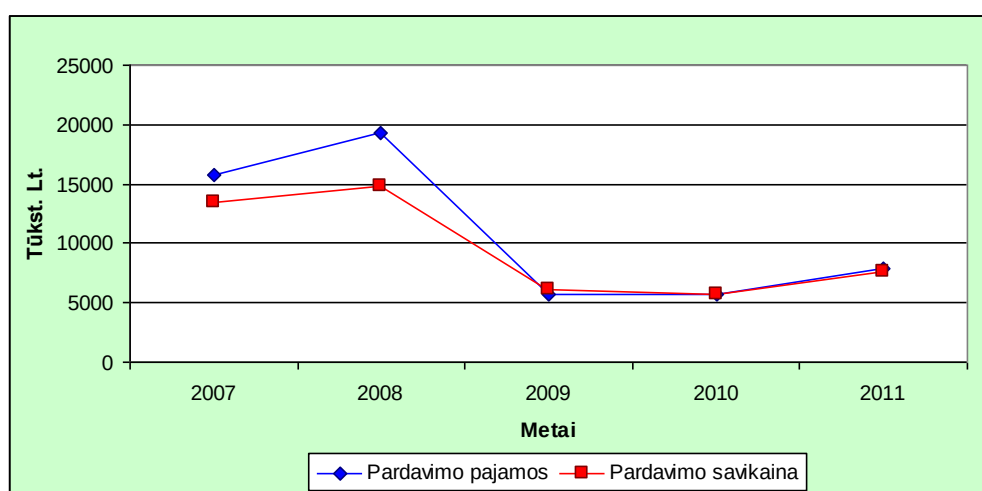
10 pav. AB „Statybos įmonė“ mokėtinos sumos ir įsipareigojimai 2007-2011 m. (sudaryta autorės)

Iš 10 paveikslo matyti, kad įmonės mokėtinos sumos ir įsipareigojimai 2007-2011 m. labai keitėsi. Bendrovė ilgalaikių įsipareigojimų per nagrinėjamą laikotarpį neturėjo, todėl visų įsipareigojimų kitimą lėmė per vienerius metus mokėtinų sumų ir trumpalaikių įsipareigojimų dinamika. Daugiausiai įsipareigojimų nagrinėjama įmonė turėjo 2010 m. – 1171,42 tūkst. Lt. Kaip matyti iš diagramos, mažiausiai įsipareigojimų bendrovė turėjo 2009 m., t.y. 18,65 tūkst. Lt. Per visą nagrinėjamą laikotarpį, įmonės mokėtinos sumos ir įsipareigojimai 3,04 proc.

Apibendrinant turto apimties dinamikos analizę, galima teigti, kad turto didinimas įmonėje buvo finansuojamas savomis, o ne skolintomis lėšomis, kadangi per 2007-2011 m. laikotarpį turtui padidėjus 21,89 proc., mokėtinos sumos ir įsipareigojimai per tą patį laikotarpį sumažėjo sumažėjo 3,04 proc.

3.3.2. Horizontalioji pelno (nuostolių) ataskaitos analizė

Pagrindinių pelno (nuostolių) ataskaitos straipsnių pokyčiai absoliučiaisiais bei procentiniais dydžiais arba horizontalioji pelno (nuostolių) ataskaitos analizė pateikta A priede. Šiai analizei atlikti buvo naudojamos AB „Statybų įmonė“ 2007-2011 m. pelno (nuostolių) ataskaitos.

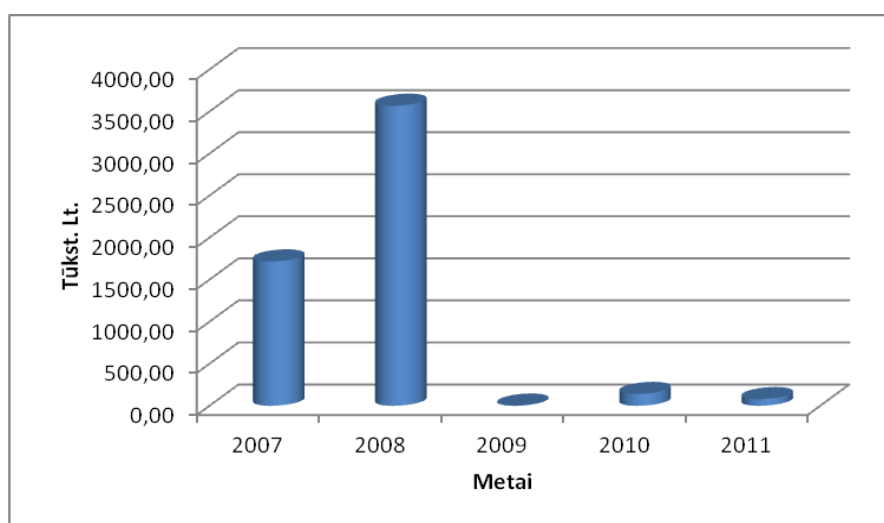

11 pav. AB „Statybos įmonė“ pardavimo pajamos ir savikaina 2007-2011 m. (sudaryta autorės)

Kaip matyti 11 paveiksle, įmonės pardavimai ir pardavimų savikaina kito labai panašiai, t.y. 2007-2008 m. augo, o 2009 m. stipriai sumažėjo. Daugiausiai pajamų iš pardavimų įmonė gavo 2008 m. – 19283,20 tūkst. Lt. Pardavimų savikaina 2008 m. taip pat buvo didžiausia ir sudarė 14747,19 tūkst. Lt. Tačiau 2009 m., palyginti su 2008 m., bendrovės pardavimai sumažėjo 70,35 proc., o savikaina – 58,61 proc. Taigi bendrovės pardavimai 2009 m. sumažėjo daugiau nei savikaina, ir tai lėmė, kad AB „Statybos įmonė“ bendrasis pelnas buvo neigiamas, t.y. pardavimų pajamos buvo mažesnės už savikainą.

AB „Statybos įmonė“ veiklos sąnaudos, kaip ir įmonės pardavimai bei pardavimų savikaina, buvo didžiausios 2008 m. ir sudarė 445,35 tūkst. Lt. 2009 ir 2010 m. įmonės veiklos sąnaudos mažėjo, atitinkamai 57,78 ir 4,6 proc., lyginant su ankstesniaisiais metais. 2011 m. veiklos sąnaudos padidėjo 59,12 tūkst. Lt arba 32,96 proc.

Pajamų iš finansinės ir investicinės veiklos bei pajamų iš kitos veiklos daugiausiai gauta 2009 m. Tačiau pardavimų pajamos tais metais buvo mažiausios. Tai gali reikšti, kad dėl sunkios finansinės situacijos šalyje ir pasaulyje sumažėjusios statybų apimtys, lėmė mažesnes pardavimų pajamas, todėl AB „Statybų įmonė“ tais metais daugiau užsiėmė kita veikla. Būtent pajamos iš finansinės ir investicinės veiklos bei pajamos iš kitos veiklos padėjo įmonei išvengti nuostolių 2009-2011 m.

12 pav. AB „Statybos įmonė“ grynasis pelnas 2007-2011 m. (sudaryta autorės)

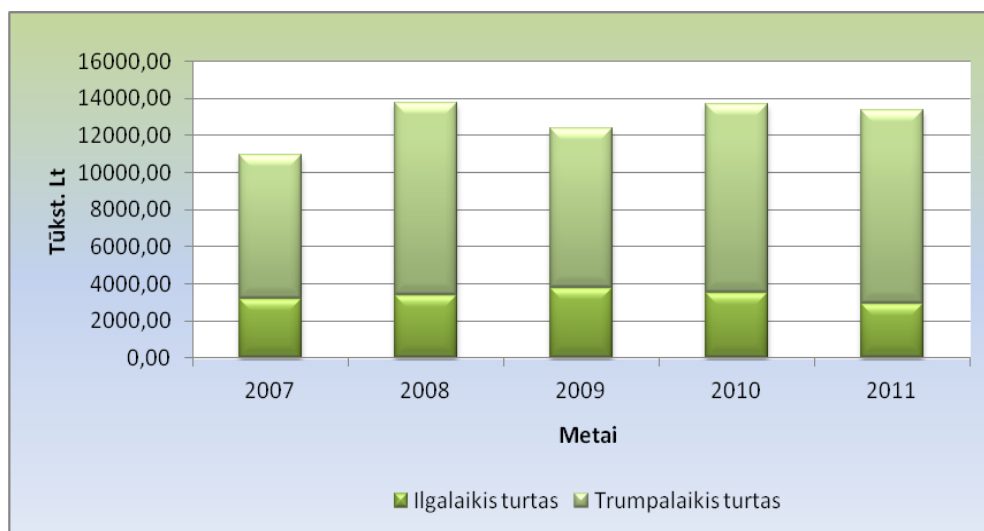
Kaip matyti iš 12 paveikslo, 2007-2011 m. AB „Statybų įmonė“ vykdoma veikla buvo pelninga. Tačiau pelno dydis nagrinėjamu laikotarpiu buvo labai skirtingas. Daugiausiai grynojo pelno AB „Statybos įmonė“ gavo 2008 m. – 3568,85 tūkst. Lt. Tokį didelį pelną labiausiai lėmė išaugusios pardavimų pajamos – net 21,93 proc. Tuo tarpu pardavimų savikaina 2008 m., palyginti su 2007 m., padidėjo tik 9,2 proc., veiklos sąnaudos – 9,53 proc. Finansinės ir investicinės veiklos pelnas bei pajamos iš kitos veiklos 2008 m., palyginti su 2007 m., net sumažėjo. 2009 m. AB „Statybos įmonė“ grynasis pelnas buvo mažiausias – 2,12 tūkst. Lt., t.y. palyginti su 2008 m. sumažėjo 99,94 proc. 2010 ir 2011 m. bendrovės grynasis pelnas vėl pradėjo šiek tiek didėti, tačiau 2007-2008 m. pelno lygio nepasiekė.

AB „Statybos įmonė“ horizontalioji pelno (nuostolių) ataskaitos analizė parodo tik absoliučiąsias ir procentines pelno (nuostolių) ataskaitos straipsnių kitimo tendencijas, iš kurių matyti, jog įmonė gauna grynąjį pelną, tačiau būtina atlikti detalesnę pelningumo analizę.

3.3.3. Vertikaliąjį balanso analizę

Finansinę įmonės būklę geriausiai atspindi jos turto (aktyvų) ir finansavimo šaltinių (pasyvų) sudėtis, t.y. įmonės balanso struktūra. D priede pateikta AB „Statybos įmonė“ vertikaliąjį balanso analizę, atlikta pagal 2007-2011 m. balansų duomenis.

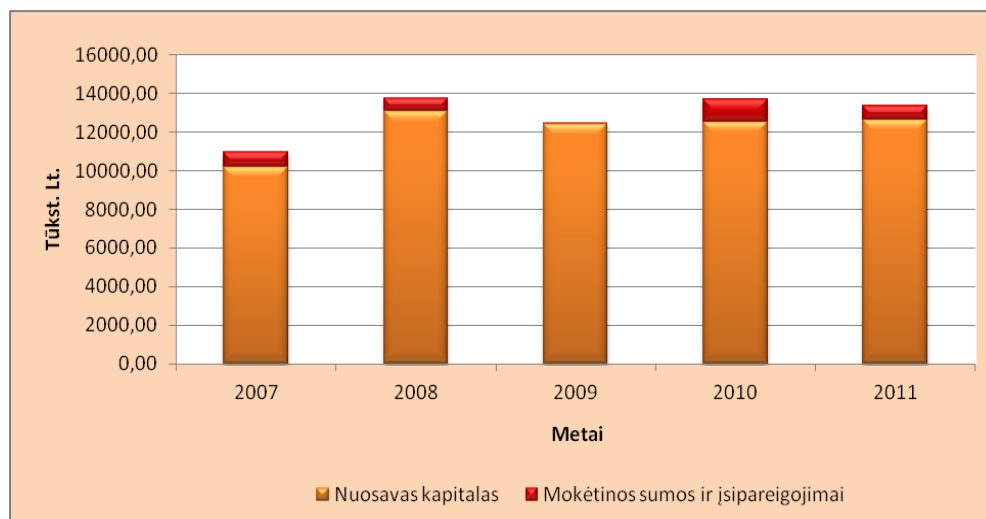
AB „Statybos įmonė“ turto struktūros analizę pavaizduota 13 paveiksle. Matyti, kad 2007-2011 m. didžiausią įmonės turto dalį sudarė trumpalaikis turtas, o per analizuojamą laikotarpį jo lyginamasis svoris visame turte išaugo 7,52 punkto, t.y. nuo 70,68 proc. iki 78,20 proc. Taigi ilgalaikio turto lyginamasis svoris per nagrinėjamą laikotarpį tiek pat procentų sumažėjo. Pagal turto struktūros analizę galima daryti išvadą, jog AB „Statybos įmonė“ turto sudedamųjų dalių lyginamieji svoriai kito nežymiai.

13 pav. AB „Statybos įmonė“ turto struktūra 2007-2011 m. (sudaryta autorės)

2007-2011 m. didžiausią lyginamąjį svorį ilgalaikiame turte sudarė materialus turtas, t.y. žemė, pastatai, mašinos ir įrengimai, transporto priemonės, kita įranga ir įrengimai. 2007 m. įmonės nematerialusis turtas sudarė 0,52 proc. viso ilgalaikio turto, 2008 m. – 0,1 proc., o nuo 2009 m. įmonė ilgalaikio nematerialaus turto išvis nebeturėjo.

Didžiausią trumpalaikio turto dalį 2007 m. sudarė per vienerius metus gautinos sumos – 47,12 proc. Tačiau nuo 2008 m. didžiausią lyginamąjį svorį trumpalaikiame turte sudarė pinigai ir pinigų ekvivalentai – apytiksliai 68 proc. Atsargos, išankstiniai apmokėjimai ir nebaigtos vykdyti sutartys 2007-2011 m. vidutiniškai sudarė 10,75 proc. viso trumpalaikio turto. Kitas trumpalaikis turtas didžiausią lyginamąjį svorį trumpalaikiame turte turėjo 2011 m., t.y. 30,22 proc. 2010 m. įmonė kito trumpalaikio turto neturėjo, o 2007-2009 m. jis sudarė vidutiniškai 0,06 proc. Iš trumpalaikio turto struktūros matyti, kad AB „Statybos įmonė“ trumpalaikis turtas yra labai likvidus, nes didelė jo dalį sudaro likvidžiausias turtas pinigai.

14 pav. AB „Statybos įmonė“ nuosavo kapitalo ir įsipareigojimų struktūra 2007-2011 m. (sudaryta autorės)

Kaip matyti iš 14 paveikslo, AB „Statybos įmonė“ veikla 2007-2011 m. daugiau nei 90 proc. buvo finansuojama savomis lėšomis. Mažiausiai mokėtinos sumos ir įsipareigojimai viso kapitalo sudarė 2009 m. – 0,15 proc., daugiausiai 2010 m. – 8,92 proc. Visais kitais metais skolinto kapitalo lyginamasis svoris sudarė vidutiniškai 5,74 proc. Visą skolintą kapitalą per nagrinėjamą laikotarpį sudarė per vienerius metus mokėtinos sumos ir įsipareigojimai. Ilgalaikių skolų įmonė neturėjo. Didžiausią nuosavo kapitalo dalį 2007-2011 m. sudarė nepaskirstytasis pelnas – vidutiniškai 71,61 proc. Mažiausią lyginamąjį svorį nuosavybėje turėjo rezervai – apie 6,15 proc. Įstatinis kapitalas 2007-2011 m. buvo pastovus ir sudarė vidutiniškai 22,24 proc.

Atlikus 2007-2011 m. turto ir kapitalo struktūros analizę, galima teigti, kad įmonė dirba stabiliai, t.y. įmonės plėtrai naudojamas nuosavas kapitalas. Įmonė mažai skolinasi, todėl išvengia su tuo susijusių papildomų išlaidų. Tačiau yra ilgalaikio turto mažėjimo tendencija. Tai gali reikšti, kad AB „Statybos įmonė“ per mažai investuoja ir neatnauja turimos technikos, įrengimų, nediegia naujų technologijų.

3.3.4. Vertikalią pelno (nuostolių) ataskaitos analizę

Vertikalią pelno (nuostolių) ataskaitos analizę teikia informaciją apie įmonės išlaidas, tenkančias vienam pardavimų litui, bendrą ir veiklos pelno lygį, grynojo pelno ar nuostolio lyginamąjį svorį pardavimų apimtyje. B priede pavaizduota AB „Statybų įmonė“ vertikalią pelno (nuostolių) ataskaitos analizę. Šiai analizei atlikti buvo naudojamos 2007-2011 m. pelno (nuostolių) ataskaitos.

Iš B priede pateiktų duomenų matyti, kad didžiausia įtaką pelningumui darė savikaina. 2007-2011 m. savikainos lyginamasis svoris pardavimuose išaugo nuo 85,39 proc. iki 97,35 proc. Padidėjusi savikaina neigiamai veikė bendrąjį pelną. Per 2007-2011 m. savikainos lyginamajam

svoriui pardavimuose išaugus 11,96 punkto, bendrojo pelno dalis pardavimuose tiek pat sumažėjo, t.y. nuo 14,61 proc. iki 2,65 proc. 2008 m. bendrojo pelno dalis pardavimuose buvo išaugusi iki 23,52 proc., tačiau nuo 2009 m. bendrojo pelno lyginamasis svoris pardavimuose stipriai sumažėjo ir sudarė -6,74 proc. pardavimo pajamų. Didėjanti savikaina dažniausiai neigiamai veikia visus įmonės pelningumo rodiklius ir yra rimtas signalas įmonei.

Veiklos sąnaudos pardavimuose per 2007-2011 m. keitėsi ir didžiausią lyginamąjį svorį pardavimuose sudarė 2009 m. – 3,29 proc. Per analizuojamą laikotarpį AB „Statybos įmonė“ veiklos sąnaudų dalis išaugo 0,47 punkto – nuo 2,57 proc. iki 3,04 proc. Per tą patį laikotarpį, augant veiklos sąnaudoms, veiklos pelno dalis pardavimuose sumažėjo nuo 12,04 iki -0,39 proc., t.y. sumažėjo 12,43 punkto. Pažymėtina, jog veiklos pelno lyginamasis svoris pardavimuose turi ryškią tendenciją mažėti. Taigi veiklos sąnaudų lyginamojo svorio pardavimuose išaugimas 0,47 punkto, veiklos pelną sumažino 12,43 punkto.

Finansinė ir investicinė veikla per visą analizuojamą laikotarpį buvo pelninga. Didžiausią lyginamąjį svorį pardavimuose ši veikla sudarė 2009 ir 2010 m. – atitinkamai 8,72 ir 4,15 proc. AB „Statybos įmonė“ kitos veiklos pajamų lyginamasis svoris pajamose didžiausias buvo taip pat 2009 ir 2010 m. Per analizuojamą laikotarpį nebuvo pagautės ir netekimų, todėl šie pelno (nuostolių) ataskaitos straipsniai įtakos grynojo pelno lyginamajam svoriui pardavimuose neturėjo.

Apibendrinant galima pasakyti, kad AB „Statybos įmonė“ gauna nemažai pardavimo pajamų. Tačiau didėjanti pardavimų savikaina ir veiklos sąnaudos labai blogina įmonės finansinę būklę. Kita vertus bendrovė gauna nemažą kitos veiklos bei finansinės ir investicinės veiklos pajamas. Todėl analizuojamu laikotarpiu įmonė dirbo pelningai, nors nuo 2009 m. grynasis pelnas labai sumažėjo.

3.4. AB „Statybos įmonė“ vertinimas tradiciniais metodais

3.4.1. AB „Statybos įmonė“ ir AB „Panevėžio statybos trestas“ santykinų finansinių rodiklių lyginamoji analizė

Darbe atliekama pagrindinių koeficientų analizė – pelningumo, likvidumo, finansinio stabilumo ir turto panaudojimo efektyvumo. Rinkos rodikliai neskaičiuojami, nes AB „Statybos įmonė“ akcijos nekotiruojamos biržoje, todėl nėra žinoma akcijos rinkos kaina, o be jos negalima apskaičiuoti šių rodiklių.

Kadangi patys koeficientai nieko nereiškia, juos būtina lyginti. Šioje analizėje AB „Statybos įmonė“ koeficientai lyginami su AB „Panevėžio statybos trestas“ – tos pačios pramonės šakos įmonės koeficientais. Šios dvi bendrovės gali būti lyginamos, nes abi užsiima statyba ir yra akcinės

bendrovės. Taip pat AB „Statybos įmonė“ apskaičiuoti santykiniai rodikliai lyginami su ankstesnių laikotarpių koeficientais, atliekama horizontalioji analizė. Santykinių rodiklių analizė paremta 2007-2011 m. bendrovių finansinėmis ataskaitomis.

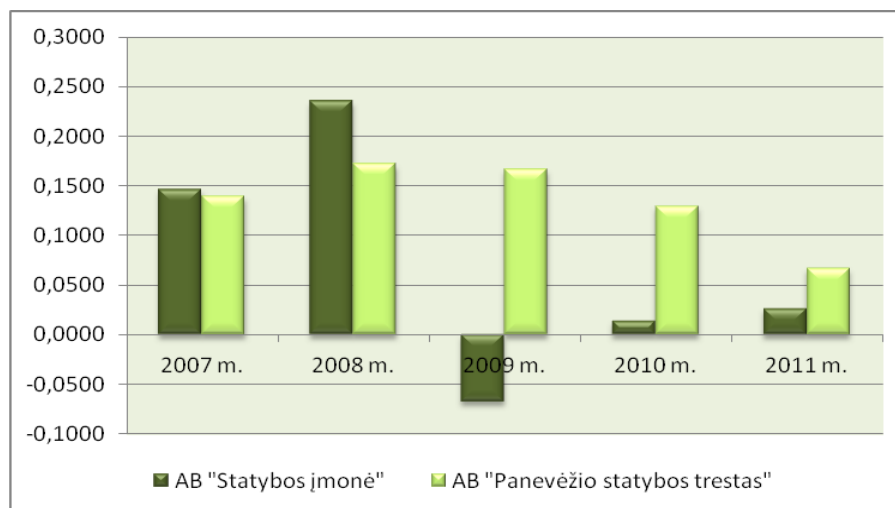
Taigi pirmiausiai atliekama 2007-2011 m. likvidumo rodiklių analizė. Skaičiuojami einamasis, kritinis likvidumas ir apyvartinis kapitalas (10 lentelė). Kaip matyti iš lentelės, AB „Statybos įmonė“ einamasis likvidumas 2007-2011 m. yra labai aukštas ir tai reiškia, kad bendrovė gali apmokėti savo trumpalaikes skolas bei padengti kitas mokėtinas sumas, tačiau pernelyg aukštas rodiklis taip pat reiškia neefektyviai naudojamas atsargas bei neefektyviai valdomą kitą trumpalaikį turtą ir įsipareigojimus. Pagrindinių AB „Statybos įmonė“ konkurentų AB „Panevėžio statybos trestas“ einamasis likvidumas nagrinėjamu laikotarpiu yra žymiai mažesnis, bet nesiekia kritinės ribos, t.y. nėra mažesnis už vienetą. Tai gali reikšti, kad svarbiausias AB „Statybos įmonė“ konkurentas savo trumpalaikį turtą panaudoja efektyviau.

10 lentelė. Santykinių likvidumo rodiklių dinamika 2007-2011 m. (sudaryta autorės)

Rodiklis	Įmonė	2007 m.	2008 m.	2009 m.	2010 m.	2011 m.
Einamasis likvidumas	AB „Statybos įmonė“	10,2000	15,7338	462,6310	8,7112	14,1867
	AB „Panevėžio statybos trestas“	1,2034	1,7146	2,0691	2,2465	1,8185
Kritinis likvidumas	AB „Statybos įmonė“	8,7196	14,1394	414,4446	7,9260	13,0111
	AB „Panevėžio statybos trestas“	1,1253	1,6315	1,9866	2,2015	1,6892
Apyvartinis kapitalas	AB „Statybos įmonė“	6982940	9700497	8609419	9033024	9704369
	AB „Panevėžio statybos trestas“	28239151	72157329	57264364	61777456	61819125

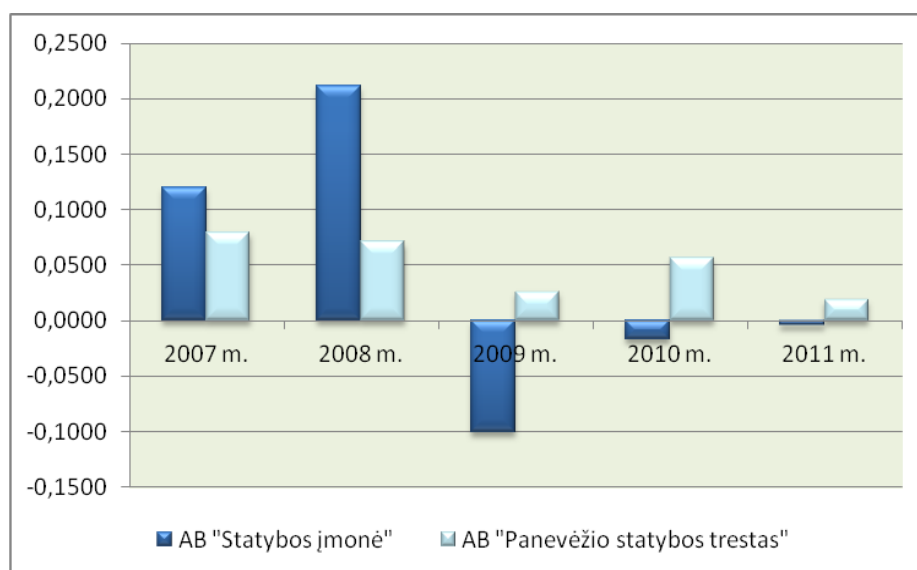
Kritinis likvidumas yra griežtesnis įmonės likvidumo lygio įvertinimas, tačiau kaip matyti 10 lentelėje, situacija 2007-2011 m. tiek AB „Statybos įmonė“, tiek AB „Panevėžio statybos trestas“ panaši, t.y. kritinis likvidumas nesiekia kritinės mokumo ribos, o AB „Statybos įmonė“ šis koeficientas yra gerokai per aukštas. Ir einamasis, ir kritinis likvidumas šioje įmonėje didžiausi 2009 m., tai reiškia kad trumpalaikis turtas tais metais naudotas neefektyviausiai.

Apyvartinis kapitalas rodo, kokia suma trumpalaikis turtas viršija trumpalaikius įsipareigojimus (ir per vienerius metus mokėtinas sumas). Didesnis teigiamas rodiklis parodo aukštesnį įmonės likvidumo lygį. Didžiausias AB „Statybos įmonė“ apyvartinis kapitalas buvo 2011 ir 2008 m. Per visą nagrinėjamą laikotarpį įmonės apyvartinis kapitalas buvo teigiamas, taigi įmonė buvo pajėgi įvykdyti savo trumpalaikius įsipareigojimus.

15 pav. Bendrojo pelningumo dinamika 2007-2011 m. (sudaryta autorės)

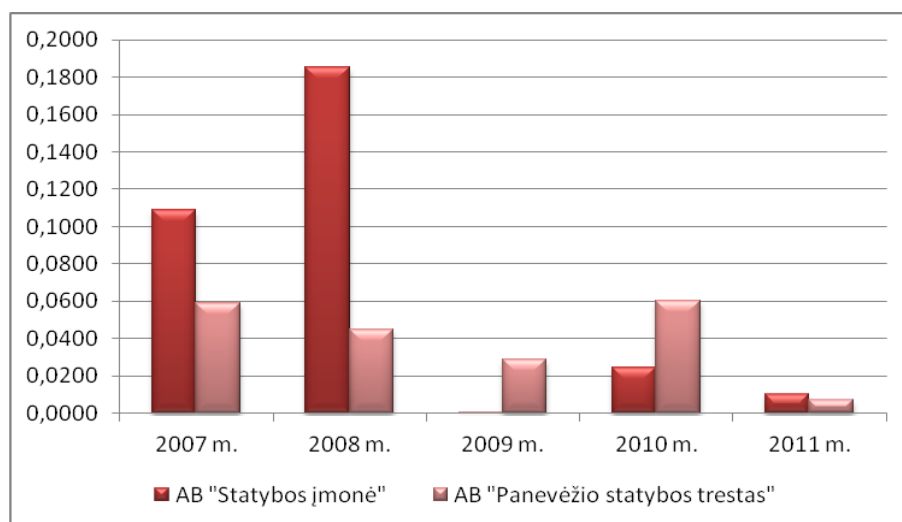
Kaip matyti iš 15 paveikslo AB „Statybos įmonė“ bendrasis pelningumas mažiausias 2009 m. Tai lėmė stipriai sumažėjusios darbų apimtys dėl finansinės situacijos šalyje ir pasaulyje, ypač statybų sektoriuje, kuriam priklauso įmonė. Nuo 2010 m. bendrasis vėl pradeda palaipsniui didėti. Didžiausias bendrasis pelningumas apskaičiuotas 2008 m. – 14,61 proc.

16 pav. Veiklos pelningumo dinamika 2007-2011 m. (sudaryta autorės)

Toliau apskaičiuotas lyginamų įmonių veiklos pelningumas (16 pav.). AB „Statybos įmonė“ veiklos pelningumas nagrinėjamu laikotarpiu kito panašiai kaip ir bendrasis pelningumas. Šis rodiklis didžiausias buvo 2008 m. – 21,21 proc., mažiausias 2009 m. – -0,1 proc.

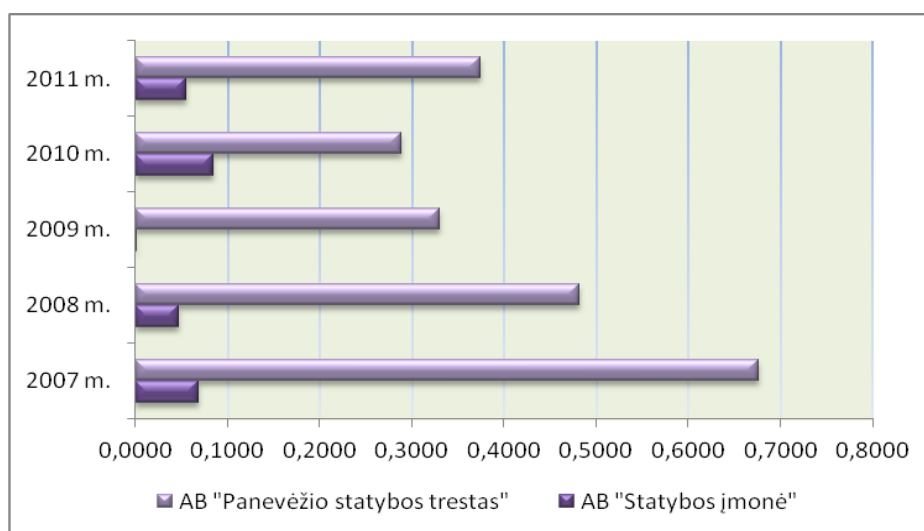
Apskaičiuoti AB „Statybos įmonė“ ir AB „Panevėžio statybos trestas“ grynojo pelningumo rodikliai 2007-2011 m. pateikti 17 paveiksle. AB „Statybos įmonė“ didžiausias grynasis pelningumas buvo 2008 m. – 18,61 proc. 2009 m. kaip ir kiti pelningumo rodikliai stipriai sumažėjo iki 0,04 proc. 2010 m. padidėjo apytiksliai 2 proc., o 2011 m. vėl sumažėjo 1 proc.

17 pav. Grynojo pelningumo dinamika 2007-2011 m. (sudaryta autorės)

Lyginant apskaičiuotus AB „Statybos įmonė” santykinius pelningumo rodiklius su AB „Panevėžio statybos trestas” atitinkamais rodikliais, matyti, kad 2007 ir 2008 m. pastarosios bendrasis, veiklos ir grynas pelningumai buvo mažesni. Tačiau nuo 2009 m. situacija pasikeitė, ir apskaičiuoti rodikliai AB „Panevėžio statybos trestas” buvo didesni.

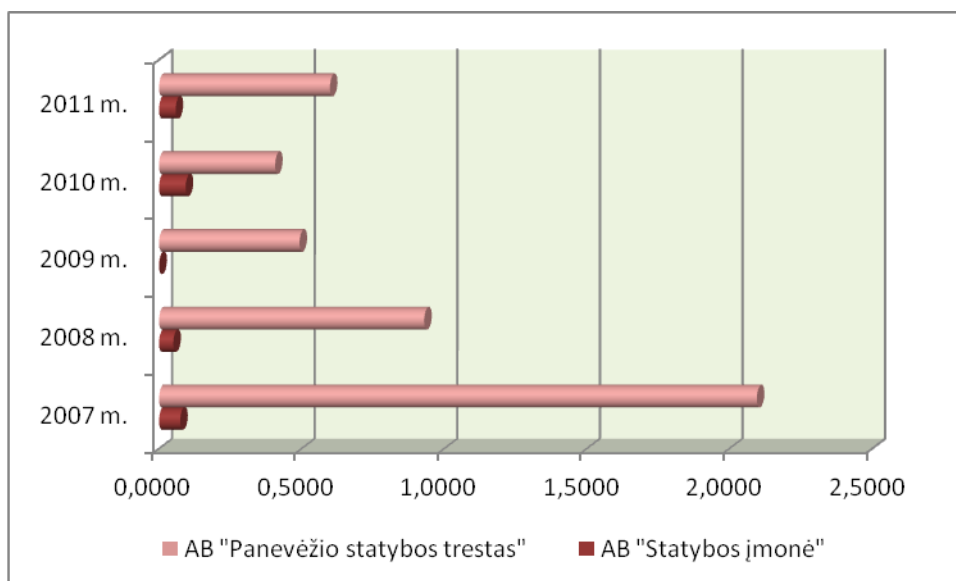
Finansinio svėro rodikliai parodo įmonės sugebėjimą vykdyti ilgalaikius ir trumpalaikius įsiskolinimus, matuoja įmonės naudojamą svėro dydį. Šiame darbe apskaičiuoti AB „Statybos įmonė“ ir AB „Panevėžio statybos trestas“ įsiskolinimo koeficientai (18 pav.) ir išipareigojimų-nuosavo kapitalo santykis (19 pav.).

18 pav. Įsiskolinimo koeficiento dinamika 2007-2011 m. (sudaryta autorės)

Kaip matyti iš 18 paveikslo, AB „Statybos įmonė“ įsiskolinimo koeficientas yra labai mažas nagrinėjamu laikotarpiu. Tai reiškia, kad įmonės veikla finansuojama akcininkų investicijomis, o ne skolintomis lėšomis. Taigi finansinė rizika yra mažesnė. Iš paveikslo, matyti, kad AB „Panevėžio

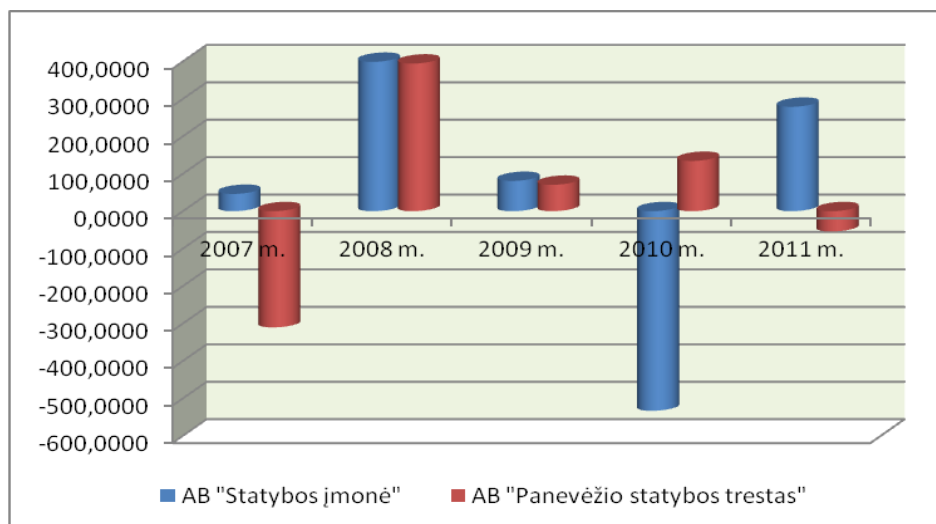
statybos trestas“ veikla daugiau finansuojama skolintomis lėšomis nei AB „Statybos įmonė“. 2007 m. šis rodiklis netgi viršija normalų lygį, t.y. 0,6.

19 pav. Įsipareigojimų-nuosavo kapitalo santykio dinamika 2007-2011 m. (sudaryta autorės)

Kaip matyti iš 19 paveikslo, AB „Statybos įmonė“ skolų nuosavybės santykis nagrinėjamu laikotarpiu yra labai mažas. Vienam nuosavo kapitalo litui 2007 m. tenka apytiksliai 0,08 Lt., 2008 m. – 0,05 Lt., 2009 m. – 0,01 Lt., 2010 m. – 0,09 Lt. ir 2011 m. – 0,06 Lt. skolų. AB „Panevėžio statybos trestas“ padėtis šiuo atžvilgiu žymiai prastesnė, ypač 2007 m. – net 2,10 Lt. skolų tenka vienam nuosavo kapitalo litui.

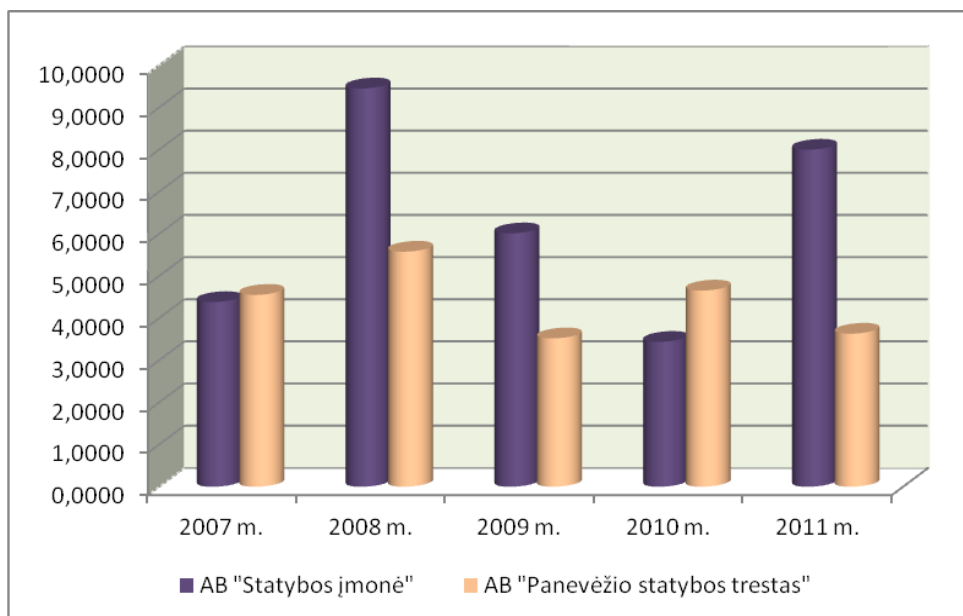
Apskaičiuotas bendrojo mokumo koeficientas taip pat parodo AB „Statybos įmonė“ finansinį stabilumą nagrinėjamu laikotarpiu. Lyginant bendrojo mokumo 2007-2011 m. koeficientus su konkurentų atitinkamais rodikliais, matyti didelis skirtumas – AB „Panevėžio statybos trestas“ bendrasis mokumas žymiai mažesnis, o 2007 m. vienam bendrovės įsipareigojimų litui neteko nei vieno nuosavo kapitalo lito. Tai reiškia, kad AB „Statybos įmonė“ kreditoriai yra saugesni šiuo atžvilgiu.

20 pav. Atsargų apyvartumo dinamika 2007-2011 m. (sudaryta autorės)

Toliau atlikta turto panaudojimo efektyvumo rodiklių analizė. Apyvartumo rodikliai parodo, ar efektyviai įmonė naudoja savo turtą. Apskaičiuoti atsargų apyvartumo, pirkėjų įsiskolinimo, skolų tiekėjams apyvartumo bei turto apyvartumo koeficientai.

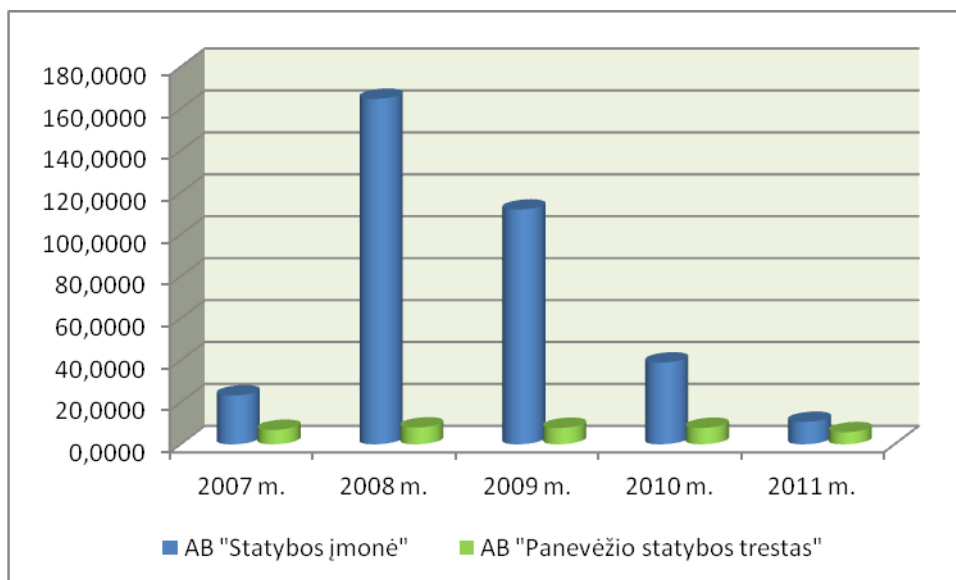
Atsargų apyvartumo dinamika nagrinėjamu laikotarpiu pateikta 20 paveiksle. Kaip matyti, AB „Statybos įmonė“ atsargų apyvartumas labai keitėsi per nagrinėjamą laikotarpį. Didžiausias rodiklis buvo 2008 m., taigi per šiuos metus atsargos padarė didžiausią apyvartą. Mažiausiai apyvartų atsargos padarė 2010 m., o tai reiškia, kad atsargos lėčiau realizuojamos ir neuždirbami pinigai. Kaip matyti iš diagramos, AB „Panevėžio statybos trestas“ atsargų apyvartumas 2008 m. taip pat buvo didžiausias, t.y. atsargos padarė 394,40 apyvartų per metus.

21 pav. Pirkėjų įsiskolinimo apyvartumo dinamika 2007-2011 m. (sudaryta autorės)

Nagrinėjamų bendrovių pirkėjų įsiskolinimo apyvartumas 2007-2011 m. pateiktas 21 paveiksle. Matyti, kad AB „Statybos įmonė“ šis rodiklis visu laikotarpiu, išskyrus 2010 m., yra didesnis nei konkurentės. Abiejų įmonių pirkėjų gautinos sumos daugiausiai apyvartų padarė 2008 m. – AB „Statybos įmonė“ 9,45 karto, o AB „Panevėžio statybos trestas“ – 5,58 karto per metus.

Apskaičiuoti skolų tiekėjams apyvartumo rodikliai ir jų dinamika nagrinėjamu laikotarpiu pateikta 22 paveiksle. Matyti, kad visais metais AB „Panevėžio statybos trestas“ turėjo žemesnį skolų tiekėjams apyvartumą. Tai rodo, kad ši įmonė turi didesnes skolas tiekėjams arba sutartyse su tiekėjais yra nustatyti ilgesni atsiskaitymo terminai.

22 pav. Skolų tiekėjams apyvartumo dinamika 2007-2011 m. (sudaryta autorės)

Atlikta AB „Statybos įmonė“ ir AB „Panevėžio statybos trestas“ santykinų likvidumo, pelningumo, finansinio sverto ir turto panaudojimo efektyvumo rodiklių lyginamoji analizė, parodė, kad AB „Statybos įmonė“ yra finansiškai stabilesnė už AB „Panevėžio statybos trestas“, tačiau pastaroji dirba efektyviau, o 2009-2011 m. dar ir pelningiau.

3.4.2. AB „Statybos įmonė“ Du Pont analizė

Naudojant Du Pont modelį atliekama nuosavo kapitalo pelningumo analizė. Šios analizės esmė – nustatyti veiksnius ir jų daromą įtaką nuosavo kapitalo pelningumui. Pirmiausiai atliekami AB „Statybos įmonė“ nuosavo kapitalo pelningumo ir jį lemiančių rodiklių, t.y. grynojo pelningumo, turto apyvartumo ir nuosavybės koeficiento, skaičiavimai, kurie pateikti lentelėje. Nuosavo kapitalo pelningumo analizė paremta 2007-2011 m. finansinėmis ataskaitomis.

11 lentelė. AB „Statybos įmonė“ finansinių Du pont analizės rodiklių skaičiavimas 2007-2011 m. (sudaryta autorės)

	2007 m.	2008 m.	2009 m.	2010 m.	2011 m.
Grynasis pelnas	1.717.210,00	3.568.854,00	2.118,00	140.779,00	79.332,00
Nuosavas kapitalas	10.193.920,00	13.091.918,00	12.398.851,00	12.537.589,00	12.614.185,00
Nuosavo kapitalo pelningumas (proc.)	16,85	27,26	0,02	1,12	0,63
Grynasis pelnas	1.717.210,00	3.568.854,00	2.118,00	140.779,00	79.332,00
Pardavimai	15.815.341,00	19.283.197,00	5.718.036,00	5.725.092,00	7.839.041,00
Grynasis pelningumas (proc.)	10,86	18,51	0,04	2,46	1,01
Pardavimai	15.815.341,00	19.283.197,00	5.718.036,00	5.725.092,00	7.839.041,00
Turtas	10.952.939,00	13.750.301,00	12.417.501,00	13.709.004,00	13.350.106,00
Turto apyvartumas	1,44	1,40	0,46	0,42	0,59
Turtas	10.952.939,00	13.750.301,00	12.417.501,00	13.709.004,00	13.350.106,00
Nuosavas kapitalas	10.193.920,00	13.091.918,00	12.398.851,00	12.537.589,00	12.614.185,00
Nuosavybės koeficientas	1,07	1,05	1,00	1,09	1,06

Kaip matyti iš 11 lentelės, didžiausias nuosavo kapitalo pelningumas buvo 2008 m. – 27,26 proc. 2007 m. šis rodiklis labai sumažėjo. Visi trys nuosavo kapitalo pelningumą lemiantys rodikliai 2007-2011 m. kito panašiai. Išsamiau grynojo pelningumo, turto apyvartumo ir nuosavybės koeficiento pokyčiai ir šių pokyčių įtaka nuosavo kapitalo pelningumui nagrinėjamu laikotarpiu pateikti 12 lentelėje.

12 lentelė. AB „Statybos įmonė“ finansinių Du pont analizės rodiklių pokyčiai 2007-2011 m. (sudaryta autorės)

	Nuosavo kapitalo pelningumas	=	Grynasis pelningumas	x	Turto apyvartumas	x	Nuosavybės koeficientas
2007 m.	16,85	=	10,86	x	1,44	x	1,07
2008 m.	27,26	=	18,51	x	1,40	x	1,05
Pokytis	10,41		7,65		-0,04		-0,02
2008 m.	27,26	=	18,51	x	1,40	x	1,05
2009 m.	0,02	=	0,04	x	0,46	x	1,00
Pokytis	-27,24		-18,47		-0,94		-0,05
2009 m.	0,02	=	0,04	x	0,46	x	1,00
2010 m.	1,12	=	2,46	x	0,42	x	1,09
Pokytis	1,10		2,42		-0,04		0,09
2010 m.	1,12	=	2,46	x	0,42	x	1,09
2011 m.	0,63	=	1,01	x	0,59	x	1,06
Pokytis	-0,49		-1,45		0,17		-0,03
2007 m.	16,85	=	10,86	x	1,44	x	1,07
2011 m.	0,63	=	1,01	x	0,59	x	1,06
Pokytis	-16,22		-9,85		-0,85		-0,01

Iš pateiktų skaičiavimų matyti, kad nuosavo kapitalo pelningumas per nagrinėjamą laikotarpį sumažėjo 16,22 proc. Daugiausiai šis rodiklis sumažėjo 2009 m., palyginti su 2008 m., t.y. 27,24 proc. 2008 m. nuosavo kapitalo pelningumas, palyginti su 2007 m., padidėjo 10,41 proc. ir tai yra didžiausias šio rodiklio augimas per 2007-2011 m. laikotarpį. Tokius nuosavo kapitalo pelningumo pokyčius nagrinėjamu laikotarpiu lėmė grynojo pelningumo dinamika. Kaip matyti iš 12 lentelės, turto apyvartumo bei nuosavybės koeficiento įtaka AB „Statybos įmonė“ nuosavo kapitalo pelningumui yra gana nedidelė, todėl toliau reikalinga analizuoti, kas lėmė tokius grynojo pelningumo pokyčius. Grynasis pelningumas apskaičiuojamas kaip grynojo pelno ir pardavimų santykis. Todėl toliau lentelėje pateikiama šių dviejų dydžių pokyčiai ir įtaka grynajam pelningumui 2007-2011 m.

13 lentelė. Grynojo pelningumo rodiklio pokyčių analizė 2007-2011 m. (sudaryta autorės)

	Grynasis pelningumas	=	Grynasis pelnas	:	Pardavimų pajamos
2007 m.	10,86	=	1717210,00	:	15815341,00
2008 m.	18,51	=	3568854,00	:	19283197,00
Pokytis (proc.)	7,65		107,83		21,93
2008 m.	18,51	=	3568854,00	:	19283197,00
2009 m.	0,04	=	2118,00	:	5718036,00
Pokytis (proc.)	-18,47		-99,94		-70,35
2009 m.	0,04	=	2118,00	:	5718036,00
2010 m.	2,46	=	140779,00	:	5725092,00
Pokytis (proc.)	2,42		6546,79		0,12
2010 m.	2,46	=	140779,00	:	5725092,00
2011 m.	1,01	=	79332,00	:	7839041,00
Pokytis (proc.)	-1,45		-43,65		36,92
2007 m.	10,86	=	1717210,00	:	15815341,00
2011 m.	1,01	=	79332,00	:	19283197,00
Pokytis (proc.)	-9,85		-95,38		21,93

Kaip matyti iš 13 lentelės, didžiausią įtaką grynajam pelningumui turėjo grynojo pelno dinamika nagrinėjamu laikotarpiu. Grynasis pelnas apskaičiuojamas kaip visų pajamų, visų išlaidų ir pelno mokesčio skirtumas, todėl toliau atliekama šių rodiklių pokyčių analizė nagrinėjamu laikotarpiu.

14 lentelė. Grynojo pelno pokyčių analizė 2007-2011 m. (sudaryta autorės)

	Grynasis pelnas	=	Pajamos	–	Visos išlaidos	–	Pelno mokesčiai
2007 m.	1717210,00	=	16029235,00	–	13933461,00	–	378564,00
2008 m.	3568854,00	=	19507376,00	–	15309985,00	–	628537,00
Pokytis (proc.)	107,83		21,70		9,88		66,03
2008 m.	3568854,00	=	19507376,00	–	15309985,00	–	628537,00
2009 m.	2118,00	=	6355753,00	–	6353354,00	–	281,00
Pokytis (proc.)	-99,94		-67,42		-58,50		-99,96
2009 m.	2118,00	=	6355753,00	–	6353354,00	–	281,00
2010 m.	140779,00	=	5991099,00	–	5825235,00	–	25085,00
Pokytis (proc.)	6546,79		-5,74		-8,31		8827,05
2010 m.	140779,00	=	5991099,00	–	5825235,00	–	25085,00
2011 m.	79332,00	=	7966240,00	–	7869743,00	–	17165,00
Pokytis (proc.)	-43,65		32,97		35,10		-31,57
2007 m.	1717210,00	=	16029235,00	–	13933461,00	–	378564,00
2011 m.	79332,00	=	7966240,00	–	7869743,00	–	17165,00
Pokytis (proc.)	-95,38		-50,30		-43,52		-95,47

Iš 14 lentelėje pateiktų skaičiavimų rezultatų matyti, kad grynasis pelnas per 2007-2011 m. sumažėjo 95,38 proc. Per tą patį laikotarpį AB „Statybos įmonė“ pajamos sumažėjo 50,30 proc, o visos išlaidos 43,52 proc. Taigi įmonės pajamos per nagrinėjamą laikotarpį sumažėjo daugiau nei išlaidos.

Atlikus Du Pont analizę matyti, kad nuosavo kapitalo pelningumą lėmė pajamų ir išlaidų dinamika, tiksliau didesnis pajamų nei išlaidų mažėjimas nagrinėjamu laikotarpiu. Taigi įmonė turėtų daugiau skatinti pardavimus, plėtoti kitą veiklą, siekiant padidinti pajamas. Taip pat turėtų peržiūrėti savo išlaidas ir jas mažinti.

3.5. AB „Statybos įmonė“ vertinimas netradiciniais metodais

3.5.1. AB „Statybos įmonė“ vertinimas ekonominės pridėtinės vertės metodu

AB „Statybos įmonė“ vertinimui atlikti pasirinktas vienas iš naujausių ir moderniausių įmonių vertinimo metodų, t.y. EVA. Šio metodo esmė yra ta, kad investuotas kapitalas turi duoti mažiausiai tokią pačią grąžą kaip ir investuotas į panašios rizikos bendrovę. Ekonominė pridėtinė vertė sukurama tada, kai įmonė uždirba pajamas, didesnes nei šių pajamų ekonominiai kaštai.

AB „Statybos įmonė“ ekonominės pridėtinės vertės skaičiavimas atliktas, remiantis 2007-2011 m. finansinėmis ataskaitomis, Lietuvos banko (Lietuvos...2011) ir Europos Centrinio banko (Europos...2011) duomenimis. Gauti rezultatai pateikti 15 lentelėje.

15 lentelė. EVA apskaičiavimas ir dinamika 2007-2011 m. (sudaryta autorės)

Rodikliai	2007 m.	2008 m.	2009 m.	2010 m.	2011 m.
1. Pardavimo pajamos, tūkst. Lt	15815,34	19283,20	5718,04	5725,09	7839,04
2. Grynasis pelnas, tūkst. Lt	1717,21	3568,85	2,12	140,78	79,33
3. Nuosavas kapitalas, tūkst. Lt	10193,92	13091,92	12398,85	12537,59	12614,19
4. Skolintas kapitalas, tūkst. Lt	759,02	658,38	18,65	1171,42	735,92
5. Bendras įmonės kapitalas, tūkst. Lt	10952,94	13750,30	12417,50	13709,00	13350,11
6. Palūkanų sąnaudos, tūkst. Lt	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
7. Skolinto kapitalo sąnaudos, proc.	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
8. Reikalaujama nuosavo kapitalo grąža, proc.	12	12	12	12	12
9. Nuosavo kapitalo dalis	0,93	0,95	0,99	0,91	0,94
10. Vidutinės kapitalo sąnaudos, proc.	11	11	12	11	11
11. Faktinė nuosavo kapitalo grąža, proc.	17	27	0,02	1	1
12. EVA	1704,98	3553,14	-12,76	125,73	64,19

Kaip matyti iš 15 lentelės, AB „Statybos įmonė“ ekonominė pridėtinė vertė labai kito per nagrinėjamą laikotarpį. Didžiausias EVA buvo 2007 m. ir 2008 m. Vadinasi, tais metais buvo kuriama didžiausia pridėtinė vertė. 2008 m. Palyginti su 2007 m., AB „Statybos įmonė“ ekonominė pridėtinė vertė padidėjo 2,08 karto. Tačiau 2009 m. apskaičiuotas EVA yra neigiamas, o tai gali reikšti, kad akcininkų turto vertė mažėja. Tokį mažą EVA galima paaiškinti tuo, kad grynasis veiklos pelnas sumokėjus mokesčius labai sumažėjo, o investuotas kapitalas pakito nedaug. Vidutinės kapitalo sąnaudos padidėjo vienu proc., o faktinė nuosavo kapitalo grąža sumažėjo proc. Visa tai ir lėmė AB „Statybos įmonė“ vertės sumažėjimą. 2010 m. įmonės ekonominė pridėtinė

vertė padidėjo proc. Tai lėmė vėl sumažėjusios kapitalo sąnaudos bei padidėjusi faktinė nuosavo kapitalo grąža. 2011 m. minėti rodikliai liko nepakitę, tačiau EVA sumažėjo beveik perpus, palyginti su 2010 m. Taigi tokį EVA pokytį lėmė grynojo pelno sumažėjimas.

Apibendrinant AB „Statybos įmonė“ vertinimą ekonominės pridėtinės vertės metodu, galima teigti, kad akcininkų investuoto kapitalo vertė yra didinama. Per visą nagrinėjamą laikotarpį, išskyrus 2009 m., bendrovės EVA rodiklis buvo teigiamas. Tai reiškia, kad įmonėje yra kuriama pridėtinė vertė.

3.5.2. AB „Statybos įmonė“ vertinimas veikla pagrįstos sąnaudų apskaitos metodu

AB „Statybos įmonė“ vykdoma veikla pagrįsta išlaidų apskaita, t.y. visos įmonės išlaidos paskirstomos pagal veiklas ir padalinius, yra skaičiuojami jų rezultatai. Toks veiklų ir padalinių rezultatų skaičiavimas daromas kiekvieną mėnesį, ketvirtį ir metus. Vadovybė, matydama įmonės rezultatus pagal atskiras veiklas ir padalinius, priima atitinkamus sprendimus, siekdama padidinti įmonės efektyvumą ir pelningumą.

AB „Statybos įmonė“ vertinimas ABC metodu atliekamas tam tikrais etapais. Pirmiausiai įmonės tiesioginės išlaidos yra priskiriamos konkrečiam padaliniui ir veiklai, kurioje šios išlaidos patirtos. Tai dažniausiai būna sunaudotos medžiagos, darbininkų atlyginimai, transporto ir mechanizmų išlaidos (vadovybės lengvojo transporto išlaidos priskiriamos prie administracinių išlaidų ir vėliau perskirstomos), remonto išlaidos. Visos kitos išlaidos, kurių negalima tiesiogiai priskirti padaliniui ar veiklai, yra paskirstomos pagal tam tikrą skirstymo bazę. Įmonės netiesioginėms išlaidoms priskiriama: medžiagų tiekimo (sandėliavimo) išlaidos, bendrosios ir administracinės išlaidos. Sandėliavimo išlaidos yra paskirstomos pagal tai, kiek konkrečiame padalinyje buvo nurašyta medžiagų tą mėnesį, už kurį priskiriamos išlaidos. Bendrosios ir administracinės išlaidos paskirstomos pagal dirbtas valandas proporcingai kiekvienam padaliniui.

Tuomet, kai visos išlaidos paskirstomos, skaičiuojami kiekvieno padalinio ir veiklos rezultatai. Pavyzdžiui, pagrindinės veiklos (statybos) rezultatas skaičiuojamas pagal atskirus objektus ir tada susumuojant jų rezultatus išvedamas visas statybinės veiklos rezultatas. AB „Statybos įmonė“ pagrindinės veiklos rezultatų suvestinė pateikta E priede. Tokiu pačiu būdu apskaičiuojami ir kitų veiklų ekonominiai rezultatai (F priedas).

Apskaičiavus atskirų įmonės padalinių ir veiklų rezultatus, išvedamas bendras įmonės rezultatas (16 lentelė), lyginamos atskiros įmonės veiklos, jų pelningumas. Kaip matyti iš lentelės, per nagrinėjamą laikotarpį, t.y. 2007-2011 m., AB „Statybos įmonė“ pelningiausia veikla buvo statyba. Didžiausi nuostoliai apskaičiuoti pagalbinėje gamyboje. Įmonės pelningumą mažino ir transportas bei mechanizmai.

16 lentelė. AB „Statybos įmonė“ rezultatų suvestinė už 2007-2011 m. (sudaryta autorės)

Veikla	2007 m.	2008 m.	2009 m.	2010 m.	2011 m.
Prekyba	36113,03	6355,22	6263,04	7245,59	13976,13
Statyba	2310409,11	4280712,25	226460,37	327218,49	134861,02
Pagalbinė gamyba	-305625,38	-205739,24	-248931,16	-332157,91	-195127,57
Mechanizmai	70645,36	90899,27	-30429,17	34382,38	-13160,24
Transportas	-150169,34	-100571,30	-475022,20	-189556,34	-83486,97
Patalpų nuoma	53685,98	6819,00	52099,54	54161,70	101319,48
Finansinė veikla	47519,52	111977,00	446623,05	237531,89	107798,18
Kita veikla	33195,76	6938,97	25335,32	27038,50	30316,88
IŠ VISO	2095774,04	4197391,17	2398,79	165864,30	96496,91
Pelno mokestis	378564	628537	281	25085	17165
Grynasis pelnas	1717210,04	3568854,17	2117,79	140779,30	79331,91

Apibendrinant galima teigti, kad įmonėje mažiausiai efektyvi yra pagalbinė gamyba, kadangi šioje veikloje per nagrinėjamą laikotarpį patirti didžiausi nuostoliai. Taip pat nuostolingi yra mechanizmai ir transportas. Visas nuostolingas veiklas įmonė turėtų panaikinti arba peržiūrėti, kokios priežastys lėmė šių veiklų nuostolingumą ir jas išspręsti. Įmonėje pelningai dirbančios veiklos turėtų būti labiau plėtojamos, nes iš jų įmonė uždirba daugiausiai pelno.

3.6. AB „Statybos įmonė“ bankroto diagnostika

Atliekant AB „Statybos įmonė“ bankroto prognozavimą, naudojamos teorinėje dalyje aptartos santykinių rodiklių sistemos (modeliai). Pirmiausiai bankrotas prognozuojamas, naudojant vieną iš E. I. Altmano modelių. AB „Statybos įmonė“ akcijos nekotiruojamos biržoje, todėl bankroto diagnostikai pasirinktas E. I. Altmano penkių veiksnių modelis įmonėms, kurios neprekiauja savo akcijomis biržoje. Skaičiavimų rezultatai pateikti 17 lentelėje.

17 lentelė. AB „Statybos įmonė“ bankroto tikimybės pagal E. I. Altmano modelį dinamika 2007-2011 m. (sudaryta autorės)

	Rodiklio skaičiavimo formulė	2007 m.	2008 m.	2009 m.	2010 m.	2011 m.
x_1	$\frac{\text{Grynasis apyvartinis kapitalas}}{\text{Visas turtas}}$	0,6375	0,7055	0,6933	0,6589	0,7269
x_2	$\frac{\text{Nepaskirstytas pelnas}}{\text{Visas turtas}}$	0,6157	0,7028	0,7231	0,6653	0,6889
x_3	$\frac{\text{Pelnas prieš mokesčius}}{\text{Visas turtas}}$	0,1913	0,3053	0,0002	0,0121	0,0072
x_4	$\frac{\text{Nuosavas kapitalas}}{\text{Isipareigojimai}}$	13,4304	19,8850	664,8177	10,7029	17,1407
x_5	$\frac{\text{Pardavimai}}{\text{Visas turtas}}$	1,4439	1,4024	0,4605	0,4176	0,5872
Z	$0,717x_1 + 0,847x_2 + 3,107x_3 + 0,42x_4 + 0,995x_5$	8,6506	11,7966	280,7918	5,9843	8,9105
	Bankroto tikimybė	maža	maža	maža	maža	maža

Iš pateiktų rezultatų matyti, kad 2007-2011 m. AB „Statybos įmonė“ bankrotas negrėsė. Per visą nagrinėjamą laikotarpį pagal E. I. Altman penkių veiksnių modelį įmonės bankroto tikimybė buvo maža.

Siekiant atlikti detalesnę ir tikslesnę bankroto diagnostiką, taikomi ir kiti bankroto prognozavimo metodai. Vienas iš jų sudarytas R. Lisso. Atliktų skaičiavimų rezultatai, naudojant šį modelį, pateikti 18 lentelėje.

18 lentelė. AB „Statybos įmonė“ bankroto tikimybės pagal R. Lisso modelį dinamika 2007-2011 m. (sudaryta autorės)

	Rodiklio skaičiavimo formulė	2007 m.	2008 m.	2009 m.	2010 m.	2011 m.
x_1	$\frac{\text{Grynasis apyvartinis kapitalas}}{\text{Visas turtas}}$	0,6375	0,7055	0,6933	0,6589	0,7269
x_2	$\frac{\text{Bendrasis pelnas}}{\text{Visas turtas}}$	0,2110	0,3299	-0,0311	0,0059	0,0156
x_3	$\frac{\text{Nepaskirstytas pelnas}}{\text{Visas turtas}}$	0,6157	0,7028	0,7231	0,6653	0,6889
x_4	$\frac{\text{Nuosavas kapitalas}}{\text{Įsipareigojimai}}$	13,4304	19,8850	664,8177	10,7029	17,1407
Z	$0,063x_1 + 0,092x_2 + 0,057x_3 + 0,001x_4$	0,1081	0,1347	0,7469	0,0907	0,1036
	Bankroto tikimybė	maža	maža	maža	maža	maža

Iš lentelės matyti, kad 2007-2011 m. laikotarpiu AB „Statybos įmonė“ bankroto tikimybė buvo maža. 2007, 2008 ir 2011 m. Z koeficiento reikšmės panašios, tačiau 2009 ir 2010 m. apskaičiuoti koeficientai labai skiriasi. Mažiausia Z koeficiento reikšmė buvo 2010 m. – 0,0907, ir ji buvo arčiausiai ribinės Z reikšmės, t.y. 0,037. 2009 m. apskaičiuotas Z koeficientas buvo didžiausias, tai būtų galima sakyti, kad bankroto tikimybė buvo mažiausia.

19 lentelė. AB „Statybos įmonė“ bankroto tikimybės pagal R. Taflerio ir H. Tisshawo modelį dinamika 2007-2011 m. (sudaryta autorės)

	Rodiklio skaičiavimo formulė	2007 m.	2008 m.	2009 m.	2010 m.	2011 m.
x_1	$\frac{\text{Pelnas prieš mokesčius}}{\text{Trumpalaikiai įsipareigojimai}}$	2,7612	6,3753	0,1286	0,1416	0,1311
x_2	$\frac{\text{Trumpalaikis turtas}}{\text{Įsipareigojimai}}$	10,2000	15,7338	462,6310	8,7112	14,1867
x_3	$\frac{\text{Trumpalaikiai įsipareigojimai}}{\text{Visas turtas}}$	0,0693	0,0479	0,0015	0,0854	0,0551
x_4	$\frac{\text{Grynasis apyvartinis kapitalas}}{\text{Visos sąnaudos}}$	0,5012	0,6336	1,3551	1,5507	1,2331
Z	$0,53x_1 + 0,13x_2 + 0,18x_3 + 0,16x_4$	2,8821	5,5343	60,4273	1,4710	2,1210
	Bankroto tikimybė	maža	maža	maža	maža	maža

Bankroto prognozavimui pagal R.Tafflerio ir H. Tisshawo modelį naudoti rodikliai bei gauti rezultatai pateikti 19 lentelėje. Matyti, kad visos apskaičiuotos Z reikšmės didesnės už 0,3, todėl įmonei bankrotas negresia. Didžiausia Z koeficiento reikšmė, kaip ir skaičiuojant pagal E. I. Altmano ir R. Lisso modelius, gauta 2009 m., kas vėlgi reiškia, kad tais metais bankroto tikimybė buvo mažiausia.

Bankroto tikimybei nustatyti naudojamas ir keturių koeficientų G. Springate modelis. Jo patikimumas siekia 83,3 proc. Analizuojamos įmonės kreditingumo koeficientų apskaičiavimas pateiktas 20 lentelėje.

20 lentelė. AB „Statybos įmonė“ bankroto tikimybės pagal G. Springate modelį dinamika 2007-2011 m. (sudaryta autorės)

	Rodiklio skaičiavimo formulė	2007 m.	2008 m.	2009 m.	2010 m.	2011 m.
x_1	$\frac{\text{Grynasis apyvartinis kapitalas}}{\text{Visas turtas}}$	0,6375	0,7055	0,6933	0,6589	0,7269
x_2	$\frac{\text{Pelnas prieš mokesčius}}{\text{Visas turtas}}$	0,1913	0,3053	0,0002	0,0121	0,0072
x_3	$\frac{\text{Pelnas prieš mokesčius}}{\text{Trumpalaikiai įsipareigojimai}}$	2,7612	6,3753	0,1286	0,1416	0,1311
x_4	$\frac{\text{Pardavimai}}{\text{Visas turtas}}$	1,4439	1,4024	0,4605	0,4176	0,5872
Z	$1,03x_1 + 3,07x_2 + 0,66x_3 + 0,4x_4$	3,6440	6,4324	0,9838	0,9763	1,0923
	Bankroto tikimybė	maža	maža	maža	maža	maža

Iš lentelės duomenų matyti, kad ir pagal G. Springate modelį didžiausia Z koeficiento reikšmė buvo 2008 m., nors ir likusiais metais bankroto tikimybė buvo maža. 2010 m., kaip ir ankstesniais atvejais, rodiklis buvo prasčiausias, tačiau vis tiek dar rodė stabilią finansinę įmonės būklę. Priešingai nei skaičiuojant pagal kitus bankroto prognozavimo modelius, Z koeficiento reikšmė 2009 m., apskaičiavus ją pagal G. Springate bankroto diagnozavimo modelį, buvo viena mažiausių – 0,9838. Tuo tarpu kritinė bankroto riba pagal G. Springate modelį yra 0,862. Pasiėkus šią ribą bankrotas neišvengiamas. Kaip matyti, 2010 ir 2009 m. Z reikšmės buvo arčiausiai šios ribos.

3.7. AB „Statybos įmonė“ prognostinės ataskaitos

Vertinant įmonių veiklą, yra svarbu įvertinti ne tik esamą situaciją ar jau turimus finansinius duomenis, bet ir planuoti ateities veiklos perspektyvas. Todėl atliktas AB „Statybos įmonė“ pelno (nuostolių) ataskaitos ir balanso prognozavimas 2012-2014 m. laikotarpiui, naudojant slankiojo vidurkio metodą. Skaičiavimai atlikti remiantis 2007-2011 m. finansinėmis ataskaitomis.

Pirmiausiai atliktas pelno (nuostolių) ataskaitos straipsnių prognozavimas. Gauti rezultatai pateikti 21 lentelėje.

21 lentelė. Pelnų (nuostolių) ataskaitos prognozavimas 2012-2014 m. slankiojo vidurkio metodu (sudaryta autorės)

STRAIPSNIAI	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Pardavimo pajamos	15815341	19283197	5718036	5725092	7839041	–	–	–
prognose kai n=3	–	–	–	13605525	10242108	6427390	6663841	6976757
Pardavimo savikaina	13504509	14747193	6103715	5644409	7631231	–	–	–
prognose kai n=3	–	–	–	11451806	8831772	6459785	6578475	6889830
Bendrasis pelnas (nuostoliai)	2310832	4536004	-385679	80683	207810	–	–	–
prognose kai n=3	–	–	–	2153719	1410336	-32395	85366	86927
Veiklos sąnaudos	406595	445348	188045	179390	238512	–	–	–
prognose kai n=3	–	–	–	346663	270928	201982	206628	215707
Tipinės veiklos pelnas	1904237	4090656	-573724	-98707	-30702	–	–	–
prognose kai n=3	–	–	–	1807056	1139408	-234378	-121262	-128781
Kita veikla	53686	-5242	77435	27035	16282	–	–	–
prognose kai n=3	–	–	–	41960	33076	40251	27856	28130
Finansinė ir investicinė veikla	137851	111977	498688	237536	110917	–	–	–
prognose kai n=3	–	–	–	249505	282734	282380	210278	201192
Įprastinės veiklos pelnas	2095774	4197391	2399	165864	96497	–	–	–
prognose kai n=3	–	–	–	2098521	1455218	88253	116871	100541
Pelnas prieš apmokestinimą	2095774	4197391	2399	165864	96497	–	–	–
Pelnų mokestis	378564	628537	281	25085	17165	–	–	–
prognose kai n=3	–	–	–	335794	217968	14177	18809	16717
Grynasis pelnas	1717210	3568854	2118	140779	79332	–	–	–
prognose kai n=3	–	–	–	1762727	1237250	74076	98062	83824

Svarbiausias įmonės tikslas yra pelnas ir jo didinimas. Kaip matyti iš 21 lentelės, prognozuojama, kad AB „Statybos įmonė“ 2012-2014 m. turėtų dirbti pelningai, tačiau 2012 m. prognozuojamas tiek bendrojo, tiek grynojo pelno sumažėjimas, palyginti su 2011 m. Taip yra dėl didesnės pardavimų savikainos ir veiklos sąnaudų dalies pardavimuose. Pardavimų pajamos 2012 m. mažėjo labiau nei pardavimų savikaina ir veiklos sąnaudos. Prognozuojamas pardavimo pajamų mažėjimas sudarys 18,01 proc., o pardavimo savikainos – 15,35 proc., veiklos sąnaudų – 15,32 proc. 2013 m. numatomas bendrojo ir grynojo pelno augimas, bet jau 2014 m. grynasis įmonės pelnas vėl turėtų sumažėti.

Kaip matyti iš 22 lentelės, 2012-2014 m. numatomi nedideli AB „Statybos įmonė“ turto pokyčiai. Per šį laikotarpį įmonės turtas turėtų kisti vos keliais procentais, t.y. 2012 m. sumažėti 1,43 proc., 2013 m. padidėti 1,88 proc., o 2014 m. vėl sumažėti 0,75 proc. Tačiau atskiros turto rūšys turėtų labiau keistis. Prognozuojama, kad ilgalaikis turtas 2012 m. turėtų didėti 16,89 proc., 2013 m. mažėti 3,8 proc., o 2014 m. – 2,37 proc. Trumpalaikis turtas turėtų keistis kiek mažiau, t.y. 2012 m. sumažėti 6,54 proc., 2013 m. padidėti 3,86 proc., o 2014 m. padidėti vos 0,23 proc.

22 lentelė. Balanso prognozavimas 2012-2014 m. slankiojo vidurkio metodu (sudaryta autorės)

TURTAS	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
ILGALAIKIS TURTAS	3210980	3391421	3789432	3504565	2909816	–	–	–
prognozė kai n=3	–	–	–	3463944	3561806	3401271	3271884	3194324
Nematerialus turtas	16548	3349	0	0	0	–	–	–
prognozė kai n=3	–	–	–	6632	1116	0	0	0
Materialus turtas	3194432	3388072	3789432	3504565	2909816	–	–	–
prognozė kai n=3	–	–	–	3457312	3560690	3401271	3271884	3194324
TRUMPALAIKIS TURTAS	7741959	10358880	8628069	10204439	10440290	–	–	–
prognozė kai n=3	–	–	–	8909636	9730463	9757599	10134109	10110666
Atsargos, išankstiniai apmokėjimai	1189095	1058241	904618	940624	883499	–	–	–
prognozė kai n=3	–	–	–	1050651	967828	909580	911234	901438
Per vienerius metus gautinos sumos	3647652	2072648	992660	1682774	1138221	–	–	–
prognozė kai n=3	–	–	–	2237653	1582694	1271218	1364071	1257837
Kitas trumpalaikis turtas	9901	2350	2350	0	3154671	–	–	–
prognozė kai n=3	–	–	–	4867	1567	1052340	1402337	1869783
Pinigai ir pinigų ekvivalentai	2895311	7225641	6728441	7581041	5263899	–	–	–
prognozė kai n=3	–	–	–	5616464	7178374	6524460	6456467	6081609
TURTO IŠ VISO:	10952939	13750301	12417501	13709004	13350106	–	–	–
prognozė kai n=3	–	–	–	12373580	13292269	13158870	13405993	13304990

AB „Statybos įmonė“ nuosavas kapitalas ir įsipareigojimai, kaip ir turtas, keisis nedaug (23 lentelė). Numatoma, kad įmonės įstatinis kapitalas liks toks pats, o bendra nuosavybė per 2012-2014 m. turėtų keistis labai nežymiai. Tačiau įmonės mokėtinos sumos ir įsipareigojimai per prognozuojamą laikotarpį nebus tokios pastovios kaip nuosavybė. 2012 m. numatomas įsipareigojimų sumažėjimas 12,76 proc. 2013 m. šios sumos turėtų padidėti 32,36 proc., o 2014 m. vėl sumažėti 12,62 proc.

23 lentelė. Balanso prognozavimas 2012-2014 m. slankiojo vidurkio metodu (sudaryta autorės)

NUOSAVAS KAPITALAS IR ĮSIPAREIGOJIMAI	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
NUOSAVAS KAPITALAS	10193920	13091918	12398851	12537589	12614185	–	–	–
prognozė kai n=3	–	–	–	11894896	12676119	12516875	12556216	12562425
Kapitalas	2684324	2684324	2684324	2684324	2684324	–	–	–
prognozė kai n=3	–	–	–	2684324	2684324	2684324	2684324	2684324
Rezervai	765426	743266	735060	733019	733019	–	–	–
prognozė kai n=3	–	–	–	747917	737115	733699	733246	733321
Nepaskirstytasis pelnas (nuostolis)	6744170	9664328	8979467	9120246	9196842	–	–	–
prognozė kai n=3	–	–	–	8462655	9254680	9098852	9138647	9144780
MOKĖTINOS SUMOS IR ĮSIPAREIGOJIMAI	759019	658383	18650	1171415	735921	–	–	–
prognozė kai n=3	–	–	–	478684	616149	641995	849777	742564
Per vienerius metus mokėtinos sumos ir trumpalaikiai įsipareigojimai	759019	658383	18650	1171415	735921	–	–	–
prognozė kai n=3	–	–	–	478684	616149	641995	849777	742564
NUOSAVO KAPITALO IR ĮSIPAREIGOJIMŲ IŠ VISO:	10952939	13750301	12417501	13709004	13350106	–	–	–
prognozė kai n=3	–	–	–	12373580	13292269	13158870	13405993	13304990

Taigi iš atliktų veiklos prognozių galima daryti išvadą, kad AB „Statybos įmonė“ 2012-2014 m. dirbs stabiliai ir pelningai, tačiau greito situacijos gerėjimo nenumatoma, t.y. įmonės pelningumas keisis nedaug ir išliks panašus kaip 2011 m. Toks didelis grynasis pelnas, koks buvo 2007 ir 2008 m., neprognozuojamas. Taip pat numatomas ilgalaikio turto didėjimas, tačiau jis bus finansuojamas iš nuosavų lėšų, kadangi įmonės mokėtinos sumos ir įsipareigojimai keisis priešingai, t.y. didėjant ilgalaikiam turtui, įsipareigojimai mažės irgi atvirkščiai.

IŠVADOS

1. Baigiamajame magistro darbe nagrinėta įmonių finansų analizės esmė ir reikšmė, finansų analizės objektas, uždaviniai ir informacijos šaltiniai, pateiktos finansų analizės rūšys. Taip pat nagrinėti bankroto įvertinimo metodai bei įmonių veiklos perspektyvų prognozavimas. Analizuotos tradicinės ir naujosios įmonių veiklos vertinimo sistemos. Remiantis literatūros analize, atlikta AB „Statybos įmonė“ finansinių ataskaitų horizontalioji ir vertikalioji analizė, įmonė vertinta tradiciniais ir netradiciniais metodais, atlikta bankroto diagnostika, parengtos prognostinės ataskaitos.

2. Atlikus literatūros analizę, galima teigti, kad finansų analizė yra būtina kiekvienai įmonei, siekiančiai išsilaikyti konkurencingoje rinkoje ir užtikrinti savo veiklos tęstinumą. Tinkamas esamos būklės įvertinimas padeda gerokai objektyviau numatyti veiklos plėtros būdus ir galimybes – tai yra viena iš būtinų kiekvienos įmonės išlikimo ir plėtros sąlygų.

3. Atliekant įmonės finansų analizę, svarbu įvertinti jos mokumą, t.y. sugebėjimą savo turimomis mokėjimo priemonėmis padengti trumpalaikius ir ilgalaikius įsipareigojimus. Nemokios įmonės būseną, kai įmonei teisme yra iškelta bankroto byla arba kreditoriai įmonėje vykdo bankroto procedūras ne teismo tvarka, vadinama įmonės bankrotu. Siekiant išvengti įmonių bankrotų, reikia nustatyti, įvertinti ir spręsti įmonėse iškilusias finansines problemas gerokai anksčiau nei paaiškėja, kad įmonės yra nemokios ir joms reikia kelti bankroto bylą. Todėl svarbu, kad kiekviena įmonė turėtų savo veiklos stabilumo ir tęstinumo vertinimo metodiką, kuri padėtų ne tik iš anksto nustatyti bankroto tikimybę, kitus įmonei gresiančius pavojus ir įvairių rūšių riziką, bet ir imtis strateginių veiksmų įmonės veiklai gerinti.

4. Finansų analizė apima ne tik buvusios ir esamos būklės vertinimą, bet ir veiklos prognozavimą. Ilgalaikė organizacijos sėkmė susijusi su tuo, ar vadovai sugeba numatyti perspektyvą ir plėtoti atitinkamą strategiją. Prognozavimas yra neatsiejama valdymo sprendimų dalis ir gali padėti numatyti daugelį būsimų aspektų verslo operacijoms. Įmonių veiklos prognozavimui gali būti naudojami tiek kokybiniai, tiek kiekybiniai prognozavimo metodai, juos galima naudoti ir kartu tikrinant vieno ar kito būdo patikimumą. Prognozuojant įmonės veiklos perspektyvas, svarbiausia suvokti, kokius rezultatus įmonė gali pasiekti ateityje.

5. Pastaruoju metu įmonių praktikoje taikomas platus spektras įvairiausių įmonių veiklos vertinimo metodų ir būdų. Visus juos galima sugrupuoti į tradicinius ir netradicinius metodus. Tradiciniams metodams priskiriami santykinų finansinių rodiklių analizė ir Du Pont analizė. Netradicinėms, modernesnėms įmonių vertinimo sistemoms galima priskirti ABC, EVA, srauto ir subalansuotųjų rodiklių metodus.

6. Siekiant atlikti AB „Statybos įmonė“ finansinį įvertinimą, autorės sudarytas integruotas finansinio vertinimo modelis. Pagal šį modelį finansinis vertinimas turi būti atliekamas remiantis bendra įmonės informacija bei finansinėmis ataskaitomis. Remiantis autorės sudarytu modeliu, įmonės veikla vertinama trimis etapais: pirmiausiai atliekama finansinių ataskaitų analizė, tada įmonė vertinama tradiciniais ir netradiciniais metodais ir galiausiai atliekamas veiklos prognozavimas. Taigi AB „Statybos įmonė“ šiame darbe vertinta pagal šį modelį.

7. Apibendrinant horizontaliąją ir vertikaliąją AB „Statybos įmonė“ finansinių ataskaitų analizę, galima teigti, kad įmonė dirba stabiliai, t.y. įmonės plėtrai naudojamas nuosavas kapitalas. Įmonė mažai skolinasi, todėl išvengia su tuo susijusių papildomų išlaidų. Tačiau yra ilgalaikio turto mažėjimo tendencija. Tai gali reikšti, kad AB „Statybos įmonė“ per mažai investuoja ir neatnauja turimos technikos, įrenginių, nediegia naujų technologijų. Per visą nagrinėjamą laikotarpį įmonė gavo nemažai pardavimo pajamų ir dirbo pelningai. Tačiau didėjanti pardavimų savikaina ir veiklos sąnaudos labai blogina finansinę įmonės būklę. Kita vertus bendrovė gauna nemažų kitos veiklos bei finansinės ir investicinės veiklos pajamų.

8. Darbe atlikta AB „Statybos įmonė“ ir AB „Panevėžio statybos trestas“ santykinų likvidumo, pelningumo, finansinio sverto ir turto panaudojimo efektyvumo rodiklių lyginamoji analizė atskleidė, kad AB „Statybos įmonė“ yra finansiškai stabilesnė už AB „Panevėžio statybos trestas“, tačiau pastaroji dirba efektyviau, o 2009-2011 m. dar ir pelningiau.

9. Remiantis Du Pont analize nustatyta, kad nuosavo kapitalo pelningumą lėmė pajamų ir išlaidų dinamika, tiksliau didesnis pajamų nei išlaidų mažėjimas nagrinėjamu laikotarpiu. Taigi įmonė turėtų daugiau skatinti pardavimus, plėtoti kitą veiklą, siekdama padidinti pajamas. Taip pat turėtų peržiūrėti savo išlaidas ir jas mažinti.

10. Atlikus AB „Statybos įmonė“ vertinimą pridėtinės ekonominės vertės metodu, nustatyta, kad 2007-2008 m. ir 2010-2011 m. AB „Statybos įmonė“ EVA yra teigiamas, taigi įmonėje buvo kuriama pridėtinė vertė. Didžiausia ekonominė pridėtinė vertė buvo 2007 ir 2008 m. Tačiau 2009 m. apskaičiuotas EVA yra neigiamas ir tai reiškia, kad akcininkų turto vertė mažėjo.

11. Apibendrinant įmonės vertinimą ABC metodu, galima teigti, kad įmonės bendrą pelną labai mažina pagalbinė gamyba, kadangi šioje veikloje per nagrinėjamą laikotarpį patirti didžiausi nuostoliai. Taip pat nuostingi yra mechanizmai ir transportas. Daugiausiai pelno įmonė gauna iš pagrindinės veiklos, t.y. statybos.

12. AB „Statybos įmonė“ bankroto tikimybė buvo vertinama E. I. Altmano, R. Lisso, R. Tafflerio ir H. Tisshawo, G. Springate metodais. Atlikus bankroto diagnostiką, galima teigti, kad nagrinėjamu laikotarpiu įmonės bankroto tikimybė buvo maža ir artimiausiu metu bankrotas jai negresia.

13. Iš atliktų veiklos prognozių galima daryti išvadą, kad AB „Statybos įmonė“ 2012-2014 m. dirbs stabiliai ir pelningai, tačiau greito situacijos gerėjimo nenumatoma, t.y. įmonės pelningumas keisis nedaug ir išliks panašus kaip 2011 m. Toks didelis grynasis pelnas, koks buvo 2007 m. ir 2008 m., neprognozuojamas. Taip pat numatomas ilgalaikio turto didėjimas, kuris bus finansuojamas iš nuosavų lėšų.

PASIŪLYMAI

1. Apibendrinant AB „Statybos įmonė“ finansinį vertinimą, galima teigti, kad įmonė dirba pelningai ir stabiliai, bankrotas jai negresia, tačiau įmonė turi ir tam tikrų problemų, kurias reikėtų spręsti, siekiant padidinti įmonės pelningumą ir veiklos efektyvumą.

2. Pirmiausia įmonė turėtų peržiūrėti savo išlaidas, nes pajamos nagrinėjamu laikotarpiu mažėjo labiau nei išlaidos. Siekiant sumažinti įmonės išlaidas ir padidinti bendrovės pelną, siūloma:

- atsisakyti neefektyviai ir nuostolingai dirbančių padalinių ir veiklų, tokių kaip pagalbinė gamyba;
- ieškoti tiekėjų, siūlančių mažesnes kainas, ir taip mažinti pardavimų savikainą;
- peržiūrėti kainų politiką.

3. Likvidumo rodiklių analizė atskleidė, kad įmonė turi daug nenaudojamo apyvartinio kapitalo. Siūloma jį investuoti į technikos ir įrenginių įsigijimą, naujų technologijų diegimą, kas padidintų veiklos efektyvumą.

LITERATŪRA IR KITI ŠALTINIAI

- Bogulauskas, V.; Jagelavičius, G. 2002. *Įmonės veiklos finansinis vertinimas*. Kaunas: Technologija. p. 8–136.
- Burkšaitienė, D.; Juozapavičienė, A. 2008. *Įmonių vertės kūrimą ir jos valdymą atspindintys vertės matai*. *Ekonomika ir vadyba*, nr. 13, p. 467–470.
- Buškevičiūtė, E.; Mačerinskienė I. 2004. *Finansų analizė*. Kaunas: Technologija. p. 8–348.
- Chmieliauskaitė, M. 2006. *Ekonominės pridėtinės vertės modelis ir jo nauda SVV* [interaktyvus], [žiūrėta 2011 m. rugsėjo 25 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.e-library.lt/resursai/Mokslai/Kolegijos/Kolpingo_kolegija/konferencija2006/04.pdf>.
- Cyril, P. O. 1999. *Verslo finansų pagrindai*. Kaunas: Technologija. p. 22–30.
- Dagilienė, L.; Kovaliov, R.; Mačerinskas, J.; Simanavičienė, Ž. 2006. *The application of financial valuation methods in investment decisions*. *Vadyba*, nr. 2(11), p. 28–32.
- Dagilienė, L. 2008. *Finansinių vertinimo metodų tarpusavio priklausomybės tyrimas informacijos atskleidimo aspektu*. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*, nr. 4(13), p. 90–96.
- DuPont analysis...2012 – *DuPont analysis* [interaktyvus], [žiūrėta 2012 m. kovo 15 d.]. Prieiga per internetą: <<http://accountingexplained.com/financial/ratios/dupont-analysis>>.
- DuPont model...2012 – *DuPont model* [interaktyvus], [žiūrėta 2012 m. kovo 15 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.12manage.com/methods_dupont_model.html>.
- Dzikevičius, A.; Michnevič, E.; Ževžikova, O. 2008. *Stochastinis verslo vertinimo modelis*. *Verslas: teorija ir praktika*, nr. 9(3), p. 229–237.
- Europos...2011 – *Europos Centrinis bankas* [interaktyvus], [žiūrėta 2011 m. balandžio 5 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ecb.int/stats/money/long/html/index.en.html>>.
- Finansinė...2011 – *Finansinė informacija sprendimo strategijoms formuoti* [interaktyvus], [žiūrėta 2011 m. kovo 30 d.]. Prieiga per internetą: <http://distance.ktu.lt/kursai/verslumas/finansu_valdymas_II/116982.html>.
- Finansinės...2011 – *Finansinės analizės samprata* [interaktyvus], [žiūrėta 2011 m. gruodžio 15 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.traders.lt/page.php?id=6283>>.
- Garškaitė, K. 2008. *Įmonių bankroto prognozavimo modelių taikymas*. *Verslas: teorija ir praktika*, nr. 9(4), p. 281–294.

Įmonių...2010 – *Įmonių finansinė analizė: rodiklių skaičiavimo metodika*. 2010. Vilnius: Vertybinių popierių birža NASDAQ OMX [interaktyvus], [žiūrėta 2011 m. lapkričio 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.nasdaqomxbaltic.com/files/vilnius/leidiniai/Rodikliu_skaiciavimo_metodika_fina.pdf>.

Jagminas, V. 2011. *Kaštų apskaita pagal veiklas*. Buhalterija nr. 18, p. 8–10.

Juozaitienė, L. 2007. *Įmonės finansai: analizė ir valdymas*. Šiauliai : Šiaulių universiteto leidykla. p. 66–210.

Kennon J. *Return on equity – The DuPont model* [interaktyvus], [žiūrėta 2011 m. kovo 15 d.]. Prieiga per internetą: <<http://beginnersinvest.about.com/od/financialratio/a/aa040505.htm>>.

Laurinavičienė, G.; Mackevičius, J. 2011. *Veikla pagrįsto produkcijos savikainos kalkuliavimo metodo diegimo problemos*. Verslas: teorija ir praktika, nr. 12(3), p. 268–276.

Lietuvos...2011 – Lietuvos Bankas [interaktyvus], [žiūrėta 2011 m. balandžio 5 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lb.lt/>>.

Lietuvos Respublikos įmonių...2001 – *Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas* [interaktyvus], [žiūrėta 2011 gruodžio 10 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=386813>.

Lietuvos Respublikos Turto...1999 – *Lietuvos Respublikos Turto ir Verslo vertinimo pagrindų įstatymas* [interaktyvus], [žiūrėta 2011 balandžio 29 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=209969>.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės...1996 – Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl turto vertinimo metodikos“ [interaktyvus], [žiūrėta 2011 balandžio 29 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=93441&p_query=&p_tr2=2>.

Little, L. P.; Little, L. B.; Coffee, D. 2009. *The Du Pont model: evaluating alternative strategies in the retail industry*. Academy of Strategic Management Journal, Vol 8, p. 71–78.

Mackevičius, J. 2010. *Integruota įmonių bankrotų prognozavimo metodika*. Verslo ir teisės aktualijos, t. 5, p. 123–135.

Mackevičius, J. 2006. *Finansinių santykinų rodiklių skaičiavimas ir grupavimas*. Ekonomika, nr. 75, p. 20–33.

Mackevičius, J.; Rakštelienė, A. 2005. *Altman modelių taikymas Lietuvos įmonių bankrotui prognozuoti*. Pinigų studijos, nr. 1, p. 24–36.

- Mackevičius, J.; Silvanavičiūtė, S. 2006. *Įmonių bankroto prognozavimo modelių tinkamumo nustatymas*. Verslas: teorija ir praktika, nr. 7(4), p. 193–202.
- Mackevičius, J. 2007. *Įmonių veiklos analizė: informacijos rinkimas, sisteminimas ir vertinimas*. Vilnius: TEV. p. 9–434.
- Mackevičius, J.; Poškaitė, D.; Villis, L. 2011. *Finansinė analizė*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras. p. 5–149.
- Management...2011 – *Management methods, management models, management theories* [interaktyvus], [žiūrėta 2011 m. kovo 20 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.valuebasedmanagement.net/>>.
- Pabedinskaitė, A. 2009. *Koreliacinė regresinė analizė. Prognozavimas*. Vilnius: Technika. p. 44–67.
- Petravičius, T. 2008. *Projekto veiklos efektyvumo matavimas vertės metodais*. Verslas: teorija ir praktika, nr. 9(4), p. 295–305.
- Pukelis, A. 2002. *Kodėl įmonei reikalinga jos veiklų kaštų apskaita* [interaktyvus], [žiūrėta 2011 m. gruodžio 15 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.verslobanga.lt/lt/leidinys.full/3d738a43aa9de>>.
- Rutkauskas, A. V.; Plakys, V.; Sūdžius, V. 2011. *Magistro mokslinis darbas: forma, struktūra ir procesas*. Vilnius: Technika. 98 p.
- Rutkauskas, A. V.; Sūdžius, V.; Mackevičius, V. 2009. *Verslo finansų principai ir praktika*. Vilnius: Technika. p. 287–323.
- Sinevičienė, L. 2007. *Vertės nustatymo metodų taikymo aspektai įmonėse, kurių akcijomis viešai neprekiuojama*. Ekonomika ir vadyba, nr. 12, p. 247–253.
- Smalenskas, G. 2007. *Finansai*. Vilnius : Homo Liber. 65 p.
- Šlekienė, D.; Klimavičienė, I. 2000. *Įmonės veiklos finansinis įvertinimas*. Kaunas: Technologija. p.7–141.
- Žaptorius, J.; Garbanovas, G. 2007. *Verslo vertės kintamųjų rizikingumas ir tarpusavio įtaka*. Verslas: teorija ir praktika, nr. 8(3), p. 166–175.

PRIEDAI

A priedas. AB „Statybos įmonė“ horizontalioji pelno (nuostolių) ataskaitos analizė

STRAIPSNIAI	2007 m. Tūkst. Lt.	2008 m. Tūkst. Lt.	2009 m. Tūkst. Lt.	2010 m. Tūkst. Lt.	2011 m. Tūkst. Lt.	Pasikeitimai (+,-), palyginti su praėjusiais metais							
						2008 m.		2009 m.		2010 m.		2011 m.	
						Tūkst. Lt.	Proc.	Tūkst. Lt.	Proc.	Tūkst. Lt.	Proc.	Tūkst. Lt.	Proc.
I. Pardavimo pajamos	15.815,34	19.283,20	5.718,04	5.725,09	7.839,04	3467,86	21,93	-13565,16	-70,35	7,06	0,12	2113,95	36,92
II. Pardavimo savikaina	13.504,51	14.747,19	6.103,72	5.644,41	7.631,23	1242,68	9,20	-8643,48	-58,61	-459,31	-7,53	1986,82	35,20
III. Bendrasis pelnas (nuostoliai)	2.310,83	4.536,00	-385,68	80,68	207,81	2225,17	96,29	-4921,68	-108,50	466,36	-120,92	127,13	157,56
IV. Veiklos sąnaudos	406,60	445,35	188,05	179,39	238,51	38,75	9,53	-257,30	-57,78	-8,66	-4,60	59,12	32,96
V. Tipinės veiklos pelnas	1.904,24	4.090,66	-573,72	-98,71	-30,70	2186,42	114,82	-4664,38	-114,03	475,02	-82,80	68,01	-68,90
VI. Kita veikla	53,69	-5,24	77,44	27,04	16,28	-58,93	-109,76	82,68	-1577,20	-50,40	-65,09	-10,75	-39,77
VII. Finansinė ir investicinė veikla	137,85	111,98	498,69	237,54	110,92	-25,87	-18,77	386,71	345,35	-261,15	-52,37	-126,62	-53,31
VIII. Įprastinės veiklos pelnas	2.095,77	4.197,39	2,40	165,86	96,50	2101,62	100,28	-4194,99	-99,94	163,47	6813,88	-69,37	-41,82
IX. Pelnas prieš apmokestinimą	2.095,77	4.197,39	2,40	165,86	96,50	2101,62	100,28	-4194,99	-99,94	163,47	6813,88	-69,37	-41,82
X. Pelnas mokestis	378,56	628,54	0,28	25,09	17,17	249,97	66,03	-628,26	-99,96	24,80	8827,05	-7,92	-31,57
XI. Grynasis pelnas	1.717,21	3.568,85	2,12	140,78	79,33	1851,64	107,83	-3566,74	-99,94	138,66	6546,79	-61,45	-43,65

B priedas. AB „Statybos įmonė“ vertikaloji pelno (nuostolių) ataskaitos analizė

STRAIPSNIAI	2007 m. Tūkst. Lt.	2008 m. Tūkst. Lt.	2009 m. Tūkst. Lt.	2010 m. Tūkst. Lt.	2011 m. Tūkst. Lt.	Lyginamieji svoriai, proc.				
						2007 m.	2008 m.	2009 m.	2010 m.	2011 m.
I. Pardavimo pajamos	15815,34	19283,20	5718,04	5725,09	7839,04	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
II. Pardavimo savikaina	13504,51	14747,19	6103,72	5644,41	7631,23	85,39	76,48	106,74	98,59	97,35
III. Bendrasis pelnas (nuostoliai)	2310,83	4536,00	-385,68	80,68	207,81	14,61	23,52	-6,74	1,41	2,65
IV. Veiklos sąnaudos	406,60	445,35	188,05	179,39	238,51	2,57	2,31	3,29	3,13	3,04
V. Tipinės veiklos pelnas	1904,24	4090,66	-573,72	-98,71	-30,70	12,04	21,21	-10,03	-1,72	-0,39
VI. Kita veikla	53,69	-5,24	77,44	27,04	16,28	0,34	-0,03	1,35	0,47	0,21
VII. Finansinė ir investicinė veikla	137,85	111,98	498,69	237,54	110,92	0,87	0,58	8,72	4,15	1,41
VIII. Įprastinės veiklos pelnas	2095,77	4197,39	2,40	165,86	96,50	13,25	21,77	0,04	2,90	1,23
IX. Pelnas prieš apmokestinimą	2095,77	4197,39	2,40	165,86	96,50	13,25	21,77	0,04	2,90	1,23
X. Pelnas mokestis	378,56	628,54	0,28	25,09	17,17	2,39	3,26	0,00	0,44	0,22
XI. Grynasis pelnas	1717,21	3568,85	2,12	140,78	79,33	10,86	18,51	0,04	2,46	1,01

C priedas. AB „Statybos įmonė“ horizontalioji balanso analizė

TURTAS	2007 m. Tūkst. Lt.	2008 m. Tūkst. Lt.	2009 m. Tūkst. Lt.	2010 m. Tūkst. Lt.	2011 m. Tūkst. Lt.	Pasikeitimai (+,-), palyginti su praėjusiais metais							
						2008 m.		2009 m.		2010 m.		2011 m.	
						Tūkst. Lt.	Proc.	Tūkst. Lt.	Proc.	Tūkst. Lt.	Proc.	Tūkst. Lt.	Proc.
ILGALAIKIS TURTAS	3210,98	3391,42	3789,43	3504,57	2909,82	180,44	5,62	398,01	11,74	-284,87	-7,52	-594,75	-16,97
Nematerialus turtas	16,55	3349,00	0,00	0,00	0,00	3332,45	20138,10	-3349,00	-100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Materialus turtas	3194,43	3388,07	3789,43	3504,57	2909,82	193,64	6,06	401,36	11,85	-284,87	-7,52	-594,75	-16,97
TRUMPALAIKIS TURTAS	7741,96	10358,88	8628,07	10204,44	10440,29	2616,92	33,80	-1730,81	-16,71	1576,37	18,27	235,85	2,31
Atsargos, išankstiniai apmokėjimai ir nebaigtos vykdyti sutartys	1189,10	1058,24	904,62	940,62	883,50	-130,85	-11,00	-153,62	-14,52	36,01	3,98	-57,13	-6,07
Per vienerius metus gautinos sumos	3647,65	2072,65	992,66	1682,77	1138,22	-1575,00	-43,18	-1079,99	-52,11	690,11	69,52	-544,55	-32,36
Kitas trumpalaikis turtas	9,90	2,35	2,35	0,00	3154,67	-7,55	-76,27	0,00	0,00	-2,35	-100,00	3154,67	100,00
Pinigai ir pinigų ekvivalentai	2895,31	7225,64	6728,44	7581,04	5263,90	4330,33	149,56	-497,20	-6,88	852,60	12,67	-2317,14	-30,56
TURTO IŠ VISO:	10952,94	13750,30	12417,50	13709,00	13350,11	2797,36	25,54	-1332,80	-9,69	1291,50	10,40	-358,90	-2,62

NUOSAVAS KAPITALAS IR ĮSIPAREIGOJIMAI	2007 m. Tūkst. Lt.	2008 m. Tūkst. Lt.	2009 m. Tūkst. Lt.	2010 m. Tūkst. Lt.	2011 m. Tūkst. Lt.	Pasikeitimai (+,-), palyginti su praėjusiais metais							
						2008 m.		2009 m.		2010 m.		2011 m.	
						Tūkst. Lt.	Proc.	Tūkst. Lt.	Proc.	Tūkst. Lt.	Proc.	Tūkst. Lt.	Proc.
NUOSAVAS KAPITALAS	10193,92	13091,92	12398,85	12537,59	12614,19	2898,00	28,43	-693,07	-5,29	138,74	1,12	76,60	0,61
Kapitalas	2684,32	2684,32	2684,32	2684,32	2684,32	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Rezervai	765,43	743,27	735,06	733,02	733,02	-22,16	-2,90	-8,21	-1,10	-2,04	-0,28	0,00	0,00
Nepaskirstytasis pelnas (nuostolis)	6744,17	9664,33	8979,47	9120,25	9196,84	2920,16	43,30	-684,86	-7,09	140,78	1,57	76,60	0,84
MOKĖTINOS SUMOS IR ĮSIPAREIGOJIMAI	759,02	658,38	18,65	1171,42	735,92	-100,64	-13,26	-639,73	-97,17	1152,77	6181,05	-435,49	-37,18
Per vienerius metus mokėtinos sumos ir trumpalaikiai įsipareigojimai	759,02	658,38	18,65	1171,42	735,92	-100,64	-13,26	-639,73	-97,17	1152,77	6181,05	-435,49	-37,18
NUOSAVO KAPITALO IR ĮSIPAREIGOJIMŲ IŠ VISO:	10952,94	13750,30	12417,50	13709,00	13350,11	2797,36	25,54	-1332,80	-9,69	1291,50	10,40	-358,90	-2,62

D priedas. AB „Statybos įmonė“ horizontalioji balanso analizė

TURTAS	2007 m. Tūkst. Lt.	2008 m. Tūkst. Lt.	2009 m. Tūkst. Lt.	2010 m. Tūkst. Lt.	2011 m. Tūkst. Lt.	Lyginamieji svoriai, proc.				
						2007 m.	2008 m.	2009 m.	2010 m.	2011 m.
ILGALAIKIS TURTAS	3210,98	3391,42	3789,43	3504,57	2909,82	29,32	24,66	30,52	25,56	21,80
Nematerialus turtas	16,55	3,35	0,00	0,00	0,00	0,15	0,02	0,00	0,00	0,00
Materialus turtas	3194,43	3388,07	3789,43	3504,57	2909,82	29,17	24,64	30,52	25,56	21,80
TRUMPALAIKIS TURTAS	7741,96	10358,88	8628,07	10204,44	10440,29	70,68	75,34	69,48	74,44	78,20
Atsargos, išankstiniai apmokėjimai ir nebaigtos vykdyti sutartys	1189,10	1058,24	904,62	940,62	883,50	10,86	7,70	7,29	6,86	6,62
Per vienerius metus gautinos sumos	3647,65	2072,65	992,66	1682,77	1138,22	33,30	15,07	7,99	12,27	8,53
Kitas trumpalaikis turtas	9,90	2,35	2,35	0,00	3154,67	0,09	0,02	0,02	0,00	23,63
Pinigai ir pinigų ekvivalentai	2895,31	7225,64	6728,44	7581,04	5263,90	26,43	52,55	54,19	55,30	39,43
TURTO IŠ VISO:	10952,94	13750,30	12417,50	13709,00	13350,11	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

NUOSAVAS KAPITALAS IR ĮSIPAREIGOJIMAI	2007 m. Tūkst. Lt.	2008 m. Tūkst. Lt.	2009 m. Tūkst. Lt.	2010 m. Tūkst. Lt.	2011 m. Tūkst. Lt.	Lyginamieji svoriai, proc.				
						2007 m.	2008 m.	2009 m.	2010 m.	2011 m.
NUOSAVAS KAPITALAS	10193,92	13091,92	12398,85	12537,59	12614,19	93,07	95,21	99,85	91,46	94,49
Kapitalas	2684,32	2684,32	2684,32	2684,32	2684,32	24,51	19,52	21,62	19,58	20,11
Rezervai	765,43	743,27	735,06	733,02	733,02	6,99	5,41	5,92	5,35	5,49
Nepaskirstytasis pelnas (nuostolis)	6744,17	9664,33	8979,47	9120,25	9196,84	61,57	70,28	72,31	66,53	68,89
MOKĖTINOS SUMOS IR ĮSIPAREIGOJIMAI	759,02	658,38	18,65	1171,42	735,92	6,93	4,79	0,15	8,54	5,51
Per vienerius metus mokėtinos sumos ir trumpalaikiai įsipareigojimai	759,02	658,38	18,65	1171,42	735,92	6,93	4,79	0,15	8,54	5,51
NUOSAVO KAPITALO IR ĮSIPAREIGOJIMŲ IŠ VISO:	10952,94	13750,30	12417,50	13709,00	13350,11	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

E priedas. AB „Statybos įmonė“ 2011 m. pagrindinės gamybos (statybos) rezultatų suvestinė

Objekto pavadinimas	Medžiagos	Medžiagų tiek. išl.	Transportas	Atlyginimas	SODRA	Mechanizmai	Pridėt. išlaidos	Autobusai	Kitos išlaidos	Viso išlaidų	Pajamos	Rezultatas
Objektas 1	2.504,35	0,00	0,00	3.477,50	1.077,33	0,00	3.417,00	0,00	0,00	10.476,18	17.627,00	7.150,82
Objektas 2	3.903,66	349,87	750,00	2.066,80	613,40	0,00	1.682,00	0,00	1.242,84	10.608,57	0,00	-10.608,57
Objektas 3	621,58	16,00	0,00	1.770,60	433,13	0,00	1.963,00	609,00	0,00	5.413,31	0,00	-5.413,31
Objektas 4	28.667,53	1.374,14	2.178,61	15.258,16	4.543,55	3.816,00	12.410,85	526,45	0,00	68.775,29	146.142,77	77.367,48
Objektas 5	48.780,57	1.255,00	3.937,44	18.149,19	5.411,33	1.471,00	21.144,00	0,00	4.000,00	104.148,53	324.014,93	219.866,40
Objektas 6	0,00	0,00	65,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	65,00	0,00	-65,00
Objektas 7	193,32	5,00	0,00	431,60	127,94	765,00	368,00	0,00	0,00	1.890,86	0,00	-1.890,86
Objektas 8	3.329,50	93,00	10.505,65	10.217,17	3.096,39	44.930,00	5.498,24	0,00	7.020,00	84.689,95	102.122,47	17.432,52
Objektas 9	310,03	8,00	0,00	151,49	45,01	0,00	153,00	0,00	0,00	667,53	947,60	280,07
Objektas 10	0,00	0,00	1.022,00	2.584,30	759,32	3.265,00	5.293,00	211,00	0,00	13.134,62	0,00	-13.134,62
Objektas 11	0,00	0,00	170,00	0,00	0,00	0,00	0,00	121,80	0,00	291,80	0,00	-291,80
Objektas 12	173.282,09	4.901,00	37.833,60	122.286,92	30.974,65	10.435,00	97.759,00	14.007,00	17.505,55	508.984,81	810.319,43	301.334,62
Objektas 13	0,00	0,00	0,00	200,20	60,10	349,00	132,77	0,00	0,00	742,07	493,70	-248,37
Objektas 14	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1.520,00	1.520,00	0,00	-1.520,00
Objektas 15	108.398,87	2.823,00	2.576,96	44.129,11	12.203,97	4.788,00	38.382,12	8.782,46	21.190,54	243.275,03	474.526,65	231.251,62
Objektas 16	3.779,11	142,00	446,00	1.094,95	325,29	1.430,00	559,00	0,00	0,00	7.776,35	9.302,40	1.526,05
Objektas 17	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	200,00	200,00	0,00	-200,00
Objektas 18	1.000,36	27,00	0,00	10.139,78	3.141,32	0,00	12.514,72	0,00	0,00	26.823,18	0,00	-26.823,18
Objektas 19	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	380,00	380,00	0,00	-380,00
Objektas 20	797.040,42	21.732,00	63.573,58	536.132,33	142.048,21	88.713,00	513.298,87	94.923,40	210.076,90	2.467.538,71	1.585.814,45	-881.724,26
Objektas 21	803.691,43	22.598,17	50.185,58	436.986,38	122.298,98	60.043,00	333.512,54	54.120,70	102.680,43	1.986.117,21	2.162.725,51	176.608,30
Objektas 22	3.901,16	450,00	186,00	858,20	265,87	2.003,00	711,00	0,00	0,00	8.375,23	9.782,15	1.406,92
Objektas 23	48.825,98	1.092,00	25.820,38	20.066,83	5.994,82	39.318,00	12.459,00	0,00	6.452,67	160.029,68	172.915,43	12.885,75
Objektas 24	47.256,43	1.223,00	6.909,28	22.930,11	5.924,43	829,00	20.225,00	0,00	3.546,05	108.843,30	137.747,97	28.904,67
Objektas 25	1.609,33	44,00	0,00	1.272,95	381,87	0,00	774,00	0,00	0,00	4.082,15	5.467,92	1.385,77
Objektas 26	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	240,00	240,00	0,00	-240,00
VISO	2.077.095,72	58.133,18	206.160,08	1.250.204,57	339.726,91	262.155,00	1.082.257,11	173.301,81	376.054,98	5.825.089,36	5.959.950,38	134.861,02

F priedas. AB „Statybos įmonė“ 2011 m. pagalbinės gamybos rezultatų suvestinė už

Padalinio pavadinimas	Nusidėvėjimas	Medžiagos	Medž.tiek. išlaidos	Atlyginimas	SODRA	Mechanizmai	Transportas	Pridėtinės išlaidos	Katilinės išlaidos	Elektra	Kitos išlaidos	Viso išlaidų	Pajamos	Rezultatas
Betono-skiedinio mazgo cechas	52124,04	11642,69	380,12	606,40	187,87	512,00	671,34	653,00	0,00	0,00	450,00	67227,46	25624,01	-41603,45
Plastikos cechas	16548,12	87174,80	3808,68	7277,21	2254,48	0,00	1312,55	9795,91	7435,25	2988,98	0,00	138595,98	112660,23	-25935,75
Metalo cechas	2306,64	54917,94	3052,66	6840,53	2119,19	1044,00	0,00	6958,49	4100,25	7352,00	48,00	88739,70	81282,97	-7456,73
Pavardinių karjeras-betonas	0,00	20286,03	580,00	7827,62	2334,72	42585,00	2415,68	5150,00	0,00	2225,43	4147,83	87552,31	63139,25	-24413,06
Katilinė	16186,92	19557,62	946,15	29762,26	9220,33	12889,52	982,80	39079,85	0,00	14540,81	0,00	143166,26	104272,50	-38893,76
Remonto dirbtuvės	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	261,00	630,00	0,00	0,00	0,00	0,00	891,00	0,00	-891,00
Gelžbetonio gamyba	32,95	276,58	14,00	0,00	0,00	2194,00	0,00	0,00	0,00	1454,12	0,00	3971,65	8286,23	4314,58
Medienos cechas	12782,46	142900,72	7265,96	35130,29	10883,32	13388,20	938,82	37042,20	10195,25	4455,90	486,53	275469,65	215221,25	-60248,40
Vykdytojai	0,00	4749,51	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	4749,51	4749,51	0,00
VISO	99981,13	341505,89	16047,57	87444,31	26999,91	72873,72	6951,19	98679,45	21730,75	33017,24	5132,36	810363,52	615235,95	-195127,57